

VÁRI ATTILA

A VÉGES NAP

Elbeszélések

IRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUKAREST 1967

A borítólapon
KANCSURA ISTVÁN
rajza

TARTALOM

Előszó (Fodor Sándor)	5
<i>Felmentés</i>	9
<i>Kormos az ég</i>	71
<i>Ballada</i>	85
<i>Felhők</i>	88
<i>Számtan-novella</i>	90
<i>Az én mocsaram</i>	93
<i>Félni a tűztől</i>	98
<i>Hábé</i>	104
<i>A véges nap</i>	107
<i>Fekete tükör</i>	118
<i>Trilógia</i>	126
<i>Párbeszéd</i>	132
<i>Az utolsó hajók</i>	138
<i>Pletyka negyven platán körül</i>	143
<i>Emberteremtő</i>	172
<i>Végrendelet forgalmistáknak</i>	176
<i>Emlékhalál</i>	184

ELŐSZÓ

Bevezető sorokat írni a Vári Attila első kötetéhez majdnem annyit jelent, mint előszóval látni el – a húszéveseket. A húszéveseket, akiket mi, kétszer- és háromszor-húszévesek sokszor nem értünk meg, akikkel kapcsolatosan nemegyszer végletes ítéleteket mondunk, akikben olyannyira szeretnők megtalálni egykori magunkat, és akiknek a jövőjéért éppen úgy aggódunk, mint annak idején a miénkért aggódtak az akkori negyven-hatvanévesek.

Nem bürokratikus, születési év, sorozási korosztály szerinti megfontolás miatt „teszem meg” Vári Attilát egy nemzedék irodalmi képviselőjévé. Egyszerűen arról van szó, hogy Vári a mai húszévesek problémáival vívódik csaknem minden írásában, az ő szemszögükből látja a világot, az ő megoldásra váró kérdéseikre keres vagy vár feleletet. A felszabadulás utáni romániai magyar prózában nem jelentkezett fiatal író, aki ennyire a maga nemzedékének irodalmi exponense lett volna. Talán ezzel magyarázható, hogy írásai nagy részével az olvasó mindmostanáig nem találkozott irodalmi sajtónkban. Ez a hol nyeglének, hol fennhéjázón tudálékosnak, modernkedőnek, néha pimaszul magabiztosnak tűnő hang – mindjárt első hallásra visszatetszést válthatott vagy váltott ki a

szerkesztőben, ha nem figyelt fel mindjárt az írások egyik legnagyobb értékére: a keresetlen, nyers őszinteségre. A kiadó szerkesztőjének és a bevezető írójának sokkal könnyebb a dolga, mint a folyóiratok szerkesztőjének volt: egy csokorban olvashatja Vári írásainak javát, teljesebb képet alkothat magának arról, hogy tulajdonképpen – mit is akar ez a fiatalember.

*

A Felmentés – a kötet első és legjelentősebb írásának bevezető soraiban az író maga fogalmazza meg célkitűzését: „Sok mindent akarok elmondani. Az életérzésemet és a csalódásokat, a vívódást és azt, hogy meg akarjuk találni a helyünket. Sok. Nagyon sok. De megpróbálom.”

Az írás húszéves, eléggé hányatott körülmények között felnőtt főhőse, Árpád is a helyét keresi. Főiskolai hallgató, de a főiskola nem elégíti ki, nem ad választ minden kérdésre, ami szinte özönével rohanja meg a férfivé érő fiút, és nem kap választ a szerelemben, a barátok között, és hiába keresi Apával folytatott acsargó, reménytelen vitáiban is. Szinte tűz-víz konfliktussá éleződik örökös vitája azzal az apával, aki tulajdonképpen nem is apja, akivel szinte csak civódni tud, akit mégis mindenkinél jobban szeret. Apa féltő szeretetből támadja őt, ő kétségbeesett daccal vág vissza – mindkettő mondja a magáét anélkül, hogy a legkevésbé is sikerülne meggyőzniök egymást. Apa – az egykori illegalista eszményeinek megtagadóját látja olykor a fiúban, Árpád pedig túlhaladottnak, idejétmúltnak látja az egykor hősi nemzedék

aggodalmas és meg nem értő nevelősdijét. Tulajdonképpen min is vitatkoznak? Miért is van ez a kakaskodó szembeszegülése Árpádnak? „Nem kértem tőled mást – vallja be Árpád az immáron halott apának –, csak azt, hogy bízzál bennem annyira, mint amennyire büszke voltam rád.”

Bizalmat vár, bizalmat követel a húszéves Árpád az apáktól. Bizalmat, és nem gyanakvó aggályoskodást, hogy feszülő energiáit annak a nagyszerű munkának a folytatására szánhassa, amelyet ők, az apák elkezdtek.

*

Nemcsak az apák aggódnak a húszévesek sorsáért. Aggódik értük Vári Attila is – a húszévesek nevében. Már a *Felmentés*ben ott kísért az elkallódástól, az értelmetlen élettől való iszonyodás, attól az élettől, amelyet pusztán szórakozások, idővel kétségbeejtően unalmassá váló szórakozások töltenek ki, amelyből hiányzik a minden öröm savát-borsát megadó alkotó munka (*Hábé, Véges nap*). És a húszévesek sorsán keresztül aggódik a világ sorsáért, amikor a háborút vagy a fasizmust idézi. Nem agyal ki filmekből vagy olvasmányokból ihletett történeteket vérengző SS-ekről, nem próbál nyilas keretlegényeket ábrázolni – ilyen természetű közvetlen élményei nincsenek, nem is lehetnek. De a fasizmus, az imperialista háború szépséggyilkoló, emberségpusztító, lelket megmérgező lényegét igen érzékenyen felfogja és közvetíti (*Felhők, Számtan-novella, Az én mocsaram, Félni a tűztől, Emberteremtő*). És ezzel

párhuzamosan végtelen szeretettel tud szólni a hétköznapok egyszerű, dolgozó embereiről (*Kormos az ég*), ujjongó örömmel a tiszta szerelemről (*Felmentés, Trilógia*). És őszintén, olyan őszintén beszél, vall mindenről, hogy néhol csak azért nem mosolyodunk el kamaszos naivságán, mert ez a legdurvább tapintatlanság volna.

*

Teljes képet kapunk-e Vári könyvéből a mai húszévesekről? Nem – de igen lényeges képet a húszévesek gondolkodásmódjáról, törekvéseiről, örömeiről, aggodalmairól és csalódásairól – valahogy úgy, ahogy a *Felmentés* bevezető soraiban ígérte. És ez a kép számunkra, kétszer-háromszor-húszévesek számára egyáltalán nem aggasztó, annál inkább biztató, megörvendtető. Talán sok mindenben nem egészen úgy gondolkodunk és érzünk, mint ők – hiszen mi másképpen voltunk húszévesek –, de megértjük őket, és alapvetően egyetértünk velük.

A *Ballada* kis nyeszlett távfutója, akinek győzelmében senki sem bízott, még az edzője sem, a verseny után ezekkel a szavakkal fordul ujjongó barátaihoz: „Mondani akarok valamit. Valamit kérni. Fiúk, mondjátok azt az üzemben, hogy egyedül csak nekem szurkoltatok. Mondjátok azt: tudtátok, hogy győzni fogok.”

Hát igen, Attila. Neked, nektek szurkolunk. Hiszem, hogy nem csalódunk bennetek.

FODOR SÁNDOR

FELMENTÉS

Szeretem. Én tagadtam meg magamtól. Ahogy a szél elviszi a felhőt, magával vitte első szerelmemet.

Messzire rohan az ember a vágyaival. Olyan messzire, ahol már nem ismeri senki, és ahol megalkudhat önmagával. Most már mindenben benne van egy kicsit Ő is. Nem én vesztettem.

Mindenkinek próbáltam magyarázni azt, amit én sem értettem. Azért nem röhögtek szembe, mert annál gúnyosabban vigyoroghattak otthon.

Én nem akarom elfeledni Őt, mint ahogy nem akartam megszüntetni a vitát apával sem.

Sok mindent akarok elmondani. Az életérzésemet és a csalódásokat, a vívódást és azt, hogy meg akarjuk találni a helyünket. Sok. Nagyon sok. De megpróbálom.

1

Jean elhatározta, hogy őrült lesz. Nem azt, hogy kiabálni fog, csak annyit: igazat mond. Két napig reggeltől estig ült a járda szélén. Merően nézett maga elé. Mindig kiköpött, ha elment mellette Kovácsné. A sovány Kovácsné, akin az utcaseprők csámcsognak csak. Reggel

felé a talicska mellől szokták mesélni, hogy megint az ablakon mászott ki Kovácsné egyik pasasa. Csúnya, még mindig kamaszpattanásos, vékonylábú, harmincöt éves asszony. És Jean két napig kiköpött. Én nem mertem volna megtenni. Ő megtette. Vett egy üveg borvizet, s cigarettája mellé tette a járda szélére, és hangosan elmélkedett. Az első nap még bámulója is volt. Bámulták, és közel mentek hozzá, hogy hallhassák, amit mond.

Halkan beszélt: csak úgy maga elé.

„Mindenki örült, mindenki hazug, és minden nő romlott.” Ezek voltak a visszatérő gondolatok. Mindig más és más variációban jelentkeztek. Elmagyarázta a köveknek, hogy ahol befejeződött az állat, ott kezdődik az ember, viszont ahol az ember kezdődik, az már az örület magas foka. Épületes dolgokkal röhögtette bámulóit. A milicista is elsétált mellette, és nem kísértc be, nem értett egy kukkot sem abból, amit Jean mondott.

Nem is érthetett. Jean sem értette, de azért nem volt örült, csak éppen mondatformát adott azoknak a szavaknak, amik eszébe jutottak. Nem akart gondolkodni, de hogy érdekes legyen, elmondta újra és újra: mindenki örült. És a maga módján igaza volt. Nekem is kedvem lett volna hozzá.

Én nem tehettem, mert nekem volt hetedik születésnapom, amin tejszínhabos kakaót kaptunk, és mert tizenöt éves koromig délután öt óráig aludtam. Mert a mamám nagybácsija iskolagazgató volt, akitől tizennégy éves koromig minden ünnepre huszonöt lejt kaptam, és mert apám irodafőnök volt, és minden vasárnap mozi-

ravalót adott az újságolvasás után, közvetlenül elalvás előtt. Jean mindezt nem kapta meg. Röhögve mesélte, hogy megerőszakolt egy lányt. Akkor még csak tizenhat éves volt, és a negyedik elemi végezte. A hátam mögött ült. A tanító néni mindennap kitepte a leckéjét a füzetből, mert csúnya. Otthon az elvált bátyja a fülét rángatta minden semmiségért.

Mondom, a maga módján igaza volt, ha azt mondta, hogy mindenki örült. Igaz, hogy ezek a sérelmek tizenhat éves korában érték, és most már elmúlt huszonnégy, de mindegy. Előbukkanhat ilyenkor is.

A harmadik nap valahol kivasalta a ruháját, kikefélte a cipőjét, és eljött hozzánk. Én akkor már tudtam, mi van vele. Sajnos, nem voltam otthon, mert akkor nem történt volna semmi. Kezet fogott a papámmal, és az egészsége felől tudakozódott. Aztán sajnálkozni kezdett rajtam. Elmesélte, hogy nyolcvan lejt vesztettem a múlt héten, és nem járok rendszeren órákra. Apám nem akarta hinni, és innen tudom, hogy Jean normálisabb, mint én, és mint az egész pókergárda. Bizonygatni kezdte apámnak, hogy azokat a könyveket, amiket a múlt héten az antikváriumba vittem, már rég elolvastam, és éppen ezért nem is kár értük, mert legalább kifizethettem az adósságomat, és még szeszre is maradt.

Aztán végiglátogatott mindenkit a gárdából, olyankor, amikor az illető nem volt otthon. Mindenhol tudták, hogy megörült, és mindenhol befűtött. Kipakolt mindennel.

Azt mondja apám, akinek megmagyaráztam, hogy Jean örült és hazudik, hogy amíg mesélte

rólam azokat a badarságokat, végig mereven figyelt. Valami furcsa volt a szemében.

Én már akkor tudtam, hogy nem örült. Igaz, nem mondtam senkinek. Aztán két hét múlva megjelent Jean neve alatt egy karcolat. Leírt benne mindent a srácról, az utcáról s a csúnya Kovácsnéról.

Tényleg nem volt örült. És én attól is elestem, hogy egy ilyen karcolatot írjak, mert nekem volt hetedik születésnapom és iskolaigazgató nagybácsim, mert a papám szerette, ha az egészsége felől tudakozódnak, s mert nem ülhettem ki a járda szélére.

*

Csenget a vekker. Rita megébred. Álmosan néz körül. Felkel, megdörzsöli a szemét, és be-megy a fürdőszobába. Leveti a pizsamáját, fel-akasztja a fogasra. Belép a fürdőkádba, és fel-veszi az úszósapkát a tükör sarkáról. Lustán várja a felfrissülést. Elzárja a csapot, s tenye-rével letörli a vízcseppeket melléről és combjá-ról. Törülközik. Aztán kimegy a konyhába reg-gelizni. Befejezi a reggelit, magára veszi a ballonját. Kimegy, gondosan bezárja az ajtót, és megpróbálja, hogy fog-e a zár. Zsebre teszi a kulcsot, és megnézi az óráját. Fél kilenc.

Egész biztos, hogy tangót játszott a zenekar. Az is biztos, hogy csak két csillár égett a hatból.

Jean: – Látod azt a lányt ott, azzal a drapp ruhás fiúval? – Szép arcú és jó alakú kislány volt. Még most is belevörösödöm, ha eszembe jut az ismerkedés.

Jean odament, és táncolt vele. Aztán sétálni kezdtek. Hozzájuk léptem. Jean bemutatott és otthagytott. Ha visszagondolok, az az érzésem, nem is voltam igazi élő ember. Akkora lehettem, mint a szomszédék fia, az az esetlenül mozgó, hosszú kamasz. Nem volt pénzem, és rosszul éreztem magam, akárhova mentem. Azt hiszem, a tenyerem is izzadt, és tudom, hogy lecsúszott a zoknim a cipőbe.

Melegem volt. Színekről beszéltem és versekről. Az egyik leányismerősöm azt mondja, ezzel játszom el minden nőmet.

(Látod, Rita? Én színekkel megfestem az éjszakát, és a csendjét is csak én tudom megírni. Igen, a csendet és azokat a lepkeüzemeket, amiket féltésből meg akar fojtani az éjszaka. És leírhatom úgy, ahogy elképzelem, hogy hétfőn reggel a Nap is fáradtan mászik fel az égre.

Látod, Rita, te nem ismeresz, és azt hiszem, nem is ismerhetsz meg, mert aki megismer majd, attól félni fogok, mert nagyon gyáva vagyok. És messze akarok menni. Hagyd, hogy bátor legyek.

Akkor ott ültem melletted, és nem tudtam, ki vagyok.)

Mennyi mindent gondol át az ember percek alatt. Egy-egy színfolt éveket jelent. Én itt töprengök, és kint senki sem gondol arra, hogy egy ember ismerni akarja az életét. Most csak a saját életem érdekel. Tisztázni akarom magam a lelkiismeretem előtt.

II

Nyolc után értem be. Az előcsarnok üres volt. Főnt olyan gyorsan húztam be az ajtót, ahogy csak tudtam. Ritáért jöttem, de egy férfi ült a páholyban. Egy férfi egyedül. Rita sehol. Ha megbeszéltük volna és nem jön el, nem fájt volna így. A férfi hátrafordult. Jean volt. Jean, aki azt szokta mondani, hogy minden nőt, akivel az embernek dolga van, intézzен el minél előbb, mert ha nem, akkor más teszi pontra. Könnyen beszél. Lenne csak az én helyemben. Lehet, hogy Ritát is... És egyáltalán miért gondolok arra, hogy megtenné. Mindig hülyeségeken töröm a fejem. Hányszor beszélgettem Ritával, mindig a kívülálló hangján. Mindig azon a fahangon. És marhaság lenne másként tenni, mindent megértene és kacagna. Tudom, hogy így van, és mégis szeretem. Végignézttem az első sorokon, de ott sem volt. Leengedték a függönyt, vége az első felvonásnak. Felálltam, kimentem, és ismét visszajöttem. A nézőtér egy része még tapsolt. Cigaretta kerestem a zsebemben. Ösztönösen lepillantottam, éreztem, hogy figyel valaki. Éva integetett. Éva, aki mindig tetszett nekem, de sohasem tudtam megérteni. Fiúk hadával vette körbe magát, minden szombaton buliba ment, imádott csókolózni, s ezt olyan prózai módon taglalta mindenkivel, mint én a kávé minőségét. Amikor kijöttem, már várt. Jól nézett ki. Nagy, sötét szemével olyan édesen bámult rám, hogy egy percre megbocsátottam neki, hogy néha színházba is jár. Megbocsátottam, és csodálkoztam. Aztán eszembe jutott: na igen, ma péntek van, nem szombat. Valamit mondott. Már nem

emlékszem, hogy mit. Ez jellemző a stílusára. Nem hagy semmi maradandót maga után. Ahogy nekem szegezte a kérdést, habozni kezdtem. Nem tudtam elképzelni, mit mondhatott.

– Hát igen... még nem tudom pontosan – feleltem. Arra még emlékeztem, hogy kérdezett valamit, és ez a válasz minden kérdésre megfelelt.

– Jössz vagy nem jössz? – hangzott a sürgető kérdés, és csodálkozva nézett rám. „Ilyen még nem volt” olvastam az arcáról.

– Szóval te is mész? – Akkor biztos valami buli, és ha buli, akkor miért ne menjek?

– Persze, együtt megyünk – volt a határozott válasz. – Jövő szünetben megbeszéljük, gyere le, ne én kelljen fölmenjek érted.

Akkor még nem tudtam volna elhinni azokat a dolgokat, amiket két nappal később Rita mesélt el. Megint a kívülálló hangján beszéltem. Megint azon az üres fahangon. Lehet, hogy így jobb is volt. És már beszélhettem is így. Talán már kívülálló voltam. Nem tudtam megérteni azt, ami velem történt. Túl sokat tanulmányoztam magam, és félttem. Már nem emlékszem, hogy mitől. Félvállról akartam kezelni Évát. Saját csapdámba estem. Nem akartam hinni, amit Rita mondott és ami tudat alatt élt bennem is. De fokról fokra beigazolódott. Éva csak azért számított rám, mert voltam valaki. Eleinte még nem mertem kimondani. Furcsa az ember, belelovalja magát valamibe, amiben nem biztos, csak azért, hogy fájdalmat szerezzen önmagának. Azt hiszem, Rita nem is tudta, hogy szerettem. Máskülönben nem beszélt volna Éváról. Erre mérget veszek. Rita biztos volt benne, hogy Éva csak azért kereste a társaságomat, mert meg

akarta ismerni a művészgárdát. És ahogy visszagondolok arra a két-három napra, igazat adok neki. Mi tetszett volna rajtam? Sovány vagyok, nyúlarcú és szeszín hajú. Határozottan nem vagyok szép fiú.

Amikor kértem az előcsarnokba, már Éva is ott volt. Leültünk. Nem tudtam, miről beszéljek. Rágyújtottam. Odajött Jean, tüzet kért, és megállt mellettünk. Nem mutattam be Évának. Ez a féltékenység – szűrtem le magamnak a tanulságot, és minden erőmet latba vetve, valami cinikus mosolyt próbáltam magamra erőszakolni, mintha kérdezni akarnék valamit, hogy jobban tudjak gondolkozni. Nem vártuk meg a harmadik felvonást. Éva kért, hogy menjünk. Én kérettem magam. Élveztem a helyzetet. Amikor meg beleegyeztem, azt mondta, hogy várjam meg. Van valami dolga. Az jó, ha van. Mindenkinek van valami. Nekem az, hogy fölmenjek és megnézzem, hogy milyen képet vág Jean.

Nem figyelt rám. Aztán benyitott Éva, intett, hogy menjek. Kezet nyújtottam Jeannak. Volt ebben a kéznyújtásban egy olyan hangsúly, hogy „na látod”, és mentem. A lépcsőn biztatón csatogtak Éva cipősarkai.

Az előcsarnokban megállt a tükör előtt, megigazította a haját.

– Tetszem? – kérdezte a tőle várt kacérsággal, vagy nem is tudom mivel.

– Igen – mondtam nevetve, hogy a látszatát is elkerüljem annak, hogy már kinéztem magamnak. Mosolygott. Hogy beléd harapnék, nyilallt át rajtam a felismerés.

Karon fogott. Ahogy kiléptünk a színházból, közelebb húzódott. A könyököm a mellét súrolta, valami határtalan melegség öntött el. Beszélgettünk, majd a hazafelé vezető út helyett felkanyarodtunk a parkhoz. Talán azért, mert separték az utcát és por volt. Talán. Megkérdezte, hogy szeretek-e csókolózni. Nem akartam igennel vagy nemmel válaszolni, az emberről kezdtem beszélni. Tetszett, hogy hallgat. Mintha értett volna. Azt mondtam, hogy a csókok is a szépségvágyból erednek: az embert úzi a vágy a szépség után, azért keres mindig újat, azért ír, azért fest. Az ember tulajdonképpen a szépségkeresés testet öltött kérdőjele. Csillogni akartam előtte.

Látod az ágak között a holdat? Olyan ezekkel az ágháromszögekkel eltorzítva, megszórt fényével, mint egy Maserel-metszet, darabos, félelmetes és fennkölt.

– Te voltál már komolyan szerelmes? – kérdezte, és úgy tett, mintha az orgonabokor száraz ágain keresztül a nagy fényes holdban valami metszetet kutatna. Bántott a közbeszólása. Fent jártam az egekben, és lelőtt. Lehet, hogy így kellett történnie ahhoz, hogy jobban megismerjem. Furcsa stílus.

– Igen, voltam, vagyok és leszek – zártam le röviden az estét. Előttük voltunk. Megegyeztünk, hogy másnap nyolc előtt eljövök érte.

Le akartam hámozni magamról még a gondolatát is, hogy komolyan vegyem. Már nem lehetett. Erre otthon döbentem rá. És belelovaltam magam. Tiltakoztam, nem akartam, éreztem, hogy elveszítettem, mielőtt még hozzáfogtam volna. Nem tudtam lemondani. Elmentem este

érte, hogy fájdalmat szerezzek magamnak. És szereztem. Táncoltam másokkal. Ő is. Harmincan voltunk. Ott volt Rita is. Én kísértem haza. Akkor mondott el sok mindent, véleményét Éváról. Rita azt hitte, hogy mi csak jó barátok voltunk. Nem tudta, hogy szerettem. Rita nem tudta, hogy ezelőtt két nappal mit jelentett számomra. Hogy mit rejtettem ugyanazzal a fahanggal, amivel most beszélek. Ő mondta: „szép, szivárványos, de könnyű és üres, mint egy buborék.” Akkor még nem hittem.

Visszamentem. Társasjátékot játszottunk. Biztos: az Éva ötlete. Ő is volt a bíró. Nekem nem volt bent semmi zálogom.

– Akié a zálog, az kimegy Árpáddal csillagot számolni – mondta. Az övé volt. Kimentünk. Az előszobában leoltottuk a villanyt. Perzselt a szája. Olyan jó érzés volt érezni az arca melegét. Percekig megszűntem mindennek értelmét kereső lény lenni. Nagyon kellett nekem valaki. Úgy szorítottam magamhoz, mintha sohasem akartam volna elengedni.

– Ne harapj – szólt rám tárgyilagosan.

Fodor mesél. Valami négyszáz lej és a milícia. Jean nem nagyon érti. A fő, az a rum.

– Egészségedre.

– Egészségedre.

Aztán valami bordatöréses pasas, bedobált ablakok kerülnek terítékre. Fodor vedeli a rumot. Az ötödik pohár után már csak összefüggéstelen szófoszlányok törnek ki belőle. Tenyerébe támasztott fejjel néz valamit.

– Négyszázötven lej, a milícia, és anyám sír.

Jean józan. Keveset ivott. Nagyon hülyén nézi Fodort. Aztán mindent megért. Kinyitja a szobaajtót, a konyhában Fodor anyja mosogat.

Odamegy hozzá.

– Mi történt vele? – kérdi, és Fodorra mutat. Az anya hátra sem fordul. Úgy tesz, mintha nem hallott volna semmit. Csak kaparja a zsíros vízben a mosatlan edények oldalát.

– Mi történt vele? – ismétli meg a kérdést. Az anya riadtan néz Jeanra. Olyan az arca, mint azoknak, akik nem találják a helyüket.

– Semmi – mondja az asszony. Jean bemegy a szobába. Megrázza Fodort. Az felemeli a fejét, és már csattan is az arcán az első pofon. Aztán egy második.

– Te mocsok. Dilinyós – és Fodor feje hatalmas koppanással visszaesett az asztalra.

III

Jean a fejére tette a bukósisakot. Átment a szobán, és lenyomta a kilincset. Megfordult.

– Kutyából nem lesz szalonna – mondta, és teljes nyugalommal bevágta maga mögött az ajtót.

Ennek a veszekedésnek sem volt semmi haszna. Jeant úgysem tudom meggyőzni. Valahányszor azt hittem, hogy sarokba szorítottam, mindig tévedtem. Ő soha nem védekezik, mindig csak támad. Még egy ilyen következtelen embert nem ismerek. Azt hiszem, nincs is. Kedvenc vesszőparipája ellentmondani saját magának.

„Az ellentmondások tömege alkotja az embert. Csak az őszinte, aki ellent tud mondani magának” – szokta mondani. Vizenyős szemével mindig valamilyen halra emlékeztetett. Ez is talán az egyik mondásáért tűnik így: „Az ember csak onnan tudja, hogy az árral vagy az ár ellenében úszik, hogy nő vagy csökken a sodrás. Egyébként mind a kettő ugyanaz. Így is, úgy is vízben van az ember.”

Szeretek vele vitatkozni. Talán azért, mert úgy tűnik, hogy erősebb nálam. Vagy gyűlölöm azokat, akik legyőznek, vagy a barátságukat keresem. Harmadik út nincs. Jean érzi, hogy csak azért vagyok jóban vele. Rólam az a véleménye, hogy következetesen gyáva vagyok.

Azt szokta mondani, hogy az ember pöttöm korától tudat alatt szeretkezik, és éppen ezért felnőtt korában tudatosan is ezt kell tennie mindenkiel. Mindig ő kezdi a vitát. Nem hisz a szerelemben, és mégis mindegyre ide kanyarodik a vita végén. Mindegyre kijelenti, hogy utál, és mégis mindennap bejön. Elmeséli a legfrissebb részletekig az ügyeit. Már undorodom tőlük. A mese lényege mindig ugyanaz, csak a nevek változnak. Fodor is utálja. Fodornak az a véleménye, hogy az az igazi férfi, aki befogja a száját és minden lánnyal úgy viselkedik, mint ha semmi különbség nem lenne közöttük. Sajnos, Jean és a diszkréció külön fogalom. Ma is azért jött, mert közölni akarta, hogy Ildikóval motorozni megy.

- Kiviszem az erdő alá.
- Te Jean, neked nincs egy stabil nőd, akivel néha még két szót is tudnál váltani, az az

Ildikó olyan buta, hogy az már túlzás. Szerezz valakit magadnak, akivel érdemes foglalkozni.

– Jó, majd megkérlek téged. Azt hiszed, ebben a rohanó világban van ideje az embernek szerelemre? Hazudtok magatoknak. Én becsületesebbnek érzem magam, mint amilyennek titeket látlak. Nem vagyok lekötve senkinek. Te udvarolsz egy lánynak és megcsalod. Én mindenkit megcsalok mindenkivel.

– Jean, menj, mert vár Ildi.

– Most sürgős, mi? Akarod, hogy menjek – mondta, és leült velem szemben. – Romantikus marhák vagytok, sírtok, hogy úgy hallgat az irodalom a fiatalok szexuális életéről, mintha nem is létezne. Sírtok, hogy ti szeretni akartok valakit. Intézze el az ügyeit mindenki egyedül. Gyávák vagytok és önzők. Magatok mását keressetek. Nem ilyen megfogalmazásban, hanem úgy, hogy „megértésük egymást”. Persze azért kell a megértés, mert gyengék vagytok ahhoz, hogy vezetni tudjatok egy nőt. Azt mondod, Ildi buta. Most kiviszem az erdő alá. Lehet, hogy holnap is vele látsz, lehet, hogy hozzáfogok és értelmes nőt faragok belőle. Nem túl okosat, csak olyan közepeset. De még így is jobb, mint a te Ritád.

– Megmondtam, hogy Ritáról ne pofázz. Ő nem Ildi.

– Ez az, amit nem tudsz felfogni. Egy hideg érzékszerv nem is tudhat szeretni. Meglátod, hogy még Ildin is túltesz. Ildi. Ő legalább azt hiszi, hogy szereti azt, akivel lefekszik. Rita világos agyú ehhez.

– Jean, fogd be a pofád – üvöltöttem idegesen. Félttem attól, hogy igaza lehet. – Ritát

pedig kihagyhatod a játékból. Tegnapelőtt még azt mondtad, hogy irigyled tőlem.

Jean felkacagott. Fejére tette a bukósisakot, átment a szobán, és lenyomta a kilincset. Megfordult. – Kutyából nem lesz szalonna – mondta, és teljes nyugalommal bevágta maga mögött az ajtót.

És nem tudjuk, hogy szükségszerű valóság vagyunk vagy csak egy halmaz. Az emberi érték – mondta valahol valaki.

Az emberi érték – ismétlem én is, és nem tudom, mi az az érték, ami emberré tesz. Vagy pusztán a fizikai létem érték? Nekem nem mindegy, hogy mit fedezek föl magamból, mert senki sem fog engem kutatni. A lélekmentő apostolok kora lejárt. Én fel akarom fedezni huszadik évem szépségét, mert bennünk, húszévesekben forrik a kor és aszalódik az, ami elmaradt mögöttünk. Álmos gyermekorból zuhantunk bele az örvénybe. Lehet, hogy csak én vagyok ilyen érzékeny, nem mindenki egyforma. Azt hiszem, Jean nem is gondolt ezekre, és még sokan vannak, akik a világból csak a szoba goblenjeit látják.

Akkor miért beszélek a mások nevében?

Mert én több vagyok, mint egy, én húszéves vagyok, és magamban értem a kort.

Ildi Jean vállához húzódott. Kékesfeketén ragyogtak a felhők. A visszasütő nap egy összefolyó árnyékot vetített a falra. Itt a Kaptató utcán már megszokták a falak azt, hogy két

embernek csak egy árnyéka legyen. Jean keze idegesen siklott végig Ildi nyakán, és eltűnt a ballon felső gombja fölött.

– Szeretlek – súgta Ildi.

Jean kissé felemelte a fejét, végignézett rajta, és megszólalt:

– Na és? Majd megszokod.

Megfogta Ildi kezét, és elindultak lefelé a Kaptató utcán. A sarkon valaki rájuk köszönt.

– Neked köszöntek? – kérdezte Jean.

– Fogalmam sincs – mondta Ildi, és hátrafordult –, nem tudom, ki lehetett. – Jean elengedte Ildit. A felhőkről leszűrődő fény kísértetiesre festette az arcát.

– Most aztán kopj le – sziszegte. Ildi ránézett, felhúzta a vállát.

– Szép, hogy meg sem ismered azokat, akikkel lefeküdtél – mondta Jean, és átvágott a téren. Ildi egy darabig még bámult, aztán ismét felhúzta a vállát, és elment.

*

A nyár megállt a fejem fölött. És minden megállt egy percre. Én elsétáltam a hídig, tudod, ez a szokásos sétám. A hídhöz megyek, ha fáradt vagyok, mert felvillanyoz a folyó zúgása, a hídhöz megyek, ha ideges vagyok, mert megnyugtat.

Ne várj szabályos levelet tőlem. Én nem vagyok szabályos ember, de ne várj túlságosan szabálytalant se, mert törekedni fogok, hogy formát adjak neki. Tudod, a nyár megállt a fejem fölött, és fénykérdőjeleket akasztott az égre. Én minden kérdőjel elé elképzeltem egy kérdést

és minden kérdésre egyetlen feleletet. A fény rátapadt az arcomra, és éreztem a szabadságot.

A nyári vizsgákat letöröltem az ujjam hegyéről az utolsó tintacseppel, és az úton a kezemben lóbáltam a fekete nyakkendőt. Tudod, milyen jó érzés levetkőzni egy fűzfabokorban, ráteríteni a fehér inget a fűre és az elzsibbadt tagokat megmozgatni. Ismered a nádas fölötti partrészt? Azt, ahol a kertek vannak. Ott fürödtem, és behunyt szemmel feküdtem a napon. Rágtam a drót mögül lopott karalábét. „Te kamasz, te javíthatatlan örök kamasz” – mondtam magamnak, és félig sírtam, aztán vigyorogtam azon, hogy olyan vagyok, mint amikor iskolából tekergettünk el fürdeni.

Tudod, Rita, milyen nehéz felöltözni? Az ember belepréseli a lábát a cipőjébe, és a zakót lóbálja a kezében. Aztán az utca előtt sorra minden felkerül. A kapuban még a nyakkendő is (apa ne lássa, hogy lóbáltam az úton).

Ernyedt vagyok, valamit tenni kell. Igen, tenni kell valamit, és elhitem magammal, hogy levelet írok neked. Mindent írok, amit csak el tudsz képzelni. Leírom a neved, és már látom a sötétbarna hajad, kételkedő szemed, és tízféléképpen írom le járásodat.

– Ugye, Rita, ez nem szabályos levél?

– Nem – felelnéd. És én most elképzelem, hogy kint vagyunk az erdő alatt, szénailat, méhek, mi fekszünk szorosán egymás mellett a szénán, magamhoz húzom a fejed, és csókollak, nem gondolunk semmire, nem látunk semmit, és a nyár megáll a fejünk fölött, nem ketyeg az óra, minden áll (csak éppen néhány percre, hogy aztán tovább rohanjon). Látod, Rita, én

mindezt elképzelem, és a kezemmel elhessegetem a gondolatot is. Az az idő, ami megállt, most hozzáadódik az elkövetkezőhöz, és már csak a felhők állnak meg, a nyár nem, a nyár nagyon siet. A nyár olyan, mint te.

Délben még vizsgáztam. Volt egy pillanat, amikor elfeledtem izgulni, és azt hittem, nem tudom az anyagot. Nagyon nyugodt voltam. A tanár már unta. Utolsó voltam a csoportban, és a tanár is ember (igaz, középiskolában még azt mondtuk, hogy a tanár egy lelkiállapot, amelyik elképzeli magát).

– Olvasta a *Daphnis és Cloét*? – kérdezte.

– Igen – feleltem.

Aztán elkérte az olvasmányi naplóm, és megkérdezte, hogy szeretem-e Camus-t és mi a véleményem Irwin Shaw-ról.

Tudod, akkor a vizsgán az öreg idézett egy részt a Pestisből.

– „Vajon szent-e az ember? – kérdezte Tarrou, és rögtön válaszolt: – Igen, amennyiben a szentség nem más, mint egy csomó szokás.” És akkor én föl tettem magamnak a kérdést: Vajon ember az ember? – És rögtön feleltem is: – Igen, amennyiben az emberség nem más, mint egy csomó szokás.

Az úton filozofáltam egy csomót az emberről, és rájöttem valamire: borzasztó, amikor valaki csak emberségből félti az embert.

A folyón örvénylik a fény. Egyenes fénysávok és körkörös fényhullámok. Fény mindenféle, buborékok és szürke vízhab a nádas tövén. Nyári reggel a folyón. A partmenti evezőspallók éppen

úgy hozzátartoznak a nyárhoz, mint a barna bőr vagy az integető nádi butyikó. A szomorúfűz ágai behuppannak a vízbe, és csipog a nádi tyúk, kiabál a bölömbika. Nyári reggel a folyón. A holtágban halászok lesik a zsákmányt.

A kajakosok kezdik az edzést. A túlsó parton mennek föl. A holt vízben. Ott kisebb a sodrás. Ha az ember közel hajol a vízhez, hallja a lihegésüket. A lapátok kis örvényeket hagynak maguk után. Jean a félpályánál megáll. Megvárja, amíg a könnyű, gömbölyű fenekű kajak mozdulatlanra dermed. Fölemeli a lapátját, aztán teljes erővel belevág a vízbe. Messziről olyan, mintha egy szélmalom lapátja forogna.

– Dzsop – Dzsop – biztatja az edző. – Ne dolgozz a fejeddel, elszédülsz – kiáltja a fehér szócsövön keresztül. Buborékok a vízen. A folyón örvénylik a fény és a vízhab a nádas tövén. A fecskék fehér hasa villan a víz fölött. Fekete gyökerek között locsog a víz. Fűzfa. Egy halász, két halász, három halász. Fűzfa. Még száz méter. Kezdődik a finis. Jean nem hallja saját lihegését. Az edző kezében fehér szócső.

– Dzsop – Dzsop.

Aztán kihúznak a partra. A bakokon lefordítva állnak a kajakok, kenek. Pereg róluk a víz. A srácok lazítanak. Kirázzák karjukból a fáradtságot. Még két perc, és fényesre törlik a lakkozott csónakokat. És: megint eltelt egy edzés. A bakok helyére pingpongasztal kerül. És kis asztalkák römivel, kártyával. Kezdődik a parti.

– Ki kezd? – kérdi Jean.

– Mindig az, aki kérdi – feleli a ciceró-frizurás. „Piros nyolc.” „Zöld hat.”

- Én már a kanyarnál éreztem. „Kék kilenc.”
- Szóljatok, hogy javítsák meg.
- Hogy megy a motor, Jean?
- „Sárga tizenkettő.” „Kék hét.”
- Van egy szivarad? – kérdi Jean.
- Akadgat.
- „És akkor a finisz.” „Zöld tíz.”
- Rossz volt a kormány.
- Kiakadt, mi? – kérdi Jean.

Kórusban röhögnek.

– Öregem, ez olyan dajkamese, mint az, hogy azért buktál meg, mert tetszett a tanárnak a nőd.

– Sajnáljuk le – mondja Jean.

– Egy – kettő – három. Jaj – dübörgik kórusban; még a pingpongosok is megállnak.

– Komolyan kiakadt a kormány – erősíti a másik.

– Zebi, fogd meg – mondja Jean a Cicerónak, és kezénél-lábánál fogva rángatják a vízhez.

– Egy – kettő – három – számolnak. Hatalmas csobbanás. A pallóról egymás után ugranak fejest. A folyón örvénylik a fény. Egyenes fénysávok és körkörös fényhullámok. Fény mindenféle. És buborékok, sok apró és nagy buborék. Nyári reggel a folyón.

IV

Reggel fél öt. Ilyenkor indulnak az utcaseprők. Összeraktam a kártyát.

– Vége – gondoltam álmosan.

Zsebre raktam a kezem, és kimentem. Fodorék még maradtak. Végighaladtam az állomás

felé vezető úton. Rossz volt a szám íze. A sok szivar meg a szesz... Így szokott lenni. Iszom, aztán rosszul érzem magam. Nem volt kedvem hazamenni. – Haza? – töprengtem magamban. – Azt nem. Annyira még nem vagyok szeszes. Csúnyán összerúgtam a port az öreggel. Tulajdonképpen semmiségért. Annyi volt az egész, az öreg nem szerette azt, hogy túlságosan későn járok haza. Amikor rám szólt, azzal vágtam vissza, hogy ne szóljon bele.

– Nem vagy apám, semmi közöd hozzá.

Kimentem a váróterembe. Nem akartam tovább is ott ülni. Pedig aludhattam volna a Jean szobájában.

Dohány- és izzadságszag csapott meg. A padon aludtak. Egy bőröndön öregasszony ült az unokájával. Sehol egy tenyérszerű hely. Olajos ruhájú emberek ültek az ajtó mellett. Kártyáztak.

– Biztos a szomszéd építőtelepre mennek a vonattal – gondoltam. Leültem melléjük a földre. A munkások végigmértek. Az, amelyik háttal ült nekem, megfordult, és úgy nézett végig rajtam. Furcsa jelenség lehettem. Fehér ing, sötétszürke ruha és csokornyakkendő. Vasárnap óta így járok. Az egyik olajos ruhás megjegyezte, hogy a darun is megkeresik azt a laskát, amit a vasbetonnál, csak egy kicsit felelősebb, de könnyű. A másik panaszkodott, hogy a fia kanyarós. Újra osztottak. Nem bírtam aludni. Próbáltam kényszeríteni magam, lehunytam a szemem, de akkor elkezdett csengeni a fülem. Az a kártyás, amelyik háttal ült nekem, megfordult.

– Hová utazik? – kérdezte.

Nem is tudtam hirtelen, mit mondjak. Üresen néztem valahova a kérdező feje fölé. Legyintettem.

– Sehova – és próbáltam úgy elhelyezkedni, hogy ne szólhassanak hozzám. Az olajos ruhás megvonta a vállát.

– Ha úgy, akkor mindegy – föltápászkodott, vette a táskáját. – Minden jót – bökött felém. – Ha holnap is kijön, bevesszük negyediknek. – A másik kettővel a kijárat felé indult.

Bosszantott, hogy úgy beszélt velem a darus. Felálltam, leporoltam a nadrágomat, és kioldalogtam az ajtón.

Hazamentem. Apa az ágy szélén ült ruhásan. Nem tudtam, mit mondjak. Hozzáfogtam vetközni, és fölvettem a pizsamakabátomat. Alsónadrágban maradtam, és lefeküdtem. Magamra húztam a takarót. Apa felállt. Kivette az ajtóból a kulcsot. Kiment, és kívülről bezárta. Még hallottam, hogy lement a lépcsőn. Akkor még nem figyeltem föl rá, csak most, ahogy visszagondolok, jut eszembe, apa nagyon betegnek látszott. Máskor, bármilyen feszült is lehetett volna a helyzet, apa nem hagyta volna ki az ilyen alkalmakat. Akkor még az óráját is elfeledte megnézni.

Hat óra után ébredtem fel. Apa már otthon volt. Hidegfelvágott és gyümölcs volt az asztalon. Felkeltem, és felöltöztem. Kimentem a fürdőszobába. Hideg vizet engedtem a pulzusomra, s vizes kézzel végigdörzsöltem az arcom. Elakartam menni. Gondoltam, lemegyek Jeanhoz. Valami húzott oda, vagy inkább valami taszított

otthonról. Ki akartam nyitni az ajtót. Apa rám szólt.

– Előbb egyél.

Elvörösödtem. Olyan lettem, mint az a kisgyerek, akit rajtakapnak, hogy tésztát csent az asztalról. Ügyetlenül, csüngő kezekkel ültem le. Először arra gondoltam, hogy nem eszem.

Apa is leült enni. Megvacsoráztunk. Nem tudtam egyetlen normális szót kinyögni. Akartam valamit mondani. Akartam, és nem bírtam. Éreztem, hogy kell valamit mondanom.

– Gyere, járjunk egyet – mondta apa. – Rád fér. Borzasztóan fehér vagy.

– Jó – álltam fel, és úgy éreztem, itt az alkalom. Most kell javítanom. – Apa, tudod mit? Gyere a parkba. – Még nem tudtam, hogy mi, de volt valami szándékom.

Apa megállt a mozi előtt. Végignézte a fényképeket. Szólt, várjak egy kicsit. Bement, és vett két jegyet. Már nem is emlékszem, mit vetítettek. Nem tudtam odafigyelni. Éreztem, képtelen vagyok uralkodni magamon. Hangtalanul zokogtam. Húszévesen. Nyolc éve nem sírtam. Nyolc éve gyűjtöttem erre. Akkor sírtam utoljára, amikor apa elvált anyától. Azaz Lajos bácsi anyától. Apa nem édesapám. És a moziban azért sírtam, mert a szemére vettem ezt. Azért is, és másért is. Az első szerelmemért is, az első csalódásért is, és mindenekért együttvéve. Jó, hogy moziba mentünk. A parkban is kitortem volna. Abban a parkban, ahol megtalált apa. Abban a parkban, ahol elaludtam, mert anyának délutánonként a terhére voltam. Nem is szeretek rágondolni. Ha eszembe jut a gyermekkorom, mindig nagyanyámat látom. Azt a

ráncos, inas kezű öregasszonyt, aki mindig vert, hogy imádkozzak. Eszembe jut a szoba. A kígyózó fényjáték a plafonon. Az égő fahasábok pattogása, nagyanyám monoton imája.

Amikor megtalált apa és hazavitt, anya jól elvert. Azt mondta neki, hogy eltekeregtem. Aztán apa egyre gyakrabban jött hozzánk. Az esküvőjük után arra kért, ne szólítsam többé Lajos bácsinak.

Jól éltünk. Aztán vége lett mindennek. Apa hamarabb jött haza a terepről. Anyának vendége volt. Elváltak. Én apával mentem. Én kértem, hogy vele maradhassak.

*

Jean ma éjjel nem aludt. Valamin töpreng. Félrehúzza a függönyt, és kikönyököl az ablakon.

Jakabné oldalozva lépegetett az eresz alatt. Innen az ablakból pontosan a nyakába tudott volna köpni. Jakabné kenyérért ment. Zöld szatyrával szórakozottan csapkodta a lábát.

Férfihang az utca túlsó oldaláról:

– Higgye el, Kovács, hogy nekem sincs se időm, se kedvem, én is úgy megyek, mint a vágóhídra.

Istvánka beletrankatyált a sárba. Pálcája végére sárgalacsint gyúrt. A pálca szabad végét jó erősen markolta. A sáros végét maga felé húzta, aztán elengedte. A golyó ráplötyyent Jean feje fölött az ablakra.

Jean: – Az anyád marha istenit, lemegyek, és kitépem a füled.

Bement a szobába. A bátyja befejezte a borotválkozást. Már el is ment. Jean odasétált a

lavórhöz. Megmosta a borotvát. Beszappanozta magát, és megborotválkozott. Öt perccel később nyakkendőt kötött, kiment, és bezárta az ajtót. A kulcsot a zsebébe tette. Megnézte az óráját. Fél kilenc.

V

Az ágy vetetlen, és a párnám még mindig a falnak van támasztva. Egész éjszaka olvastam. Nem tudtam aludni, hiába vettem be dormitált. Még nem ebédeltem, és már nem is fogok. Óriási vitánk volt apuval. Nem beszélhetek vele, mert újramezdődne a dolog, és nem kívánom. Mindenesetre lesz, amin töprengjek... Apa az asztalnál ült, bal kezével ütemesen dobolt. A rádió özönvíz előtti táncdalokat közvetített. Ha valaki belesett volna az ablakon, a legmeghittebb hangulatot érezhette volna ki bentről. Apa olvasott. Nehezen lélegzett. Tudtam, hogy az éjszaka ő sem aludt. Összehajtotta az újságot, aztán, mintha csak az utcán lett volna, zsebre akarta tenni. Észrevette az önkéntelen mozdulatot.

– Van ez így – mondta, és elsétált az előszoba ajtóig. Ujjait beleakasztotta a függöny horgolt rojtjába. Minden mozdulatán valami ideges töprengés tükröződött.

– Igen, van ez így – szólaltam meg, és mereven figyeltem apa tarkóját. Tudtam, hogy rögtön felém fordul, megérzi, ha kitartóan nézik.

– Mi van? – csodálkozott el a késői megszólaláson. Értetlenül nézett rám, és nagy ívben megkerülte az asztalt.

- Mi van? – kérdezte ismét.
- Én nem tudom, de van ez így, hogy te nem tudod, hogy mire mondtad, „van ez így”. Én csak annyit tudok, nekem volt igazam. – Lestem a választ. Biztos voltam benne, hogy apa kiabálni fog.
- Ne mondja... hát igazán? És nem árulná el, hogy miben volt igaza?
- Úgy teszel, mintha nem tudnád, miről van szó. – Dühíteni kezdett a nyugalma, annál is inkább, mert szokatlan volt.
- Honnan is tudhatnám érettségi nélkül? – felelte, és hideg szemével mereven vizsgálta az arcomat.
- Nagyon kérlek, ezt zárjuk ki a beszélgetésből. Egyébként én sem mondtam soha, hogy a diploma teszi az embert.
- Délelőtt még azt mondtad, nincs ránk szükség.
- Te is nagyon jól tudod, nem erről van szó. Amíg járni tanultam, jó volt, ha fogták a kezem, de szaladni könnyebb támasz nélkül. – Hirtelen összeszedtem minden erőmet, és mellé léptem.
- Miért akarsz elferdíteni azt, amit mondtam? Csak arra kértelek, nézz körül jobban, hogy ne ítélj olyan hirtelen. – Mély lélegzetet vettem. – Nem veszed észre, hogy ki akarok törni, utat keresek az elhúzás ellen.
- Apa zsebre tette a kezét, majd idegesen, a rossz színészek bevett sablonjával élve, cigarettát vett elő, és rágyújtott.
- Azt mondtad, begyepesedtem, és a kerékkötőd vagyok.

– Igen, ezt mondtam, de azért, mert sajnállak.

Megfeledkeztem magamról. Apa mindig arra tanított, hogy az a legborzasztóbb, amikor egy férfi sajnálatra méltóvá válik. Megbántottam. Én vitatkozni akartam vele. Nekem is rosszul esett, hogy kicsúszott a számon a sértés.

– Köszönöm, nagyon lekötelez a sajnálatod.

– Nem azért sajnállak, mert kerékkötőm vagy, hanem azért, mert nem akarsz észrevenni.

– Azt akarsz mondani, nincs ránk szükségetek? – kérdezte. Rövideket szippantott a cigarettából, és mindegyre lepöckölte a hamut. Nem akartam válaszolni.

– Szóval nincs? – feszítette tovább a kérdést.

– Szükségünk volt, de most már nem kell a kezünket fogni.

– Mi a fenét akartok csinálni? Hetek óta vitázol velem, és még mindig nem tudom, hogy mi az az új. Ki nem engedi megvalósítani az elképzeléseiteket? A ti elképzeléseitek talán még előttetek sem világosak.

– Legalább annyira világosak, mint amennyire nem látjátok ti.

– Látom. – És apa, aki az egész beszélgetés alatt nyugodt akart maradni, hadonászni kezdett, és az arcomba kiabált.

– Befogtad magad egy szekér elé, és nem látod, hogy kit akarsz húzni rajta.

– Apa, nagyon kérlek, hagyd az allegorikus dumát.

– Te kezdted – felelte apa, és arcán már nyoma sem volt az előbbi dühkitörésnek.

- Én? – kérdeztem önkéntelenül.
- Igen.
- De azért nem kellene te is folytasd.

Apa megállt, aztán tovább rótt a szobát. A pillanatnyi szünetben úgy láttam, mintha minden tárgy formáját vesztené. Az árnyékok eltakarták a napot, és minden olyan iszonyatos sivárságba olvadt.

– Árpád, értsd meg, hogy nemcsak rólad van szó. Azért vitatkozom, mert látni akarom, tudod-e, mit csinálsz.

- Tudom.
- Nem látszik.
- Van ez így.

– Igen, van ez így – felelte apa, és ismét szúrósan szembenézett velem.

– Ezt mire mondtad?

– Arra, hogy nem érted meg a valóságot. Azzal nem érsz el semmit, ha csak gyötrődsz magadban.

Elsétált a rádióig, bekapcsolta, megvárta, hogy bemelegedjen, majd a keresógommbal bíbelődött. Nagyon messziről valami elmosódott zene szűrődött a szobába. Apa az ablak mellé tette a széket, félrehúzta a függönyt, és nézte a hársfákkal vegyülő lucfenyők V alakú ágrésein keresztül a szemben lévő ház kéményét.

Párnámat a falnak támasztottam, az éjjeli-szekrényről elvettem egy könyvet, és próbáltam kapcsolatot teremteni a betűkkel. Nem sikerült. Minden mondatban fölfedeztem valamit, ami döbbenetesen hasonlított eddigi vitánkra.

*

Otthagytam apát.

Valahol meg akartam inni egy kávé. A cukrászdák tömve voltak, de sehol egyetlen ismerős arcot sem láttam. Valahogy úgy vagyok, hogy mindig csak ott találkozom ismerősökkel, ahol semmi szükségem nincs rájuk. Céltalanul mászkáltam a fölforrósodott aszfalton, és egyik cigarettáról a másikra gyújtottam. Töprengtem. Mint mindig, akkor is délelőtti vitánkra, apára és erre az egész hülyén komikus dologra gondoltam.

Lemondtam arról, hogy megértessem apával az elképzeléseimet. Kimondottan gyakorlati ember, nyugtattam magamat. Baj nálam az is, hogy vitatkozom, érzem az igazamat, de nem tudom kifejtetni logikusan.

A hídon Jeanba botlottam.

– Menj át a túlsó oldalra – figyelmeztetett.

A sarkon felfedeztem egy lányt. Jean felé tartott.

Aztán ismét nyakamba szedtem a várost. Ha akartam volna, akkor se tudtam volna megismételni azt, ami történt. Az egyetem melletti parkban megint találok Jeannel, és azon az estén még vagy háromszor. Kellemetlenül éreztem magam. Jean azt is hihette, hogy leskelődöm utána. Éjfél körül értem haza. Képzeltben egész sor új dolgot teremtettem. Csak az a baj, hogy hónapok óta mind képzeltben dolgozom, és a színpadon soha nem tudok felmutatni semmit.

Kirándulni kellene. Öt nap a hegyekben teljesen rendbe hozna. Kifárasztanám magam, és ismét tudnék aludni éjszakánként.

Hazaértem. Apa még mindig az asztalnál ült. Halántékán cseppekbe gyűlt az izzadság, feje két tenyere között nyugodott, és nehezen lélegzett. Sápadt volt, és nagyon betegnek látszott. Felidegesítettem délelőtt. Bántott nagyon, annál is inkább, mert az orvos figyelmeztetett arra, hogy vigyáznom kell rá. Benyúltam apa éjjeliszekrényébe. Sokáig szöszmötöltem. Valami ideg- és szívnyugtatót kerestem. Egy dobozban találtam is. Vízet töltöttem apa poharába. Megérintettem a vállát. Megrezzent.

– Vedd be – mutattam az orvosságot. Le-gyintett.

– Hagyd a fenébe.

Az ajtó csörömpölve csapódott be. A helyiségben terjengő füst megmozdult. Jean zsebre vágta a kezét. Behúzott nyakáról a kabátjára göndörödött a haja. A foga kék nyomot vágott a szája szélén. A sarokasztal üres volt. A cukrászda ajtajától az utolsó asztalig világoskék vinilinszőnyeg volt leterítve. Még nedves volt a felmosóvíztől. Jean végigment rajta. A jobb lábával csak a mozaikra lépett. Így szokta meg. A sarokasztalnál leült. Benyúlt a zsebébe, és kivetette a gyufáját. A másik zsebéből egy cigarettát vett elő. Réveteg szemekkel bámult valamit. A plafon repedéseit követve, egy légy mászkált. Jean előrecsúsztotta a lábát. Így nyugodtabban tartotta a fejét. Az asztalon a keze a cigarettát kereste. Megtalálta. Betette a szájába, gyufát gyújtott, oda se nézett, úgy vitte a lángot a feje fölé. Mélyet szívott a tűzön keresztül. Szája sarkából füstöt fújt a gyufára. A légy még

mindig a vonalat követte. Egy U alakú görbületnél összezavarodott, forgott, de a fekete vonalon nem mászott át. Elrepült. Jean egy darabig még szemmel tudta tartani. Előrehajtotta a fejét. Szisszenve tört ki száján a füst. A félig égett gyufát a hamutartóba dobta. Valaki megállt az asztal mellett. Rita volt.

– Szia. Nem késtem, ugye?

– Nem.

Rita levetette a ballonját, és felakasztotta az asztal háta mögötti fogasra.

– Tudod, hogy Árpád megint összeveszett Lajos bácsival?

– Nem – mondta Jean, és unott arccal szívta tovább a cigarettát. – De egyáltalán nem csodálkozom.

– Hogyhogy? – Ritát megdöbbenette a válasz.

– Sosem tudtak kijönni egymással. Lajos bácsi nem hagyja, hogy Árpád kedve szerint dolgozzon. Mióta ismerem őket, folyton veszekednek. Jobb lenne nekik külön. Talán Lajos bácsi is rendbejönne.

– Kár Árpádért. Én sem tudtam soha kiigazodni rajta. De azt hiszem, hogy ő tudja, mit akar.

– Lehet.

– Azt hiszem, van valami baj vele az egyetemen – mondta Rita.

– Honnan gondolod? – csapott le Jean.

– Mondták. Meg sejtem is, csak olyankor dühöng. Azt hiszem, azért veszekszik mindig otthon, mert a főiskolán nem vitatkozhatik senkivel. Egyébként mindig dühöng.

– Főként, ha valami marhaságot mondanak neki.

– Alapjában véve nem rossz fiú, talán egy kicsit makacs.

– Én még mindig tudok röhögni azon, ahogy elmesélte azt a novellafelolvasást.

– Melyiket? – kérdezte Rita.

– Annak a stupid festőnek a novelláját. Úgy mozgott az orra, amíg beszélt, mint egy dugattyú. „Az a barom előrebocsátotta, hogy cselekmény nélküli novella. Különböző lélektani kifejezések keveréke. Néhol egy-egy indulatszó is feltűnt. Állandóan ismétlődött egy név. Állítólag ez jelentette benne az életet. Technikai szavak között ennyi: leányszöktetés. Az utolsó előtti mondat; az atommag még tovább is bontható, de nincsen benne lila orgona. Az utolsó mondat: sehonnan jövök, vissza is megyek, de előbb röhögök. Az istenit az anyjának. Ekkora barmot sem láttam.”

Jean úgy harsogott, hogy az egész cukrászda őket nézte.

– Ez semmi – mondta Rita. – Tőlünk azért rohant el, mert valaki azt mondta neki, hogy Frans Hals a fényképezőgép közvetlen elődje.

Jean még egy jó darabig nem bírt magához térni a kacagástól. Aztán ismét ő szólalt meg.

– Kár érte, hogy mindig vitatkozik. Én már megtanultam, hogy nem érdemes. Ő még nem tudott rájönni arra, hogy hangtalanul is lehet dolgozni. Azért szeretem a srácot. Tőle tanultam meg látni. Egyszer egy vita végén valami olyasmit mondott, hogy általában az életnek nem a részleteit figyeljük meg először, hanem az összképet, és azon belül is a mozgásokra, átmenet-

tekre, összefüggésekre figyelünk. Ha ezt megismerjük, akkor megkapjuk azt a stílust is, ami a legkifejezőbb. Azt hiszem, nagyjából igaza van. Jean hosszasan nézte a limonádéspoharát. Hüvelyk- és mutatóujjával puhítani kezdett egy cigarettát.

– Ha ókori lennék ezzel az ésszel, akkor feltalálnám a gőzgépet meg a villanyt. Így... – nem fejezte be a mondatot. Legyintett, aztán mint akit teljesen kicseréltek, megszólalt. – Így az ember legfeljebb lemond egy egész hosszú sor... Szóval nem tud mindent végigpróbálni az ember. Én meg akartam próbálni mindent. Meguntam. És egyébként sincs jogom hozzá, hogy szétfaricskáljam ellentétes pólusokra az energiámat.

Rita érdeklődve figyelte. Érezte, hogy valami készül.

– Elegem volt ebből a rohanó marhaságból. Csúfolódtam mindenkivel, adtam a sérthetlent, és én sértettem vérig magam. Megértesz?

– Igen – mondta Rita, és töprengve nézte Jean összeráncolt homlokát.

– Rájöttem valamire. Ha valaki azt hiszi magáról, hogy megtanult élni, még nem biztos, hogy ember. – Lemondóan nézett maga elé. Éjszakák töprengését mondta el fél perc alatt. Végig is simította homlokát, és keze beletúrt az amúgy is borzas hajba. Aztán újra megszólalt.

– Tanulsz? – kérdezte.

– Már hozzáfogtam.

Hosszas csend következett.

– Tudod, Rita, hogy itthagynom a várost?

– Hová mész?

– Még nem döntöttem. De el akarok menni. Napok óta töprengek. Bátyámmal is összeveszttem. Hozzáfogok valamihez.

Felállt, arcáról eltűntek az öreges vonások. Ismét a huszonnégy éves Balogh János volt. Feladta Rita kabátját. Fizetett, és megindultak a kijáráshoz. A szemben lévő házban bömbölt a rádió. „Dél van. Kedves hallgatónk, híreket mondunk.”

Jean a díványon feküdt, és olvasott. Ahogy beléptem, felemelte a fejét, és köszönt.

– Mit olvasol?

– AZ ÖRDÖG ÉS A JÓISTEN – emelte föl a könyvet. – Sartre – fűzte hozzá magyarázatként.

– Ismerem. Vizsgára veszünk belőle egy részt.

– Mit játszol benne?

– Heinrichet...

– Hálás szerep – mondta, és felállt.

– Melyik képet tanuljátok? – kérdezte.

– A tizediket.

Fellapozta a kötetet, és olvasni kezdte Götz szerepét.

– „Munkára fel. Bánts, ahogy csak tudsz.”

Megállt előttem. Próbáltam beleélni magam.

– „Nem ilyennek képzeltelek.”

Jean tompán, de hevesen olvasta:

– „Bátorság, Heinrich, nem lesz nehéz a dolgod.”

„Fele lelkem is a te cinkosod: énem másik felére fenekedik. Rajta, áss le egészen a lényemig, hiszen a lényem van terítéken.”

Jean tűzbe jött. Kezdte átélni Götz szerepét. Mosolyogva olvastam a következő kérdést.

„Hát igazán veszíteni akarsz?”

Jean a kétségbeesett emberek hangos nyugal-
mával válaszolt:

– „Dehogy, ne félj. Csak éppen jobban szere-
tem a kétségbeesést a bizonytalanságnál.”

Rám nézett, aztán lapozgatni kezdett.

– Mit keresel? – kérdeztem.

– Egy újabb Heinrich–Götz jelenetet –
mondta, és továbblapozott. Aztán mellém állt,
hogy én is láthassam a szöveget. Ő kezdte olvas-
ni a lap közepéről.

– „Ápolni kell.”

– „Nem épülhet fel, meg kell halnia.”

– „Mibe hal bele?” – kérdezte a Jean–Götz,
és rám nézett.

– „A szégyenbe...” – hallottam Jean lihe-
gését, ő már a Heinrich utáni szöveget nézte. –
„Te vagy az ő halálos nyavalyája.”

– „Ez a tavaly volt, te pap. És én nem is
ismerem el a tavalyi vétket. Ezért a bűnért a
túlvilágon fogok lakolni, örökkön-örökké. E vi-
lágon azonban egy perc vesztenivaló időm sin-
csen.” – Lihegve várta az újabb replikát. Fe-
lelni akart. Nyugodtan akartam olvasni, de fel-
kavart Jean zaklatottsága.

– „Így hát két Götz van?”

– „Igen, kettő. Az élő, aki a Jót gyakorolja,
és a holt, aki a Rosszat gyakorolta.”

Nem engedte, hogy tovább olvassam. A vé-
gére fordított. Bal kezébe vette a könyvet, és
visszafeküdt a díványra. Várt néhány másod-
percig, csak akkor kezdte olvasni az utolsó mon-
datokat:

– „Ne félj, nem tántorodom el. Reszketni fognak tőlem, mert csak így szerethetem őket. Parancsolni fogok nekik, mert csak így lehetek a szolgájuk. Egyedül maradok ezzel az üres éggel a fejem fölött, mert csak így lehetek mindnyájukkal. Ezt a harcot meg kell vívnom, és én meg is vívom.”

Összecsukta a könyvet.

– A jó és a rossz – mondta, és felvett egy cigarettát – Götz az ördög és Götz a jóisten.

Aztán újból végigheveredett a díványon.

Na igen. Apával csak úgy képzeletben szabad vitatkozni. Úgy érdekesebb is. Az előbb elég jól indult köztünk egy vita.

– Látod, apa, az én kiábrándultságomnak te vagy az okozója. – Erre persze azt felelné, hogy az jó, ha kissé kiábrándultunk az álmokból. Meg azt:

– Üres álmokat lerombolni fájdalmasabb, mint felépíteni őket.

Mit szólhatnék? Hallgatnék.

– Ritáért is én vagyok a felelős, ugye? – kérdené. Ez bevett sablon nála. Most pedig valamit felelni kell.

– Nem vagy. Ez pusztán az én vérmérsékletem terméke. – Hirtelen megakad a vita. Nem tudok új anyagot szolgáltatni magamnak. Olyan mérhetetlen az üresség bennem, hogy az már túlzás. Kissé félrebillentem a fejem. Ahogy kinézek az ablakon, a semmit látom. A semmit.

– Mi végiggürcöltünk egy világháborút. Neveltük a gyerekeinket és a parasztságot. Negyvenhatban, amikor a szárazság volt, meghúztuk

a nadrágszíjat, de még akkor az újra tanítottuk az embereket – mondaná apa.

Erre talán azzal lehetne felelni, hogy sajnos, most is ugyanolyannak látja a falut és a fiatalságot, mint a háború után. Ezt azért mégsem lehet mondani, mert ő is kollektivizált. Jobban ismeri a falut, mint én.

– Egyszer majdnem elkapott a sziguranca nyomtatás közben. Alig tudták az elvtársak eltüntetni a gépet. Másnap azért mégis kész voltak a röpcék. Elhiszed nekem, Árpád, hogy én akkora koromban, mint most te vagy, már másodszor voltam a rendőrségen?

Nahát igen – ezt is mondaná apa. – Ebből igazán lehetetlenség valami vitát koholni. Ezek tények. Ezt el kell fogadni. Aztán még megkérdené, hogy ha már új kategóriának tartjuk a mai fiatalságot, hogy állunk a béke kérdésével mi fiatalok. Szép kérdés.

– Apa, mi annyira szeretjük a békét, hogy ölni tudnánk érte. Nem vaktában, csak azokat, akiket kell.

Na persze, erre ő azt mondaná, hogy vigyázni kell a túlzásokra. Elmesélné, hogy az illegalitás éveiben sok szimpatizáns azért rettent el a kommunistáktól, mert egyes elvtársak úgy beszéltek, mintha még a kispolgárokat is fel akarnák akasztani.

– Mi persze humánusabbak vagyunk. Mi ki tudnánk nyírni szó nélkül minden antihumanistát. Azt kérded, hogy hol van akkor a humanum? Valahol a mélyen, ezen még nem is töprengtem.

– Azt mondod, hogy túlságosan forrófejűek vagyunk?

– Hát igen. Ebben van valami igazad. Nem olyan sok, de valami. Tudod, ez a forráság onnan származik, hogy nagy az energiánk. Tenni akarunk valamit. Még én sem tudom, hogy mit.

– Árpád, Árpád. Ilyen tisztánlátással akarsz te újat? Nehogy azt hidd, hogy az átmenet meghosszabbodott, de láthatod, hogy az emberek nevelése nem futószalag-munka. Nem eshetünk megint bele a kezdeti hibákba.

Nem tudom, mi lehet az oka, hogy még innen a távolból sem tudunk szikronban vitatkozni.

Talán az, hogy apára szükségem van most.

VI

Jeannál aludtam, miután apa kirúgott. Nem volt a legmesésebb éjszaka. Eleinte dumáltunk, aztán emésztettük azt, amit nem értettünk. A díványt borító bársony a lepedőn keresztül is fől-sértette a hátam, mintha első osztályon utaztam volna. Jean irtó hülye hangulatban volt. A sötétben nem láttam az arcát, ez idegesített. Hangerősen ásított. Aztán megszólalt:

– Sajnálom, hogy nem tudok focizni.

– Miért?

– Csak. Mert akkor minden gondtól megszabadulnék. Nem kellene törjem magam.

– Így talán töröd magad? – kérdeztem.

– Természetesen – megint ásított.

– Vicces alak vagy te is – mondtam. Úgy hallottam, mintha nevetett volna.

– Ezek szerint te is? – kérdezte.

– Főként amikor kirúgnak otthonról. Ezzel a kirúgással kétszer olyan vicces lettem, mint te.

– Ne marhászkodj – mondta.

Kezemet a tarkóm alá tettem. Az orromon megfeszült a bőr, és olyan érzésem volt, mintha bogarak mászkáltak volna rajtam. Jean füttyülni kezdett.

Emlékszem, azon az éjszakán volt egy olyan ötletem, hogy otthagynom az egyetemem. Nem volt kedvem dolgozni. Középiskolás koromban annyi szépre gondoltam, annyi szépet akartam elmondani, és meg kellett értenem lassan, hogy lehetetlenség mindent úgy visszaadni, ahogy elképzeltem. Tudom, borzasztóan pesszimista vagyok. Nem akarok mentegezőzni. De nemcsak az én hibám, hogy ilyenné váltam.

Talán éppen ezekre gondoltam azon az éjszakán is, és közben tanúja lehettem annak, hogy Jean is tud horkolni. Lassan, rezegtetve szívta befelé a levegőt, és egy óriási pisszegés közepette préselte ki magából. Még nem aludt. Ez volt az előgyakorlat. Meg akartam szólítani. Valami tábori heccet akartam összedobni vele.

– Jean.

– Mi van?

– Alszol?

– Nem.

– Én sem.

– Mit marháskods? – kérdezte Jean, és ismét horkolni kezdett.

– Jean.

– Mi van? – kérdezte türelmetlenül.

– Tudod mit? Toljunk ki a bátyáddal – mondtam suttogva.

– Hogy?

– Tegyük meleg vízbe a kezét és a lábát. Ismered a heccet?

- Nem.
- És akkor elkezd mondani az ember, hogy pis-pis.
- Jaj, de hülye vagy. Neked csörgő meg gumipelenka kell.
- Ne haragudj, Jean, de én remeknek találom.
- Igen? Én is. De nem ezt.
- Hanem?
- Azt, hogy milyen módszeresen próbálsz bezsongatni. Még az a szerencse, hogy erősek az idegeim. Mit bámulsz? – kérdezte.
- Nézni csak szabad?
- Nézd az anyádat.
- Kösz. Akkor megyek is – mondtam, és tényleg el is indultam az ajtó felé pizsamában.
- Várj – szólt utánam. – Egy-egy – mondta.

Soknapos komorság után teljesen fel tudok oldódni egy ilyen megnyilvánulásban. Visszajön a kedvem, és megfigyelem az apróságokat is, nemcsak a nagy dolgokat. Akkor éjszaka olyan voltam, hogy mindent meg tudtam volna tenni szó nélkül.

Reggel felé összevesztem Jeannel is. Hozzáfogott, és kifejtette az öreg elveit még egyszer. A lábamat feltettem a takaróra, és a sarkammal borzasztó zajt csaptam. Ha erre sem reagál – határozta el magamban, akkor odamegyek az ágyához, és felrázom. Aztán tényleg felráztam. Elsétáltam az ajtóig, felgyújtottam a villanyt.

- Valami pia nincs? – kérdeztem.
- Jobban tennéd, ha lenyomnád magad a díványra és aludnál te is. Mindjárt hajnalodik –

mondta. Keze fejével megtörölte az arcát, és aztán beletúrt a hajába.

– Akkor megvárom a hajnalt.

– Várod egy nyavalyát. Ez nem hülyegyerek menhely. Vagy alszol, vagy parancsolj kifáradni a parkba és onnan nézni. Oltsd el a villanyt – rivallt rám.

– Te ittál titokban? – kérdeztem.

– Nem.

– És nem érzel semmi szúrást a kisagyadon?

– Nem – mondta Jean, és idegesen, szinte dühöngve figyelte minden mozdulatomat.

– Akkor még menthető vagy.

– Leoltod, vagy nem? – mondta, és a következő pillanatban repült a papucsá felém.

– Te hülye! – üvöltötte. – Taknyos, örvendj, hogy befogadtalak, és ne cirkusozz. – Nem láttam még ilyen dühösnek Jeant. A halántékán ujjnyi vastag erek lüktettek.

– Ha nem lennél ilyen szerencsétlen, sajnálatra méltó, már rég kidobtalak volna.

Áttüzesedett a torkom. Pillanatok alatt felöltöztem. Belegyúrtam holmiimat a táskámba. Jean nem mozdult. Mereven figyelt. Hajszálnyira mentem el mellette. Kinyitottam az ajtót, utána jól bevágtam magam mögött. A következő másodpercben már megint Jean szobájában voltam.

– Nekem ne csapkodd az ajtót. Apáddal csinálj, amit akarsz, de az én idegeimet nem fogod kivasalni – mondta még mindig emelt hangon, és nem akarta elengedni a galléromat. Aztán hirtelen hangnemet váltott.

– Azt megjósolom neked, hogy ebben az életben semmire sem fogsz menni. Állandóan titok-

zatoskodszt. Azt hiszed, nem ismer senki, és ezzel nagyra vagy. Te gyáva – mondta, és figyelni kezdte az arcomat, mintha csak azon töprengene, üssön-e pofon. Kedvem lett volna sípcsonton rúgni.

Elengedte a nyakam, és leült az ágy szélére. Térdére könyökölt, és tenyerébe hajtotta a fejét.

– Igaza van apádnak. Egy forrófejű húszéves kamasz vagy. Egyik éretlen dolgot a másik után teszed.

– Te is ültél a járda szélén.

Jean rám nézett, és felállt. Odajött mellém.

– Azt is mondhatnám, hogy volt velem valami célom.

Kaparj, kurta, neked is lesz, mondta az egyszerű mézszáros. Én mit kaparjak? Esetleg a nadrágomat, amíg kilátszik majd a seggem. Pardon. A fenekem. Egyebem nincs. Apa kifejtette, hogy minden ember csak olyan mértékben részesülhet a társadalmi elosztásból, amilyen mértékben részt vesz a termelésben. Magyarán, aki nem dolgozik, ne is egyék. – Aranyköpések almazöld alapon – szokta mondani Jean. Persze, ez az egész úgy kezdődött, hogy az öreg a vitáink miatt, káromkodások közepette, nem túl finoman meggyóna nekem, sajnálja, hogy fölnevelt.

– Ez van – más nincs – válaszoltam feloldásként a bűnére, és ezzel az istentisztelet véget ért. Az utcán összeállítottam a leltárt, saját tulajdonomban maradt a nadrágom és a lelkiismeretem.

A sorompónál elment előttem a gyors. Talán az lenne a legegyszerűbb, ha befeküdnék alája. Megoldanám vele a drámámat happy and nélkül.

A túlsó oldalon zizzelve, csikordulva húzódik meg a drót. Valahol csavarják. A ráhulló fény-sávok megvonaglanak. A sötétben még ez a kis fényjáték is zavar. Éget a cigaretta. Alig tudom leszakítani a számról. Hosszú füstcsíkot húz maga után.

Egy utolsót csavarnak a dróton. A töltés két oldalán, egy-két lépésnyire az idegenül csillogó sínpartól, két olajcsík fut oda, ahova a sínek, onnan, ahonnan a sínek. Mindegy. Belehasaltam. Tegnap még nem lett volna az. Most már mindegy. Nem látom az órát. Jobb is, nem merek gyufát gyújtani. Ez is jobb így. Legalább nem tudom az időt, és nem kell az utolsó gondolatsort beoszzam. Ha beosztom, akkor be is fejezem. És miért fejezzem be? Kinek? Annak a pályáőrnek, aki a reggeli váltás után megtalál? Vagy a törvényszéki orvosnak? Nem tudják leolvasni az arcomról azt, amire gondoltam. Rita azt mondta, hogy gótikus a szemöldököm. Ő talán tudná, hogy min töprengtem. De a pályáőr és az orvos nem. Azt sem, hogy gótikus a szemöldököm. A lányomomat fogják keresni, azt, hogy honnan ugrottam.

Innen fogok.

Ahogy felemelem a fejemet, a híd pilléreit látom. Vajon arról jön vagy a kanyar felől? Valami dobogást hallok. A halántékom lüktetni kezd, mintha kifárasztottam volna magamat. Ideges borzongás fut végig a hátamon. Ugyanaz, mint amikor kidobott apa.

Fáj a szemem a hunyorítástól. Legszívesebben sercintenék a fogam között, de a nyelvem bedagadt, és nem is esne jól. Semmi sem esne jól.

Megszűnt a zaj. Biztosan csak a fejem zúgott.

Valahogy hozzászoktattam magam az öngyilkosságom elképzeléséhez. Valahol hallottam a freudi kisebbségi komplexumokról. Talán valami ilyen komplexumos históriával lehet magyarázni ezt is. A temetésemre biztosan eljönne Rita is. Biztos, hogy sírna. Az utóbbi időben megint összebarátkoztunk. Ott lenne Éva is. Nagyon sokan lennének. Jean talán leinná magát a temetés után. Csak az a baj, hogy a vonat nagyon összefaricskálna. A méreg még jobb. A méregtől az ember olyan, mintha csak aludna.

Tulajdonképpen csak egy elszenderülés ez az egész halálmese. Az ember él és él. Nem tudja sokszor még azt sem, hogy miért. Sokan talán csak azért vegetálnak, hogy frigidert vegyenek, egy csomó fiatal meg azért, hogy jártassa a száját. Ha nem hallanánk mindennap, hogy élünk, kimenne a divatból ez a szó. Ha születésétől arra nevelnék az embert, hogy a halál szép, akkor pontosan olyan nagy adag fanatizmussal csüngene a halálon, mint most az életen.

A temetésen persze ott lenne apa is. Azt hiszem, megbánná azt, hogy úgy viselkedett velem. A legszörnyűbb ebben a képzelgésben az, tudom: az emberek milyen arcot vágnának halálhírem hallatára. Ez is szörnyű, de az az iszonyatos, nem tudom elképzelni magam a halál után. Tudom, hogy ki lenne ott a temetésen, de nem láthatnám őket.

Amikor valami meghasad, nem feltétlen a pusztulása. Meg lehet menteni. Én már annyira

szor próbáltam magam továbbmenteni, hogy talán nem is érdemes. Sokszor kerültem a halálnak ebbe a mámorába. Most a távolból már nem is emlékszem rá pontosan, hogy miért. Azt hiszem, ilyen a lelki alkatom. A halál tudatának elviselése szerintem csak lelki alkati kérdés. A fizikai fájdalmat gyűlölöm és félem, a szellemit sokszor én idézem elő. Egy-egy ilyen zagyva, hipnotikus állapotomban meg akartam érteni magam. Nem tudtam, és azt hiszem, nem is tudom.

A fű lenyomódott a lábam alatt. Valami szúrja a mellemet. Vagy egy kő vagy az inggombom.

Szörnyű ez a csend. Millió zaj és mégis csend. Ha lenéznek a töltésről, a várost látnám. Nem nézek le. Láttam eleget. Csak fájna, és lehet, hogy megtorpannék. De ez sem biztos. Semmi sem biztos. Az sem, hogy még élek. Ezt Jean-tól tanultam. Tőle, aki egzisztencialistának vallja magát, de nem tudja, hogy mi az.

Ahogy felemelem a fejem, a híd betonpilléreit látom. Szinte azt kérdelem magamtól, hogy mit keresek itt. Dohogást hallok a kanyar felől. Lemegyek. A töltés aljáról csak a vonat ablakai látszanak. A folyosók gyér fényében utasok állanak. Mosolygó arccal rohannak bele az éjszakába. Aztán felmászok a töltésre. A vonat zár-lámpája már messziről, a híd közepéről integet. Jó érzés egyensúlyozni a sínen. Egyensúlyozok, és tudom, hogy élek.

A sínek mellett megyek. Fel fogom venni a szvetteremet. Az ingem csupa degenyeg lett. A fejem még mindig fáj a koncentrált nyavalygás-

tól. Irtó komikus lehettem, ahogy itt feküdtem a töltésen. Még egyszer nem játszanám végig.

Elmegyek Ritáért. Szórakozni akarok. Feltéve, ha elengedik. Mostanában nem voltam náluk. Tanult. Én is hozzáfoghatnék. Nyakamon az őszi szesszió.

A Ritaék utcája. Giccses gipszfigurákkal tömött homlokzatú házak. Itt a harmadik kapu. Csengetek.

- Ki az? – kérdi a mamája.
- Árpád.
- Ja, maga az? Várjon, azonnal nyitom.

Nyílik a kapu.

– Kezét csókolom.

– Pá, Árpád. Ma emlegettem Ritácskának, hogy rég nem láttam.

– Ne tessék haragudni, hogy ilyen későn zavarok, de szeretnék valami nagyon fontos dolgot megbeszélni Ritával.

- Tessék csak egész nyugodtan.

Kezével mutatja az utat.

Legalább ötszázszor lezajlott már ez a kis jelenet. A haja őszes, és az arca majdnem olyan, mint a Ritáé. Szabályos, kiegyensúlyozott vonalak, tökéletesen karakteres arc.

Rita háziruhában ül, már befejezte a tanulást.

- Szervusz, Rita.
- Szervusz – mondja, és inti: „mi van?”

A mama még vagy kétszer bejön a szobába, aztán magunkra hagy.

– Nem akarsz táncolni? – Vár egynéhány pillanatig, csak azután felel.

- Elkéretsz?
- Igen.
- Mondd, hogy tizenkettőig hazahozol.

Ez a legkényelmetlenebb. Általában nem vagyok pontos. A mama egy félórás lelki dumát tart.

– Magának könnyű – mondja –, de Ritácska reggel nyolckor már tanul.

– Én is – felelem.

– Miért?

– Van őszire halasztott vizsgám.

– Sokkal jobban tenné, ha maga is tanulna – mondja a mama.

Még egy fél órát beszélgetünk. Lelkemre kötnek egy egész csomó apróságot. Már egy órája táncolhatnánk.

– Kezét csókolom.

– Pá. Rita, vedd fel a szvetteredet, hűvös van – mondja a mama.

Végre becsapódik a kapu a hátunk mögött.

Sűrű a meleg. A folyó felől vízszagú szél tör a szobába. A falon a képek néhány percre életre kelnek. Egy légy körbesétál az üres kávéscsésze szélén. Csend. A nyárfák erősödő és gyengülő sustorgása. Aztán két fénysáv táncol az ablakon. Valaki fordulni akar a kocsijával. A beteg felnyög, és próbál emelkedni. Hátáról lecsúszik a könnyű takaró. (Két cipő az ágy szélénél. Arrébb egy nadrág.)

– Árpád... igazán úgy volt... gyere ide...

Próbál felkőnyökölni. Homlokát ellepi a víz.

Szeme fénytelen. Hosszú, sovány arcát vastagon borítja a soknapos szakáll. Lihegve vár. Aztán újra rákezd.

– Árpád, én jót akartam. Nem én... – megnyalja cserepes szája szélét.

– És... most haragszol rám... mert nem tudom?

Egymásután villannak a száraz villámok. De az is lehet, hogy a mozgó levelek eltakarják az utcai lámpát. A beteg nyugtalanul néz valamit. Hosszú hörgés szakad fel a torkán. Petyhüdt arca megfeszül. Keze belemarkol a takaróba, aztán elcsendesedik.

– Mi a szerelem, tviszt, tviszt. Kint a tereken tviszt, tviszt.

Halkan zúg a terem. A párok ütemesen táncolnak. Egy-egy hátrahajtott fej. Előrenyújtott lábak. Tviszt, tviszt.

A csillár üvegszeme pont olyan, mint a legtöbb táncos arca. A poharak még tele vannak. A jéggel töltött vederből előkerül egy-egy teli palack. Rita itt ül velem szemben. Várom a választát. Az egész életemet az tölti ki, hogy választokat várok.

„És akkor megcsókolt. Mekkora szemei voltak. Érdekes, hogy csak ennyi maradt meg Évából: nagy szemei voltak és megcsókolt. Azt hazudtam magamnak, hogy szeretem. Könnyebben tudtam elviselni.”

Rita még nem csókolt soha. Őt szeretem. A zenekar új számot játszik. Az énekes lassan ringatja magát.

– Légy szerelmes te is. Hullý – gully.

A zenekar megbabonázva ismétli:

– ... te is. Hullý – gully.

– Szabad? – kérdezi egy lány. Leül mellém, és végignéz rajtam. Tudom, hogy feltűnően szép a kezem. A cigarettát tüntetően a szám elé tar-

tom. Neki is nagy szemei vannak. Lehet, hogy festi, de még akkor is nagy. Megnézem jól. Zavarba jön. Kellemetlen, amikor az ember zavarba hoz valakit. Elfordulok, csak a kezem tartom ugyanúgy.

– Táncolunk? – kérdi Rita. Bólintok. A terem háromnegyed részében sötét van, csak nálunk ég az asztalilámpa. Átfogom Ritát. „Mi a szerelem? Tviszt, tviszt” – bömböli valaki a fülemben. „Légy szerelmes te is. Hully – gully” – sipítja az énekes, és nőiesen mozgatja magát.

Mindegyre rátaposok az árnyékomra. Ha a lábakat nézem, elszédülök. A parkett szélénél idősebb nők és férfiak tangóznak. Valaki felgyújtja a villanyt. A csillár fénye belevág az arcokba. A piszton rekedten bög, a zongorából nem hallatszik semmi.

„Mi a szerelem? Tviszt – tviszt.”

Itt is, ott is fizetnek.

– Rita, menjünk – mondom. Szédülök, de nem az italtól. Gyönyörű, csillagos az ég. Hosszú fűrtű szelek ölelkeznek az égre nyújtott ujjú fákkal. Szinte fáj kimondani azt, hogy a szél tépi a leveleket. Eltompultan megyek Rita mellett. Feszülnek bennem a gondolatok. Ahogy csípőre tett kézzel megyek mellette, a villanyfák után az árnyékunk úgy néz ki, mintha karonfogva járnánk.

– Rita – kezdem el bizonytalan hangon.

– Tessék? – mondja ő, és utána hosszú másodpercekig csend van. Zavar a cipők kopogása. A nyelvem száraz, érzem, hogy mozog, de semmi hangot nem tudok kiadni. Meg kellene csókoljam. És nem merem. Gyáva vagyok, én, a nagy szenvedélyes ember. Bögni tudnék a fáj-

dalomtól. Meg szeretnék állni, és nézni, nézni egészen addig, amíg egymásba olvadnánk szavak nélkül. Meleg bőrét akarom érezni, anélkül, hogy hozzáérjek.

Csodás. Ilyennek akarom szeretni mindig. A hold koszorút vont a feje fölé, és tündöklük a kontya. Érzem, hogy belőle lobbantam ki. Kristályos minden körülöttünk, és nem bírom tovább. Életem öröme beszél a lépteimből, és tudom, hogy nyomot hagy a pillantásom a levegőben. A verset kellene suttogjam. Megfogom a kezét. Remegek, de mondani kezdem:

*Nagy, mély szemed reám ragyog sötétben
S lelkemben halkkal fuvoláz a vágy.
Mint ifjú pásztor künn a messi réten
Subáján fekve mély fényes égen
S kezében búsan sírdogál a nád.*

A szemét keresem. Tudom, hogy ragyog a szeme. A fenyvesek zöldjét kutatom a szívemben, és mondom tovább. Valami forró hull a kezemre, és meg akarom érteni a verset, de nem tudom, csak mondom, és szorítom Rita kezét.

*Nagy mély szemed reám ragyog sötétben
S a vér agyamban zúgva dübörög.*

Borzongok. A szél motoszkál ujjaink között, és megindulunk. Hallgatunk. Ősárnyak keresztetik utunkat, és csend van. Végignézem Ritát, mert szeretem külön minden dolgát. Szeretem a haját, hegyes körmeit, fehér túsarkúját... Megszorítja az ujjam hegyét... Ő már hazaért.

Megfogom a jobbát is, és közelhajolok az arcához. Nem húzódik el. Alszik bennem a gyáva-ság, és egymásba forrik a szánk, és érzem, hogy kristályos örömeim izzó pillantást szülnek, és a szemem nyomot hagy a levegőben.

Visszamegyek apához. Folytatni akarom a pályámat. El akarom mondani az embereknek azt: vívódunk. És megismertem a szépet. Rita ma annyi érzést támasztott fel bennem, hogy évekig kereshetném hozzá a legszebb kifeje-zést.

Hosszú az út, de mindjárt hazaérek. Az ágy biztosan meg van vetve. A fák barátságosan in-tegetnek, és szinte visszaintek én is. Egy-egy lakásban még ég a villany. Mindenhol hazavár-nak valakit. Betérek a mi utcánkba. Ismerős minden, még a zajok is azt kérdik: visszajöttél?

Jó volt Ritával. Fáradt vagyok, és minden árnyban az arcát, minden neszben a hangját hallom. Még két ház, és otthon vagyok. Már látom az udvari villanyt. Már a fenyőfák előtt vagyok. Kinyitom a kaput. Rálépek a kerti útra.

Faragott mész-kő lépcső. A kulcs a lábtörlő alatt. Alig neszezőn kiveszem, és elfordítom a zárat.

Öt lépcső az előszobában. Kipp. Egy fok. Jó volt vele. Kopp. Még négy fok. Fáradt vagyok. Ruhásan fogok aludni. Kipp. Fáradt vagyok. Kopp. Fáradt. Kipp. Vagyok.

Kinyitom a szobaajtót. Végre az ágy. Pihenni, pihenni, belezuhanni a végtelen álomba. Zu-hanni. Apa nem horkol. Apa alszik. Én is al-

szom. Itt a párnám. Apa nem horkol. Meg fogom nézni.

Hideg.

– Segítség! – üvöltöm, és nekirohanok az ajtónak. Mi ez? Súlyosodok, és mégis súlytalanul terülök el.

– Segítség – üvöltöm megint.

– A doktor elment – mondja a szomszéd. Kezet ad, és motyog valamit. Aztán ő is indul. Ülök az ágy szélén, és nézem ezt a beesett, borostás arcú embert, apámat. Megszólítsam?

Minden olyan üres. Nem tudom felfogni azt, ami történt. Mióta fekszik így? A homloka lilás. Ki tántorgok az ajtón. Leülök az előszobában a lépcsőre. Fáj a fejem. Nem érzem az arcomat. Az ablakon remeg egy fénysáv. A fák betörnek a piszkos-szürke égbe. Már látszik a szemben lévő házak árnyéka. Úgy néznek ki, mintha a korai hajnalban ugrálnának a fák között.

A fenyők között susterog a szél, és a folyó felől párát hoz az előszobába. Egyedül várom a hajnalt.

VII

– Ezen a napon a szolgálatos milicista kétszáztizenkilencszer sétált el a saroktól a kanyarig. Ismét háromkor adta át a szolgálatot.

– A helyi újság első oldalán hozta a nyári betakarítási munka eredményeit és 6X9-es nagyításban az élmunkások fényképeit. A külpoli-

tikai rovat Dél-Vietnammal, Kongóval és a ciprusi kérdéssel foglalkozott.

– A középiskolákban megkezdődött a beiratkozás.

– Az Európa-kupa döntő mérkőzéseit ezen a napon is negyvenszer tárgyalták meg a borbélyműhelyben.

– A színház bérletet hirdetett. A bérlet öt előadásra érvényes, – adta az emberek tudtára a plakát. „Abban az esetben, ha az idei évadban sem lesz több előadás háromnál, a bérletek tulajdonosai a következő évadban hasznosíthatják őket.”

– Egy szőke hajú kislány ezen a napon kapta az első szerelmeslevelet, és nem tudta, hogy ki-nek kell válaszolnia.

– A mozikban hatalmas sikerrel játszották Jean Marais filmjeit.

– Megérkezett az állatidomáraitól híres fővárosi nagycirkusz.

– Ezen a napon az anyakönyvnél több házasságot kötöttek, mint tavaly ilyenkor.

– Hat kisgyerek született, és eltemettek egy embert.

Úgy sziszegnek sokasodó gondjaim, mint tartós szélben a végtelen vizet tarkító nádas. Sziszegnek és sokasodnak, hogy kutassam őket. Ma egy hete halt meg apa. Ma öt napja ment el Jean. Ő, aki kereste a szélsőségeket, most nyugopontot akar találni. Tegnap kerestem, és a bátyjától tudtam meg, hogy elment.

Kezdem érteni. Jean is fellázadt. Tudtam, hogy nincs jóban a bátyjával, de nem hittem

volna róla, hogy ennyire megy. Az, ami elvitte innen, az teszi naggyá. Igen. Banális, de így van. Jean annyira utálta a bátyját, hogy nem is beszélt róla soha. Ez az ember is azok közé tartozik, akik csak azért álltak a zászló mellé, mert, úgy látták, hogy a nyeléből nagyszerű kanalakat lehet majd faragni. Jean bárhogy is utálta, nem látott valamit: ezek az emberek nem olyan ostobák és veszélytelenek, mint amilyeneknek látszani akarnak.

– „Az a marha irodalmat akar csinálni” – mondta a bátyja. Nem hallgattam végig. Hátat fordítottam, és eljöttem. Nedvesen csillogott az utca. A megrepedezett aszfalt két oldalán bambán bámultak egymás szemébe a kétablakos házak. Még a szél sem kellemetlen. Ha behunynám a szemem, el tudnám hitetni magammal, hogy tavaszodik. A pocsolyákat kerülgetve egy biciklista jön velem szembe. Az árnyéka előtte jár vagy két méterrel. Az utca végénél kezdődik a foghíjas füzes. Azon túl a folyó. Húsz év után most látom először kicsinek a városomat. Olyan minden, mint egy falvédőről lelépett falu. Csak a templomtorony hiányzik. Az eső lemosta a fákat, és mégis mind porosnak látszanak. Vagy ez már a nyárutó haldokló zöldelése?

Hazafelé mentem, mikor a sarkon észrevettem anyát. Egészen biztos, hogy ő volt. Nyolc éve nem láttam. Megöregedett. Nem ismert meg, és én is úgy tettem, mintha nem ismerném fel. Végig valami szorongást éreztem. Tehetetlenül álltam a járdán, és néztem, hogy lassú, fáradt lépteivel eltűnik a sarkon túl a főutca forgata-

gában. Nem voltam ura magamnak. Összevissza gondoltam mindenre. Bizonytalanul indultam utána, aztán megálltam, és néztem az utcasar-kot. A házak szürke kötömbjei között fel akar-tam idézni fáradt járását. Nem sikerült. Még az arca sem jelent meg előttem. Hazaindultam, de végig foglalkoztatott ez a kis epizód. Talán utána kellett volna kiáltsak. És mit csinál, ha utánaszólok? Lehet, hogy megáll, és akkor én... Ha megkérdem tőle, hogy nem tetszik megis-merni? ... És ha nemmel válaszolt volna?

Én nem akarom figyelmeztetni őt, hogy élek, ha nyolc évig tudott úgy élni, hogy ne törődjön velem.

Ahogy hazaértem, lefeküdtem. Az utolsó öt nap egész lázas valósága összeadódott a töpren-gésemben. Azt hiszem, már ismerem az életemet. A kamaszkorba lépő, pattanásos, hosszú kezű, ügyetlen emberke valami ösztönös erővel és áhítattal keresi a szépet. Ugyanazt éreztem minden szép kép, vers és formásan gömbölyödő mellű szép kislány láttán. Meleg üresség nyomult a mellkasomról az agyamra, és rózsaszín ködök fedték be a szemem. Csak tegnap jöttem rá, hogy azt az anyai szeretetet kerestem, amit nem találtam meg anyámnál. A szépet kerestem Ritában is. Nem értem be csupán a keresésével. Hirdettem a szép országát. Fanatikusabb voltam, mint egy őskatolikus. Rita mondta: ezzel, hogy mindig a szépről dumálok, el fogom lőni az életemet. Évek óta éltem azzal a tudattal, hogy van egy Rita. Azt az erőt, amivel mindig hozzáfogtam felmérni, tőle kaptam. Kamasz-szerelem. Nem tudtam megérteni, hogy a bakfísból nő lett. Ragyogó nővé érett egyik napról a másikra.

Nem ismertem fel, hogy este, amikor a kapuban kezet adott, nem egy egyszerű kézfogás volt. Ha akkor megcsókolom?

És elmentem a srácokkal a bálba. Szorítottuk magunkhoz a lányokat. Másnap tettetett dühvel meséltük, hogy mi minden nem történt azzal a bizonyos táncpartnerrel náluk a kapu alatt.

Aztán Ritának udvarolni kezdett egy nálamnál nagyobb fiú. Dühödten vártam, hogy nagy legyen, hogy nevem legyen. Ösztönzött a tudat, hogy vissza kell szereznem Ritát. Már azt hittem, hogy visszaszereztem, de most veszítettem el igazából. Megváltozott Jean, és megváltozott Rita is. Ma jutott eszembe, Jean egyszer mintha olyasmit mondott volna: „irigylem tőled Ritát”. Most én mondhatom ugyanazt: „irigylem tőle”. Jean az egyszerű átalakulásával jobban megnyerte, mint én minden líraisággal. Nevetéségessé váltam magam előtt. Az éjszakai szerelmi vallomásom valami torz vallomásparódiává zsugorodott.

Rita képe összetöredezett bennem. Augusztusi reggel. Köd van. Az utcaseprők leseprik nyomokat a járdáról. A kétágú templom olyan, mintha előre akarna lépni. Nem látok semmit, csak a ködöt. Lent az aszfalton nedves a por.

Az egyik szerepálmom elveszett. Magamat játszottam. Talán száz vagy kétszáz kötetnyi drámában fogom felismerni Ritát. Aztán egy napon megbékülök vele.

„Az a fiatal tanár elvált a feleségétől” – mondja az előttem haladó nénike.

„Igen, én is hallottam” – feleli a másik.

Ilyenkor hajnalban köd van. A híd felé vezető utca egészen szélesnek tűnik. Nem látszik a túlsó fele.

„Árpád, öntsünk tiszta vizet a pohárba. Nincs semmi értelme annak, hogy mindig ilyen szimbolikusan beszélünk magunkról.”

Kitértem Rita kérdései elől. Nem tudom, miért. És abban az időben nagyon sokat filozofáltam.

– „Hová mész?” – kérdezte Éva.

– „Csak járok egy kicsit. Fáj a fejem.”

– „Rita üdvözl. Ma utazott el. Hajnalban.”

– Éva várt. Aztán megszólalt:

– „Elkísérsz?”

Mentem mellette. Nem akartam beszélni vele. Semmi közös dolgunk nem volt.

Ha Rita szeretett volna, akkor még az sem biztos, hogy itt állnék, ahol most. Nem keresném a kétágú templom nyugodt barokk vonásaiban a csendet. Nem kerestem volna mindig a szépet. Talán beértem volna a birtoklásával is.

Fodor, te persze nem értesz ebből egy kukkot sem. Nem értheted, mert nincs amiért megértsd. És a barátaim sem fogják megérteni, mert divat az értetlent adni, vagy játszani a megértőt, aki annyira ért mindent, hogy az már nem számít, amit más mond.

Megengedtem nektek, hogy belemásszatok az álmaimba.

Egy kicsit paráynak érzem magam. Megcsaltnak vagy kicsúfoltnak. Aztán majd találok valakit, akit azért fogok megszeretni, mert hasonlít Ritához, vagy azért, mert nem hasonlít.

Menekültem minden elől, amit vakon kellett hinni. Eleget butított nagyanyám az imáival,

hogy kiváltson belőlem egy viszolygást. Tegnap félálomban olyan tisztán láttam őt és a szobát, mintha a valóságban is ott jártam volna. Ez az álom összegezője volt nagyanyámról alkotott képtöredékeimnek. Télen egy késő délután magával vitt. A sötét szobát kísértetiesen pásztázták végig a kályhából kiszűrődő fények. Féltem, és leültem a kályha mellé egy kisszékre. A szobában még vagy négy fekete ruhás öregasszony gubbasztott mellük alatt összefont kezekkel. Hatot ütött az óra. Nagyanyám egy lépegető bábu kimért lassúságával indult felém a sötét szobán keresztül. Felém nyújtotta csontos ujjait. Felémelt.

– Imádkozz – mondta. Erőszakkal letérdeltetett. Fél percnyi áhítatos csend után egyszerre nyögték:

– Ámen.

A kályhában sejtelmesen pattogtak a nedves fahasábok.

Igen. Ezt álmodtam tegnap délután, és utána még sokáig töprengtem. Eszembe jutott, hogy most is mennyire szeretem, ha egy nő túlzottan kedves velem. Mindenkiiben azt kerestem, ami hiányzott az életemből.

Egészen ma délelőttig azt hittem, így van, hogy ez a fő vonala az életemnek. Ma egy másik szálon indultam el, amit tegnap mellékszálnak véltem, és rájöttem, hogy a kettő elválaszthatatlan.

Apát választottam anya helyett, és csak most döböntem rá, hogy nem szeretetből, hanem azért, mert apát erős embernek tartottam.

Az új ember típusát teremtette meg a gyermekirodalom. Egy új emberét, akit apában lát-

tam. Sokszor az az érzésem, hogy a tanító néni is butított minket. Ő vallásórára járatta a kislányát.

Sok mindent tett értem apa. Az ember egy nevelőapától nem is vár el ennyi mindent. Sajnálom, hogy nem tudtam vele közös nevezőre jutni. A zene számára meghalt Verdivel, a festészet Leonardo da Vincivel, és még sorolhatnám tovább. Tudom, hogy nem volt igazam mindenben. Sokszor akarattal provokáltam a vitát. Baj volt apánál az is, hogy amikor meg akart győzni valamiről, akaratlanul is csak visszaemlékezett, és elmaradt a meggyőzés.

Apa, tegnap gondolatban bocsánatot kértem tőled. Én nem akartam többet kérni, mint amennyit mi adtunk nektek. Mi kiskorunkban büszkék voltunk az apánkra. Nem kértem tőled mást, csak azt, hogy bízzál bennem annyira, mint amennyire büszke voltam rád. Ma végig-töprengtem az egész napot. Nem hiszem, hogy az apák és a fiúk között végzetes az ellentmondás. Van, és beszélni kell róla. Vitatkozni nem érdemes, mert egymást gyengítjük. Vagy szükség van a vitára? Van, de csak addig, amíg megismerjük egymást. Tudom, ebben egyetértéssel velem.

Sötétedik. Az ablakomon ütemesen ring a sötétítő. Minden mozdulatára fények kóborolnak a falon.

Mi húszévesek mindig többet akartunk, mint az apák. El kell mondjam majd valakinek ezt a vívódásomat. Sok embernek kell elmondjam, hogy vigyázzanak, mert akik álmainkra törnek, kényelemből teszik, és ennek a kényelemnek ára van.

– No, kispajtás, csak rajta. Számolj az ujjaidon tizenkettőig, és vidd előre az óra mutatóját. Csak tizenkettőig, és fordulj el. Várj. Rögtön továbbssuhan. Ne und magad, kispajtás. A magányod még nem egyedüllét. – Elsétálok az ablakig. – Számold ki az ujjaidon, egy-kettő-tíz és a lábujjaidon, tizenegy-tizenkettő. Mondd el, kispajtás, ezt a számot, és búvkörén keresztül számolj meg tizenkét fát, tizenkét embert. Ne gondolj rá, hogy elmúlt tizenkettő.

– Tikk-takk.

– Tizenkét nap, tizenkét év és tizenkettőnél is több Rita és Jean és Fodor és Jean és Rita. Ne vágd a tükörbe a poharadat, nézd magad és próbálj kitörni magadból.

– No, kispajtás? Csak rajta. Töröld ki a szemed sarkából az álmat, és akard továbbra is a szépet, mert eddig mindig csak nyertél vele.

– Vagy nem?

– No, kispajtás? És lesd az apró örömeiket, és hangos szóval kergesd el a többet, mert eliramlik a vad az idegen zajra.

– Kiabálj. Mondd mindenkinek azt, hogy nem fáj neked Rita, és mondd azt is, hogy Jean-nak üdvözlőlapot küldesz. Tizenkettő, mint a népmesében. Tizenkét nap?

– És ne bánts a tükört, mert megnéznéd majd máskor is magad.

– Füttyölj. Csakazértis. Ne sírj, kispajtás. Több vagy, mint tizenkettő, te húsz vagy, és még sikerülhet minden. A házak elidegenednek az utcától, ahogy hullni kezdenek a levelek. Az akác már kopasz, a hárs zöldesfekete.

- Rita azt mondta, kedvenc száma a tizenkettő. Nos számolj: egy Rita, kettő, három...
- Számolj, kispajtás, az emberekkel.

Elmúlt éjfél. Fullaszt a meleg. Az ablakomon ütemesen ring a sötétítő. Minden mozdulatára fények kóborolnak a falon.

Valahol messze már virrad. Itt csak ketten vagyunk, a sötétség és én. Álmatlanul fetrengök, és mégis álmodom. Mindentől elrugaszkodva, csökönnyösen és vaslogikával színezem a magam világát. Messze, talán még a csapkodó sötétítő és a fullasztó meleg határán is túl, ez a vaslogikával felépített fantasztikus világ mind valóság.

Csüggök a hajnalgondolaton. Ez az egyedüli, ami visszaránt egy időre, csak azért, hogy annál szebb legyen az új, még eddig nem látott magánvilágom.

Az ember itt hajszojja magát, hogy az legyen, ami a valóságban sohasem lesz. Láthatatlanul szoktam végigvonulni a műtermeken. Mindenhol új és új műhelytitkokat lopok. Láthatatlan kéz vezeti a kezem, és a festmény, ami kibukik az ecset alól, a legszebb. Ez a felsőfok világa. Itt nincsenek középszerű dolgok. Ebben a világban nincs szép, itt minden a legszebb. Csodások a zongorából kicsúszó hangok, csodás vonalú a kéz.

Gyönyörű alakú súlyemelő hatalmas súllyal ejti bámulatba a világot. És ez mind én vagyok.

Egy színész a nagy monológ alatt elkezd dadogni. Senki sem lát. Azt sem látják, hogy kiviszem a színészt. Én mondom tovább. Halálról

beszélek, és szinte párolognak a szavak. Könnyen, ahogy az utolsó sóhajtás. Arcom, testem és hangom egy óriás parancsszavának engedelmeskedik.

Mindenütt ottvagyok, mindent én csinállok a legjobban, a legszebben.

Mindentől elrugaskodva, csökönyösen és vaslogikával építem a magam világát.

Nem a gondolat hazudik. Az mindig igaz. A föld tele van igazságokkal, és csak egy élőlény van, aki hazudik magának. Az ember. Az a gondolat, amit hangosan nem mond ki. Törvény nélküli hazugság, és mégsem büntetlen. A büntetése az a csökönyös vaslogika, ami színezi.

Én is az akarok lenni, amit az éber álmok szülnek. Amit töprengéseimben annyiszor körvonalaztam.

Milyen szerény volt az őseMBER. Istent teremtett minden elcsúszott gondolatának, minden vágyának, hogy imádják. Hazug önzetlenség. Én „hazug” önzéssel akarok isten lenni. Eszközt keresek. Láthatatlanságot adó ruhát. Erőt a súlyhoz, hallást a zongorához, szívet a színpadhoz. Kutatom.

A sötétítő szabadon csapkodó sarka felém vilantja: kitartás, tehetség.

Elmúlt éjfél. Fullaszt a meleg. Az ablakomon ütemesen ring a sötétítő. Minden mozdulatára fények kóborolnak a falon. Csüggök a hajnal gondolatán. Valahol messze már virrad. Itt csak ketten vagyunk, a sötétség és én. Álmatlanul fetrengök, és mégis álmodom.

„Jean elhatározta, hogy örült lesz. Nem azt, hogy kiabálni fog, csak annyit: igazat mond. Két napig reggeltől estig ült a járda szélén.”

„Halkan beszélt: csak úgy maga elé. – Mindenki őrült, mindenki hazug, és minden nő romlott”

És a maga módján talán igaza volt. Én még nem mertem megfogalmazni magamban soha ezeket a dolgokat.

A város még alszik. Itt csak ketten vagyunk: a sötétség és én. Az ablakomon ütemesen ring a sötétítő: kitartás, tehetség.

Sok mindent akartam elmondani. Az életézeemet és a csalódásokat, a vívódást és azt, hogy meg akarjuk találni a helyünket.

Sok. Nagyon sok, de megpróbáltam.

Még annyira a jelenemben él minden, mintha csak ma történt volna.

Egy nap? Évek?

Van, ami sokkal inkább jelen az évek messzességéből vagy a tegnaptól, mint az, hogy most becsavarom a tollam.

KORMOS AZ ÉG

Az eső kilátástalanul kopog a szeptembervégi város utcáin. Félig leengedett redőnyű házak, egészen leengedett redőnyű házak. Akaratlanul is csattog a cipóm. A házak között még sokáig hallani. Aztán bádogtetőkön dobol az eső. A nedves falakon tompán kirajzolódik a neonok fénye. Kábult vagyok. Nem szoktam meg a koránkelést. Úgy éreztem magam, amikor megszólalt a vekker, mint akit föbe ütöttek.

Feltúrom az esőkabátom gallérját. Szorosabbra húzom az övet. Itt kell lennie valahol az üzemenek. A munkaelosztónál azt mondták, hogy a kanyaron túl van. Egy esőkabátos ember megy előttem. Mellé lépek.

– Jó reggelt kívánok – mondom. Dünnyög valamit. Megáll. – Nem tudja, hol van a vulkanizálóműhely?

– Ott – mondja, és kezével egy kerítésre mutat. Nem látszik semmiféle ház.

– Ott? – ismétlem a feleletét. – Maga is ott dolgozik?

Bizalmatlanul végigmér, aztán valami felsőbbrendűséggel a hangjában válaszol:

– Molnár vagyok. A gőzmalomban – és eldohog.

Átmegek a simára ázott úttesten. A hosszú, kátrányos kerítésen parányi kapu van. Belépek. Kis portásfülke.

– Hová megy? – kérdi egy hang. A sötétben még azt sem látom, hogy honnan szóltak rám.

– A főnökhöz – válaszolom, és a továbbiakban már nincs semmi akadály. A telek eléggé lejtős. A műhely egészen hátul van. Kormosak az ablakai. Bent valakik mozognak. Megkeresem az ajtót. A csatorna, a villanyóra és a gázvezeték mögött van. Nagyon kicsi, és rugóra jár. Már csattan is a hátam mögött. Erősebb a fény, mint amilyenre számítottam. Égett gumi, benzin és valami émelyítő szag terjeng. Alacsony, kék köpenyes férfi sétál munkapadtól munkapadig.

– Jó reggelt – mondom. Bólint. Még mielőtt kérdezhetne, már húzom is elő a kinevezésemet. Figyelmesen végigolvassa.

– Itt valami tévedés történt. Nálunk már van minőségi ellenőr. Nem, kérem, mi nem kérünk embert. – Hirtelen meggondolja magát. – Vagy tudja mit? A raktáros most mondott fel. Nem veszi át maga a raktárat? A központtal majd én elintézem.

Most mit mondjak? Ha megmondom, hogy nem akarok végleg ittrekedni, hogy egyetemre akarok menni... Fenét! Jobb, ha nem szól az ember semmit.

– Jöjjön, hátraviszem a raktárba – kiáltja a fülembe, mert megindult valami gép, és pokolian csörömpöl. Az egyik hátsó ajtón megyünk ki. Töltésút vezet a raktárhoz. Csúszósra ázott. Fekete és nagyon ragacsos. Rossz gumiabroncs darabokból hordták össze. Bálák között van a

raktár ajtaja. Nagy hodály. Egyik sarokban deszkabódé. Az az iroda. A tulsó sarokból csigalépcső visz fel a félig beépített padlásra. A raktár egyik felén látszanak a tetőcserepek. Az emeleti résznek nincsen negyedik fala. Olyan, mint egy erkély. Vagy nem is. Inkább színpad.

A főraktárnok harminc év körüli.

*

Átnyirkosodik az ember bőre az esőköpeny alatt. Öt óra van. Még csellengek egy kicsit, aztán majd bemegyek. Harmadszor nézem meg a filmet. A híradója nem érdekel. Tökmagot veszek. Legalább lesz, amit rághak. Kari azt szokta mondani: „Az ember csak rossz filmet nézzen meg sokszor, mert akkor legalább röhög-het. A jó film elég egyszer is.” Én fordítva érzem a dolgot. Ez például nagyon jó film.

Elsétálok a vitrinig. Már a jövő hét filmjeit hirdetik. Azokat is meg fogom nézni. Másodszor csöngetnek. Eltépik a jegyemet. Bemegyek. Leoldom az övem. A magot a zakóm zsebébe öntöm, és eldobom az összegyűrt tasakot. Lassan átjár a meleg. Az utolsó sorba szól a jegyem. Amire felérek, már kezdődik a vetítés.

*

– Az úr a pokolban is úr – mondja a segédraktárnok. Alacsony, negyven év körüli ember. Állítólag jó humora van. Szeget üt az iroda falába. – Ez, hogy úgy mondjam, a gárderóba. Olyan ruhatárszeg.

Öt percet késtem, de nem nagy dolog. Kerek-es, így hívják a segédraktárnokot, mindig egy negyedórával korábban itt van. Átöltözöm, és

csendben a háta mögé kerülök. Egy ládával szöszmötöl, észre sem veszi, hogy ott vagyok.

– Kerekes úr – sziszegem csúfolódva a fülébe. Felkapja a fejét. – Nincs kedve találós-játékot játszani?

– Nincs, de ha parancsolja.

– Nem parancsolom, csak kérem.

– Akkor nem.

– Parancsolom – mondom neki. A szemével vág.

– Ha játszani akar, akkor ne parancsoljon. És egyébként sem szeretem, ha parancsolgatnak.

– Feláll. Megfogja a köténye szélét. – Parancsoljon velem.

– Kerekes, tud maga cigánykereket vetni?

– Miért? A cigányok nemcsak téglát vetnek?

– kérdi, és egy cigarettát dug a számba, némi magyarázattal: – Most nekem van, holnap magának lesz. – Az orrom előtt hirtelen kattán az öngyújtója. Élvezi, hogy megrebbent a szemem.

– Vádlott, térjünk a tárgyra – mondja, és rákönyököl egy papírsák-halmazra.

– Azt akartam magától megtudni, Kerekes, hogy mi a neve a főnöknek.

– Incze Balázs, de ha csak ezt akarta megtudni, úgy sértve érzem magam, hogy úgy mondjam, megbántott, mert ezt álmomban is tudtam. Visszaguggol a láda mellé, és tovább szöszmötöl. Kimegyek az udvarra. Onnan előre az irodába. Incze valamit ír.

– Incze elvtárs, mi a munkám?

Az öreg töpreng egy darabig. – Tudja mit? Hordja le a mógumi-bálákat. Van vagy három-százötven zsák. Uzsonnaszünetig kész lesz vele.

Negyed hét. Tízíg lesz mit csináljak. Vissza-

megyek. Kerekes a nagycsarnokban szedi össze a munkát. Megállok az egyik gép mellett. Két hatalmas acélhenger forog egymással szemben.

– Mi ez, Kerekes? – kérdem tőle.

– Gép – mondja titokzatosan. A karjára fűz egy halom gumialátétet.

– Milyen gép?

– Nagy gép.

– Azt látom, de mit csinál?

– Cselekszik.

Az egyik munkásból kitör a kacagás. Ha játszunk, hát játszodjunk. Én nem vagyok semminek az elrontója.

– És mit cselekszik?

– Szurkot, lángkormot, benzint, sztearint eszik, és gumit ad – mondja, és elindul. Megyek utána. Kinyitom a raktárajtót.

– A mógumi hol van?

– Ott fent – mutat a padlás felé. Felmegyek a csigalépcsőn. Az istenit, ezen a lépcsőn lehozni háromszázötven zsákot.

Közvetlenül a lépcső mellett vannak a bálák. Legalább huszonöt kiló darabonként. És nincs fogása. Bukdácsolva lejövök a lépcsőn. Már az ötvenedik fordulónál tartok.

– Dobálja le őket, aztán rakja csomóba – mondja Kerekes.

Igaza is van. Dobálom a zsákokat. Fél tíz, amire befejezem. Eszem, aztán megyek és szólok Inczének. Bejön velem a raktárba. Hirtelen elvörösödik.

– Megőrült! – kiáltja dühösen. – Ez magának mógumi? Ez rendes műanyag. Vigye vissza!

– Még arénázik egy darabig. Kerekes röhög a hátam mögött. Aztán kimennek mind a ketten.

Ha belegebedek is, akkor sem tudom feldobni a padlásra. Ezt fel kell hordani. Kerekes bejön, egy konzervesdoboz van a kezében. Odamegy a csigalépcsőhöz. Kavics van a dobozban. Rázni kezdi.

– Csuga-csuga – mondja.

Ha nem lenne ilyen öreg, belerúgnék. Aztán kínomban röhögni kezdek.

*

Bosszantó. Azt hittem, hamarabb megy. Nos, akkor kezdjük előlről. Egy... kettő. Délután soha nem bírok aludni. Csak egy kicsit kellene. Csak éppen annyit, hogy ne legyen állandóan karikás a szemem. Hatig. Hja, hatig még legalább másfél óra van. És ez a számolás. Dühít. Máskor mindig bevált. De ha az ember álmos és fáradt... Ugyan.

Szombat délután van. Olyan hülyén hangzik az, hogy délután van. Egyszer, egy piaparti után Kari elkezdett üvölni: „Holnap van! Holnap van.” Részben találó volt a megjegyzése.

Már mindjárt szürkülődik, és még nem borotválkoztam. Igaz, nem is fontos. Megkaptam az első fizetésemet. Elmegyünk valahová. Kerekest is megfőztem. Azt mondta, hogy tizenkettőre majd hazamegy, hogy ne kiabáljon az asszony.

*

Megint egy hétfő. A vasárnapot csak azért találta ki valaki, hogy elrontsa vele a hétfőt. Már majdnem megszoktam a koránkelést, és akkor tegnap tizenegyig aludtam.

– Jó reggelt – köszön a kapus.

Bent dübörög a gáz. Kerekes elveszi a szóda-vizesüveget a szájától. Felém fordítja, és megnyomja a csapot. Szembe vág a víz.

– Olyan pessedt, mint a rossznyavalya – mondja.

– Magának is hasonlót – fogadom a köszönését. Leteszem a kabátom. Belemarkolok a kenőszappanba, és végigdörzsölöm az arcán.

– A héten már mosakodtam – dűnnyögi szemrehányóan, és atyaian arcul csókol. Aztán mind a ketten mossuk a szappant a képünkről.

– Ma mit csinálunk, Kerekes?

– Hónap elején nincs mit. Behordjuk az árut. Aztán malmozunk.

Kiállok az ajtóba. Szemben már sárga a hegy. Olyan szívesen szüretelnék. A gőzmalom kitaratóan töfög. A teteje vastagon fehér. Olyan, mint a dér. A hegyi úton lefelé jön egy kocsis. Két-kerekű gumirádlis. A kocsis biztos alszik, mert nagyon himbálózik, és a ló is unottan poroszkál.

– Mindent behordtam – Kerekes mellém lép. – Inczének már szóltam, hogy elmegyek az orvoshoz.

Bólintok. Leveti a köpenyét, felöltőt vesz, és kerékpárját tolvá felkapaszkodik a töltésútra. Bemegyek és bámulom a tüzet. Úgy bámulom, mintha sohase láttam volna. A padlásrészen morog valami. Biztos egér. Valaki dönget az ajtón. Odamegyek. Az Olasz. Mindenkinek azt mondja, hogy olasz, pedig cigány. Igaz, jól énekel, de még akkor sem olasz.

– Mi van, Olasz?

– Adj egy darab vásznat.

Vágok a végből, és együtt megyünk ki az ajtón. Bemegyek a nyúzókhöz. A rossz gumiabron-

csokat szedik szét. Ládasarkot csinálnak belőle. Félkörben ülnek a rossz kerekeken.

- Az igen. Ezek mindent kihagynak.
- ...tizenegyes után.
- Azt hittem, beviszi a kapust.

Utálom a focidrukkereket. Jó lenne valamivel felbosszantani őket.

- A félidő vége körül...
- Kiesnek maguk még a Béből is – mondom, és hátrálok az ajtóhoz. Egyszerre legalább két marék gumisarok repül felém. A nagycsarnokban ögyelgek egy kicsit. Fáradt vagyok. Délután aludni fogok. Nagyon sokat. Eszem. Fürdök. Alszom. Az orrom megtelt fekete porral. Ha nem szégyellném a dolgot, már lelécelnék innen. Az a nyomorult koránkelés. Az. Még nyolcra is nehéz felkelni.

*

Sár. Körben mindenhol sár. Az eső fáradtan suhan a földre. Végignyargal a szél. Már fáradtan, égis éris tűz és égis éris hegy és végtelen mély tó hallgató magasságával, perzselő tűzével, kihűlt mélységével védekezem és fálok. Aszszonytest remegésű ujjremegés, a negyedik kávé után, és a megbokrosodott idegek eszembe juttatják az örök egyedüllétet.

Na bumm! Ezt az egész lötytöt le lehet adni annyiban, hogy kirúgtam Krisztit. Más a tálalás, de ugyanaz. Először arra gondoltam, hogy felpofozom az utcán. Aztán meggondoltam. Hogy nézett volna ki, hogy egy bonviván kiméreten pofoz egy drámai szendét?

- Dolgozik nálatok valami Kerekes? – kérdi Kari.

- Igen.
- Délben klinikai gyakorlatunk volt. Hozzánk jár kezelésre. A tanársegéd azt mondta, hogy gyomorrákos.

*

A raktár hátához kis fészert tapasztottak. Ide szoktuk berakni a lángkormot. Körötte minden fekete. Ki kell mérnem harminc kilót.

- Kerekes! Dobja ide a lapátot.

Lehajol. Felveszi a görbe bádogdarabot. Mint ha diszkoszt hajítana, úgy pergeti meg. A lemez belehuppan a koromba. Felkavarja, és ahogy kiszorítja maga alól a levegőt, megtölti az arcomat, hajamat. Kerekes vigyorogva biztat:

- Egy kicsikét törölje szét az arcán. Így túlságosan pettyes.

Aztán kimérjük a kormot. Az etetőmunkások előreviszik a keverőgéphez. Nem hoztam semmi kaját. Szóltam Kerekesnek. Azt mondta, hogy majd veszünk valamit a kocsmában. A kocsmá a kanyaron túl van. Az úton vagy két asszony utánunk fordul.

- Hercig gyerek maga. Látja, hogy bámulják a nők – mondja.

A kiszolgáló szalámit kínál. Sajtot veszünk. Ahogy jövünk ki, szemben, a falon levő tükörben észreveszem magam. Tiszta fekete az arcom. Kitér belőlem a nevetés.

- Mit röhög azon a szerencsétlen négeren? – kérdi Kerekes. Hátba ver.

– Nézze meg azt az antialkoholista plakátot – mutat egy alvó részegre. Visszamegyünk az üzembe. A nadrágzsebéből hagymát szed elő,

a táskájából egy bükkfa lapítót és kést. Jólesik az étel.

– Evés után leseprem a padlást – mondja. Szódavizet iszunk. Kiengedem a nadrágszíjamat, Felmászik a csigalépcsőn, viszi a teli vedret és a seprűt.

– Ne álljon a padlás alá, mert összesározza magát – mondja.

– Ha egeret fog, rakja be a műanyag zsákba.

– Minek?

– Nincs leltárba véve, és Incze az előbb szolt, hogy vigyem be az irodába a leltárból kimaradt tárgyakat.

– Akkor engem is.

– Ha be tudja bizonyítani, hogy gumikerekes.

A félig beépített padlás olyan, mint egy színpad. Nagyon jó Rómeó és Júliát lehetne rendezni. Valami egészen modern dolgot. Kormos falak. Rozsdás csigalépcső, papírsákok és gumi-szag.

– Kerekes, maga Júlia az erkélyen.

– Nem, én Kerekes vagyok a padláson.

– Mi van? Nem akar játszani?

– Nem! Én komoly Kerekes vagyok – mondja, és kiül a padlás szélére. Lelógatja a lábát. Érdeklődve figyel.

– Nem ismeri azt a színdarabot?

– Melyiket?

– A Rómeó és Júliát.

– Az film! – mondja ellentmondást nem tűrő hangon.

– Maga lesz Júlia és én Rómeó.

– Én Kerekes segédraktárnok vagyok, maga lehet, hogy főraktárnok létére Rómeónak érzi

magát, de még akkor sem az... Szóval én Júlia vagyok?

– Igen. És most főpróbát tartunk. Én mondok egy mondatot, és maga válaszoljon minél találóbban. Dőljön neki azoknak a zsákoknak!

– Így? – kérdi, és feláll. Csábos mosollyal simogatja a bajuszát.

– Igen! Kezdjük!

– Vajon mi az a világosság az ablakon?

– Napfény.

– Ah! Maga az, Júlia?

– Igen, én vagyok Kerekes Júlia, élmunkás és segédraktáros.

– Felejtse el a nevét, és én nem leszek Rómeó.

– Vége a játéknak? – kérdi.

– Nem. Ez is a darab. Tagadja le a nevét, és én sem leszek Rómeó.

– Becsületes ember nem szégyelli a nevét. Ha maga igen, akkor megvan a véleményem magáról. Ezen a néven már apám is rendes ember volt.

– Kérjen bármit, én mindent megteszek.

– Ó, Rómeó! Egy patkányfogóra lenne szükségem, mert igen elszaporodott az utóbbi időben az állatállomány.

– Ah, Júliám! Várj rám ma éjszaka. Hozom. Egy gyertyával jelzek.

– Rómeó! Ezt megtiltom! Délután a raktárba felsőbb fórumok engedélye nélkül belépni tilos. Betörésnek minősítik.

Az előadás alatt betódulnak az etetőmunkások és nyúzóok. Döbbsen bámulnak minket. Azt hiszik, hogy megőrültünk. Kerekes lejön. Hozza

a seprűt és a vedret. Leül egy láda szélére. Szörnyű fehér. Riadtan néz.

– Rossz volt a sajt. Fáj tőle a gyomrom mondja.

– Igyon szódavizet.

Hirtelen összekucorodik. Kezét a gyomrára szorítja. Beharapja a száját. Az arca eltorzul. Tehetetlenül állok. Karinak mégis igaza lett volna? Igaz, nem szokott valótlan dolgokat mondani. Fogalmam sincs, hogy mit lehet tenni.

– Mindjárt elmúlik – mondom neki. Anynyira bizonytalanul hangzik ez a biztatás, hogy ijesztő. Kellene szóljak Inczének. Előre rohanok az irodába. Nincs sehol. Csak a helyettest találok a nagycsarnokban. – Kerekes rosszul lett.

– Mit csináljak vele?

– Fel kell vinni a klinikára. Szóljon a sofőrnek.

Visszamegyek a raktárba. Az egyik etetőmunkás segít kitámogatni az ajtón. Középre ültetjük a vezetőfülkében.

– Hová? – kérdi a sofőr.

– A belgyógyászatra. A Harang térre. Száguld a kocsi. Kerítés, ház. Ház, kerítés.

Emberek.

– Jól érzi magát, Kerekes?

– Jobban.

– Biztos, romlott volt a sajt.

Gyanakodva néz. Mintha azt kérdezné: Te más sajtból ettél? Megérkeztünk. Kari a klinika udvarán sétál. Gyakorlati órájuk van. Odajön hozzánk.

– Valami injekció kell Kerekes bácsinak. Romlott sajtot evett – mondom. Kari, amikor meghallja Kerekes nevét, rám néz, aztán bekísér

az ügyeletes-szobába. Az orvos felfekteti az ágyra, és kiküld minket.

– Másfél-két óra múlva elmehet – hallom az orvos nyugtató hangját. Aztán kijön, és szól, menjünk és kérjünk Kerekes feleségétől pizzamát.

– Egy kis gyomormérgezés – nyugtat minket is. Beülünk a kocsiba. Útközben beszélünk Kerekesékhez, átadjuk az üzenetet a feleségének. Visszamegyek az üzembe. Kiállok a raktár ajtajába. Szemben kopasz a hegy. És a gőzmalom még mindig kitartóan pöfög. A teteje egyre fehérebb. Olyan, mint a hó. Piszkos felhők gördülnek le a város felé. Eltakarják a domb tetejét is. Aztán lassan esni kezd az eső. Kilátástalanul kopog. A töltésút csúszósra ázott. Már mindjárt két óra. Hazamegyek, és alszom egy nagyot. Kifárasztott ez a mai nap. Holnap délután megkérem Karit, hogy vigyen be Kerekes bácsihoz.

*

Ülök az asztalnál. Irtó nehéz a fejem. És az étel sem esik jól. Nem érzem az ízét. Hát ilyen egyszerű dolog? Ennyire simán megy, hogy az ember csak rosszul lesz, és az ismerősök már tudják róla, hogy nem jön ki saját lábán a kórházból?

– Ne vágj állandóan olyan savanyú képeket – szólt rám anyám. – És ne mocskolódj az étellel.

Nagyon unom ezt a családi békét. Amióta kirúgtak a főiskoláról, még nem volt egy nyugodt napom sem. Állandóan kötődnek. Anyám sírós hangon szokott kiabálni nekem: „Szívtelen!

Tönkretetted az életünket.” Nem kívánom az ebédet. Fürdök, aztán majd lefekszem.

– Mi van vele? – kérdi apám a szomszéd szobából. Anyám felcsattan: – Otthagyta az a taknyos Kriszti, és azért van ilyen kínban!

Még mindig esik az eső. Ahogy kinézek, látom, hogy már szakadoznak a felhők. De azért még mindig kormos az ég.

BALLADA

Egyenletes lihegés. Egyenletes lábdobogás. A salak nedves, és mélyre süpped a cipóm. A talp szegei könnyen fúródnak a pályába. Vörös a salak. Még négyezer méter. Gondolkodni kell valamin. Ha az ember a futásra koncentrálni, ki-merül.

– Ne gondold, kicsim, hogy átráztuk egymást. Nem. Valami olyasmi történt, mint amikor a zergék végignyúlnak a levegőben, s egyikük a földön is elnyútan marad. Kicsim, én már nem álltam fel, mikor elrohant mellettem a horda. Végignézttem okos szemeimmel a sziklát, és láttam, hogy a két hegy között nagy a szakadék. Nem ugorja át egyetlen zerge sem. Nem. Kicsim, mi nem rázhattuk át egymást, mert világok voltunk önmagunk is, bolygó-álmokkal, hogy mindig csak keressük egymást, mindig csak kutassuk egymást, és ne találkozhassunk soha. Sziszifuszi munkára teremtett az értelem, raktározni az érzéseinket. Mindig elmondtuk, hogy álmodunk. Egymásról is, néha önmagunkról is, szép szemű gyermekünkről.

– „Húzd meg.” „Tarsd a tempót.”

A salak nedves, és belesüpped a cipóm. A talp szegei mélyre fúródnak. Jó így a boly közepén. Egyenletesen mozgó lábak. Szörnyű ez a ritmus, valaki aprózza. Jó így a boly közepén.

– „Nagyon igazad van. Az ütközetben a gyáva is hős lehet, ha agyonlövik.

– Nem tudsz megérteni. Én békében akarok gyáva lenni.

– Ne légy nagyképű.

– Értsd meg, Márta, én nem forogni akarok. Nem akarom, hogy forogjanak körültem. Égni akarok.”

Ezt mikor mondtam? Nem emlékszem. Nem is fontos. Még kétezer és valamennyi. Senki sem várja, hogy én fogok győzni. A kollégáim is csak kíváncsiságból jöttek ide. Grájzer azt mondta, nem hiszi, hogy kibírom: „Egy ilyen csontváz tízezret?” – kérdezgette félig-meddig magától. A rövidtávosok néha bekiáltják az időmet. Elég jó a ritmus. Csak kitartás. Sokan mérik az időt. Az ember lassan az óramutatóval fordul. Telik az idő. A vágyakból megtalálás, nyugalom terem. De megmarad egy dolog: a hit vagy a hitetlenség.

– Ne gondold, hogy átráztuk egymást. Kicsim, mi nem ráztuk át egymást, de nem hittünk egymásban. Engedjük el apró dolgainkat, és figyelj: te istenem lehettél volna és bálványom. De nem, te kritikusom voltál. Nem hitted soha azt, amit én. Pályát tévesztett bolygók voltunk, akik véletlenül találkoztak, s egy darabon együtt keringtek, de külön napjuk volt. Keringtünk egymás körül. A te napod és az én napom. A tiéd értem, az enyém talán önmagamért is. De csak egy nap ragyoghatott, mint ahogy szebb az, ha csak egy zerge áll a hegygerincen, mint az, mikor az egész horda. Valami olyasmi történt, mint amikor a zergék végignyúlnak a levegőben, s egyikük aztán a földön is elnyúltan

marad. Igen. Itt maradtam álmaimmal, és te a tetőről nézed naivan a szomszéd hegyet.

Már kezdek kifáradni. Ha legalább biztatna valaki. De senki sem biztat. A rövidtávosok néha bekiáltják az időmet. A kollégáim úgy ülnek, mintha szégyellnék, hogy hozzájuk tartozom. Ott van az egész brigád. A mester is.

És Grájzer: „Egy ilyen csontváz tízezret?” És a mester: „Miért ne, szívós gyerek.” És másokat biztatnak. Az elsőt. Mindenki az elsőt. Azt hittem, hogy legalább a kollégáim fognak szurkolni nekem.

A vége felé mindég rossz a stílusom. Magasra emelem a térdem vagy túlságosan leszorítom. Már a startnál éreztem, hogy baj lesz. Nem tudok kiválni a bolyból. Szorít a cipóm. Az edző azt mondta: „Kitartás, az is eredmény, ha lefutod.” Nedves a salak. Szégyellnék kiállni. Így a bolyban elég könnyű. Kibírom. Sértene nagyon, ha az edző megint közbekiáltaná: „Állj ki.”

– Ne gondold, hogy átráztuk egymást. A boly lemarad. Forog a pályán. Minden forog velem és köröttem. Melegem van. Égek. Az történt csak, hogy zergék úsztak a levegőben, és az egyik, hogy le ne zuhanjon, dobantott a földön. Áthúzott a szakadék fölött. „Egy ilyen csontváz tízezret” – hallom Grájzer elismerő hangját a hátam mögött. – „Szívós gyerek” – mondja az öreg. Körülvesznek. Mindenki szorítja a kezem. „Sok sikert.” „Szerencsét.” „Jól van, fiú.” „Egy ilyen csontváz tízezret.” „Szívós gyerek.”

– Mondani akarok valamit. Valamit kérni. Fiúk, mondjátok azt az üzemben, hogy egyedül csak nekem szurkoltatok. Mondjátok azt: tudtátok, hogy győzni fogok.

FELHŐK

*Ne várj rám, hálál, én szerelemből
szerelemért születtem.*

FIÚ: Tudod, kis Suzette, akkor a füvek végigfolytak a dombon. A bokrok megannyi fekete gomb. Aztán hirtelen világosság lett, de az emberek nem keltek fel.

SUZETTE: Akkor fölemelkedtél a tömörülő fák fölé, és a domb tulsó felén Edit Piaf énekelni kezdte a *Vándorlást*.

FIÚ: Utána valaki az *Eroicát* dúdolta hamisan. Nappal volt, de a csillagok még pislákolnak a fák közötti árnyékban.

SUZETTE: És nem sütött a nap. Minden nagyon messzire kívánczolt a földtől. Azt hiszem, hogy a bokrok is énekeltek.

FIÚ: A csendes álmot az ember lefürösztí az ébredéssel, aztán sikongva cipeli magán a napot. Ha akarom, ugratok embereket, ha nem akarom, ők csapnak be engem. Beteges álma vagyok józan magamnak. Letörlöm a cipőmet, és vizet iszom, és mindez előlről százhusz szorozva kéttővel vagy ötszázzal. Egyszóval élek. És Suzette, amikor láttam, hogy az emberek ébredéznek, akkor megint besötétedett, hanyatt feküdt a világosság a látóhatáron, és azt hiszem, én akkor tanultam csókolózni.

SUZETTE: Én hallottam a lihegésedet, éreztem, hogy ölelsz, és kerestem a síneket. Te ölel-

tél, álltál egy helyben, én pedig abban a szépszerelmű penészes éjszakában kerestem a síneket.

FIÚ: Miért?

SUZETTE: Amióta csak látlak, most hallom először azt, hogy valamit kérdezel.

FIÚ: Igen. Megfeledkeztem arról, hogy nem szabad kérdezni... A párolgó dombon is kerestél valamit, ugye? Ugye, azt, amit én?

SUZETTE: Igen, azt kerestem, amit te. De nem találtam, mert dübörögtek a csizmák. Te azt mondtad, jégeső.

FIÚ: És hatalmas forgószél támadt, forogtak a csillagok, kivilágosodott és besötétedett. Aztán már semmi.

SUZETTE: Én sem? Egyáltalán semmi?

FIÚ: Igen. Aztán már semmi. Valaki hamisan dúdolta az *Eroicát* és Edit Piaf énekelt a *Vándorlást*.

SUZETTE: Amikor besötétedett, én láttam mind a kettőt. A fekete kendős nénit az *Eroicával*, és láttam Piaf hangját.

*

Franciaországban a háború alatt egy árokban találtak egy lányt és egy fiút. Egymás kezét fogták. A golyót hátulról küldték a fejükbe. Aztán tegnap hallottam, hogy Vietnamban is. Ez a mese Suzette és a Fiú hiteles története.

SZÁMTAN-NOVELLA

Nagyon szeretem az ötten osztható páros számokat. De ötten csak a többjegyű páros számok oszthatók. Tehát szeretem az ötten osztható többjegyű páros számokat. Ott van mindjárt a tíz. A tízet például kimondottan utálok. Soha nem volt semmiből tízesem, és nagytatát is megtizedelték. Tizedes volt, és megtizedelték. Ez valami szörnyű lehetett. Ezt onnan tudtam, hogy nagymama mindig sírt, amikor mondta. Akkor még nem tanultam magam matematikát, és én is sírtam. Azóta megtanultam, hogy az egység egyenlő lehet bármilyen számmal. Bárki lehet halott. Az egység tíz: azaz tízből egyet le kell lőni. Piff. Egy golyó.

Na igen! Hagyjuk a magas matematikát. Mint említettem, nagyon szeretem az ötten osztható többjegyű páros számokat. Ott van mindjárt a húsz. A húsztól határozottan félek. Miért? Egyszerű. Azért, mert a rádióban egyszer előadást tartott valaki arról, hogy mit ne tegyen a mai fiatalság. És rájöttem, hogy mindezt jobban tudom, mint az a fej. Persze azt nem bökte ki, hogy mit tegyek. Szóval azért félek a húsztól, mert az egyik haver, aki húszéves, azt mondta, hogy ő tipikus húszéves. (Szóval én nem vagyok típus.) A haver azt hitte, én is húsz vagyok, és azt mondta: „Csávó, te egy tipikus antitípus

vagy.” – Sajt! Mit érdekel engem. Mondtam is rögtön: „Jó, hogy nincs típusom, mert eladnám. Jól érzem magam prototípusként is.”

A harmincat nem szeretem. Meg is magyarázom rögtön. A suliban arra tanítottak, hogy: ha öklünkön a dudorokat és mélyedéseket számoljuk így, hogy: január, február, március stb., a dudorok harmincegynaposak, a mélyedések harmincnapos hónapok. – Na most nézzük: január – bog. Az harmincegy. Február – mélyedés. És huszonnyolcnapos.

Nos, akkor hogyan is állunk a harminccal? – Huszonnyolc, minden szökőévben huszonkilenc. Azt mondják, hogy ez anatómiai tévedés? Azt már nem. Az anatómia nem csalódik. Ami ott írva van, az szent. De ki bíz a matematikában, mikor február a bogok szerint harminc, közben huszonnyolc, és minden szökőévben huszonkilenc?

*

Apa nagyon beteg volt. Az orvos hosszasan beszélt anyával. Engem nem is engedtek be apához. Még a túlsó szobában is lehetett hallani a lihegését... Mari nénje kivasalta az egyenruháját. Nagymama hátul végigvágta apa zöld ingét és a kabátot. Azt hiszem vagy legalábbis úgy emlékszem, kifényesítették a rangjelzését is. A ravatalon ezredesi egyenruhában feküdt. Katonák és tisztek álltak őrségben a ravatala körül. Egy tizedes vezette a váltást. Rendes fegyveres váltás volt. A százados, apa közvetlen helyettese mondott búcsúztatót. Ott álltak a korporsónál apa feje fölött a bajtársai. Huszonnégyen. Két százados, a jobbszélen az, aki búcsúz-

tatta. Közöttük volt egy üres hely. Megszoktam, hogy a szememmel mindig rendezgetem az embereket. Öt, öt, négy és az apa helye öt, öt. Apa huszonnégy bajtársa.

*

A huszonnégy nem osztható öttel. Apa ezredes volt. Ezer osztva öttel: kétszáz. A ravatalnál apa fejével egyirányban ott állt a két százados. Száz osztva öttel, húsz. Húsz katona, aki majd búcsúzóul sortüzet ad le. Húsz osztva öttel, négy: anya, nagymama, Mari nénye és én.

Apa kétszer öt éve halott. Nagytata tízszer öt éve. Én majdnem négyszer öt éves vagyok.

A szorzatok, ha egész számokat szorzunk egymással, halálpontosak.

A szorzótényezők a következők: szorzandó, szorzó.

És az eredmény? A matematikában mindig van eredmény!

„Öttel oszthatók azok a többjegyű számok, melyek zéróban vagy ötben végződnek.”

De ilyen képlet nincs, hogy: öt évvel meghosszabbítható az élete annak...

És olyan képlet sincs, hogy: megtizedelés által elhunyt tizedes feltámasztható.

...ezredes molekuláiból visszaalakítható...

...húszéves tipikus kamasz készíthető...

Hát még mindig nem értitek? Szorzók vagyunk és szorzandók, osztók és osztandók. De oszthatatlanok is.

AZ ÉN MOCSARAM

A poros főútról tér le H. felé a keskeny mezei út. Esőzések után barna, agyagos lötyty. Nehéz közlekedni rajta. A Vecse patakon gerendahíd épült a háború után. Átitatódott sárral, s a kerekek meg a néha átgördülő hernyótalpas traktorok mély nyomot hagytak benne. A Vecse patak árka két-három méter. H. fölött ered, s a főút mellett, a régi legelő mellett szétlapuló mocsárban tűnik el. A mocsár túlsó felén ugyan ered egy patak, de az a Dombos pataka.

H. Kis falu. Hetven ház. Olyan a Vecse völgyébe szorítva, mint egy mesefalu. Az MTSz 1962-ben alakult. A háromszáz lelkes faluból mintegy húsz ember jár be a két szomszédos mezővárosba dolgozni.

*

Még mielőtt letérnénk a főútról H. felé, a füledt, poros levegőben ilyenkor este hallani lehet valami harangszót. Egy mély harangnak felel egy csengettyűhangú tiszta kis harang. Az egyik az Ny.-i, a másik a K.-i református templom harangja. Ha lemegyünk a mocsárhoz, akkor hallhatjuk a H.-i harangokat is. Itt születtem 1944 szeptemberében, és anyámék nem tudják a pontos dátumot, mert szóltak a H-i harangok, és visszafeleselt a K.-i csengő és az Ny.-i nagy

harang. K. fontos vasúti gócpont. Mint városnak nincs nagy jelentősége. Kisipari műhelyei és vendéglátóipara van. És akkor szeptemberben angolok bombázták az állomást, és sziréna híján zúgtak a harangok. Anyámék menekültek nyugat felé. Apám vezette a szekeret, és amikor meghallotta a bombázók zúgását, behajtott a mocsárhoz.

*

Csoda álmaim vannak, doktorkám. Én tényleg normális ember voltam? Nahát! Maga igazi úr. És doktorkám, miért csak voltam? Miért nem vagyok?

Tudja, doktorkám, én soha életemben nem ittam. Becsületszavamra, nem ihattam. És nem tudom, hogy milyen a cigaretta.

Csoda rendes pasas maga. Mondtam már magának, hogy fene rendes, jól fejlett gyerek voltam? – Persze! Maga mondta nekem. Szóval, doktorkám, ne haragudjon. Tudom, hogy nem rendes dolog fárasztani magát. De hát mit csináljak. Egyesek azt mondják, hogy hülyeség volt tőlem szeptemberben születni. Doktorkám, ezért én vagyok a legkevésbé felelős. Megy? Hiába, doktorkám. Jó utat mindkettőnknek.

*

Általában hajnali négykor indulnak H.-ból a két mezővárosba az emberek. Legtöbbje új biciklin megy. Alig lehet látni régebbi márkát. Legkorábban a téglagyáriak indulnak, mert az Ny.-nek a túlsó végében van. Télen elég fárasztó az útjuk.

– Itt vannak, né! – mondja a vén halász az orvosnak és a milicistának. A gilisztakaparójával kezdi szétszedni a csontok közé száradt földet. Az orvos hümmög valamit, hogy így első látásra nem lehet megállapítani, hogy mikor ásták ide, majd a laboratórium. – Meg ilyesmi. A halász összecsomagolja őket egy újságba. Föld is keveredik a csontok közé. Aztán indulnak. A milicista aláírja az orvossal és a halással a jegyzőkönyvet. Rátérnek a főútra. Mennek Ny. felé. A H.-i munkások ilyenkor térnek haza. Amikor melléjük érnek, leemelik a kalapjukat.

*

Doktorkám, maga mikor végezte az egyetemet? És nem akar eltűnni innen? Csoda. Én is nagyon szeretem ezt a helyet. Persze, mások... ízlések és pofonok. Apám nagyon szereti Hegelt. A gyerekeket is szereti. Fogadjunk, hogy ő képtelen lett volna arra, hogy kibontsa ezt a sírt. Maga a szakma detektíve, doktorkám. És van valami értelme ennek az egész nyomozásnak?

Higgye el nekem, doktorkám, hogy csak én tudom az igazat erről az egész ügyről, de én hallgatok. Magának sem mondom el. Magamnak sokszor elmeséltem már.

*

Esteledik. A főúton teherautó készülődik a hegyi útnak. Erőlködik. A kipufogó csövén néha lángnyelvek szakadnak fel. Köhög. Háborús Krupp. Csoda, hogy még be lehet indítani. A milicista nézi a kínlódó rongyot. Nem inti le. Nem lenne értelme, mert nem tudna kimenni a hegyen.

– Mindjárt jön valami jobb. Majd azzal meggyünk – nyugtatja az orvost. K. felől a kerékpárosokat előzve robog egy vadonatúj teherautó.

*

Csoda álmaim vannak, doktorkám. Amióta azt mondta, hogy lehettem volna normális ember, egészen jól érzem magam. Képzelve el, anyám itt szült ennek a mocsárnak a szélén. Nem tudom, milyen komplikációk léphettek fel a szülésnél, mostani eszemmel talán le tudnám mérni. Szóval mindegy, hogy mi történt. Nem élve születtem. Szóval ennyi az egész. Anyám bizonyára sírt. Apám talán akkor örvendett. Később keresték a síromat. Nem találták meg. Ha utánam még született gyerekük, biztos mesélnék neki rólam. Doktorkám, a fene egye meg ezt az egész ügyet. Én úgy emlékszem, hogy halkán, de azért vert a szívem. És a kedvenc nevem a Balázs. Annak kellett volna kereszteljenek. Milyen szépen mondhatta volna nekem anyám: „Aludj el szépen, kis Balázs.”

Szóval, doktorkám, nem én vagyok a lényeg. Ha kisül, hogy milyen rég temettek el, akkor legyen maga olyan vagány, és hozzon vissza ide a mocsárhoz. Tudja, az ember szereti, ha ott éli le az életét, ahol született. Én nagyon szeretem ott, ahonnan kiástak.

Doktorkám, maga mit gondol, miért temettek engem olyan közel a felszínhez? És mivel ásták meg a gödröt? – Na látja, itt keressen. Azért, mert puha volt a föld. Pár nappal előttem már

temettek oda valakit. A nevét nem tudom, de a dögcédulája még ép. Kell neki a társaság. Ezért is vigyen vissza. És látja, doktorkám, most már éjszaka van. A mocsárban brekegnek a békák. Borzasztó szag terjeng a mocsár körül. És doktorkám, ne haragudjon, hogy eleinte olyan túlzottan részleteztem a környezet leírását, de tudja: a szülőföld, az szülőföld.

FÉLNI A TÚZTÓL

Mondják, akik májusban születnek, szelídek, mint a hajnali ég, s jó mellettük lenni, mert megszűnik a nyugtalanságunk. Talán azért olyan szép a május – a későtavasz és koranyár –, hogy ilyen emberek születhessenek benne.

A mérnök májusban született. Kék szeme volt, s szőke, sima haját oldalra fésülve hordta. Nem kérdezte senkitől, mit kell tennie, s a munkások nagyon szerették, látták, érti a mesterség minden apró fogását. Ők nevezték el mérnöknek. Keramikus volt, képzőművészetet végzett, s csak a formák megtervezése lett volna a feladata. Érdekelték a gépek, s ha az üvegfúvó szerkezetek nem is valami komplikáltak, egy művészembernek elég sok idejébe telik, amíg teljesen megérti őket.

Mindegyre felfedezett valamit. Leleményes ember – gondolta a mester, amikor számba vette az apró újításokat, melyeket senki sem találhatott volna ki, csak a mérnök, ez a magas, szőke, májusi gyerek.

A mérnök szerette az üzemet, s valami furcsa tartózkodással nézte az olvasztókemencéket. Tudta, ez a legszebb, ez az olvadt méz-üveg.

A munkások látták, nem megy soha a merítőnyílások közelébe, s az öreg szlovák, Otá Vendel azzal magyarázta: félnek a szőkék a tűztől.

A mérnök pontos ember volt. Senki sem kérte tőle számon a késést vagy hiányzást, mégis mindig, időre érkezett. Jólöltözött volt és frissen borotvált. Még a napi hat óra után sem látták gyűröttnek. Az emberek csodákat meséltek róla egy féldeci mellett, s őszintén furcsának találták, hogy az üzemen kívül soha nem látták, bár elég kicsi volt a város. Az is különleges volt, hogy még a legbensőségesebb beszélgetések idején is valamennyire tartózkodónak látszott.

Az emberek elfogadták olyannak, amilyen. Nem megszokásból, de minél több apró különködését fedezték fel, annál inkább szerették, hogy olyasmivel foglalkozik, amit nem tanult, s amiről már annyit tudott, mint akármelyik öreg szakember.

Az irodák mellett kis műtermet kapott, de ritkán látták ott munka közben. Onnan tudták, valami újat tervezett, hogy reggel szabályosan összecsavart rajzlappal érkezett. Volt, aki csodálkozott rajta, hogy otthon is dolgozik. Túlórázik – gondolták róla. Aztán összeültek a mesterrel, Otá Vendellel, az öreg szlovákkal, s utána uzsonnaszünetben mindenki elsétált az első kemence előtt, ahol új vázák készültek. A mérnök ilyenkor is távol állt a tűztől, s a falra akasztott vázlaton mutogatta, hogy mit kell még csinálni.

Május volt, a meleg kibírhatalanná vált. Állandóan fel kellett locsolni a kemencék közötti járatokat. A mérnök éjszakai műszakba kérte magát, s a dolgon semmi sem változott. Ezután is nyugodt volt, s tartását rákényszerítette a fiatal segéd munkásokra is. A központnál mintahelyként emlegették az üzemet. Öröm bemenni – mondták.

A mérnök sohasem zárta a dolgait. Néha az öreg mester is elfeledte bezárni a fiókját, de semmi nem tűnt el. Lassan hozzászoktak az emberek, s már furcsán néztek azokra, akik gondosan kipróbálták: fog-e a zár?

*

– Én, az ellenség az ellenséget megölni akarom – mondta a mérnök. Eszébe jutott a középiskolás könyvek tökéletlen rajza, s az aláírás: „Én, az ellenség az ellenséget megölni akarom” – mondja Mucius Scaevola római ifjú, és Porsenna előtt tűzbe teszi a kezét.

Eszébe jutott: vicclapokban vagy képregényekben a figura szájából hurok lóg ki, s abba írják a szöveget. Elképzelt egy babaarcú római ifjút, amint a szájából kibugyan a hősi mondás.

Nem tudta végiggondolni soha, milyen lehet, ha valakinek leég a fél karja, s Van Gogh életrajzából is mindig átugrotta azt a részt, ahol levágja a fülét.

Néha víziói voltak. Egy kezét látott, amint éppen belemerült az olvadt, átlátszó üvegbe. A merülés vonaláig izzóvá vált a kéz, aztán lassan belesüllyedt a felkar, a fej, a nyak, aztán az egész ember.

Ilyenkor összeszorította száját, tenyerével betapasztotta a fülét. Ijedten nézett valami semleges színű dologra, mely nem emlékeztette sem az izzás vörösére, sem az égés tiszta füstjére.

Félt, nehogy az üzemben érje utol a látomás. Nem akarta, hogy valamivel többet tudjanak róla, mint amennyi a látszat.

– Én, az ellenség az ellenséget megölni akarom – ismételte magában, s valami furcsa szim-

bólumnak érezte, hogy Mucius Scaevola a megölést azzal akarta biztosítani, hogy könyökig hagyta elégni a kezét.

– Pernye lett, és égbe szállt, hogy egy kéz, amely ölni akar, égbe szállhat – mondta.

Aztán ez a kép kezdett bővülni. Egyre több ember süllyedt az olvadt üvegbe. Mindenhol kezeket, lábakat látott. Az izzó testek arccal felé fordultak, s az áttüzesedett arcban látta a világitó fogakat. A fogak mozogtak. A parázsló ajkak ütemesen eltávolodtak, majd összeértek. Megkísérelte leolvasni, mit mondhatnak. Összeszorította száját, betapasztotta a fülét, s hiába keresett semleges pontot. Maga előtt látta azokat az arcokat. Felnyögött. Először történt meg, hogy nem bírta ki hangtalanul. Aztán kísértetiesen felzúgott a tüzes emberek kórusa:

– Wolfgang Schäffer huszonkilenc éves árja, nőtlen, keramikus. Nem ismersz fel bennünket? Wolfgang Schäffer, apja neve Hans, anyja neve Grete, nem ismersz fel bennünket?

Tudta, a szobában csend van, mégis fülére szorította kezét, s akarta, szűnjön meg a zaj.

– Nem, nem igaz. Én nem csináltam semmit.

Szétfoszlottak az alakok, de sokáig emlékezett még két arcra, melyek Otá Vendelre, a szlovákra és a mesterre emlékeztették.

Kifáradt. Nem volt étvágya, s vacsora helyett sétálni indult. Mellékutcákon ment az üzem felé. Azt akarta, hogy nyugodt legyen, mire beér.

Foglalkoztatta az utolsó víziója. Úgy érezte, többet törődik olyan dolgokkal, amikért nem felelős, mint amennyit kellene.

– Végül is semmi közöm hozzá. Vagy csak annyi, mint másoknak – bizonygatta.

Váltás előtt érkezett be. Végigment a csarnokon. Megszokta, hogy a zaj miatt csak biccent-sen. Úgysem hallották volna a hangját. Figyelte az embereket, akik a fűvócsövekkel olyan nyugodtan nyúlkáltak a kemencébe, hogy a tudatlanokkal el lehetett volna hitetni: nincs is forróság odabenn.

A mester a csiszolóknál érte utol.

– Baj van az üveggel, Wolf – mondta. – Bedugult a szellőztető akna. Homok került bele.

A mérnök tudta, jó szervező az öreg, s ha hozzá jön, azt jelenti, hogy tényleg nagy a baj. Végül is nincs rá semmi írva semmi – gondolta. – Nem kötelezhetek senkit arra, hogy tudja, mitől félek. Alapjában nem is félek. Egyszerűen nem az én munkaköröm.

Elsétáltak az aknáig. Néhány ember állt előtte. A rácsot félrehúzták róla, s csak most látta, lehet öt méter mély.

– Széngáz van az alján – mondta az egyik munkás.

Az akna könyökben végződött. Utána – úgy mondták – két csatorna van a kemence alatt. Azok szoktak megtelni homokkal.

– Meleg van lent, nem fog lemenni senki – szögezte le az egyik csőfűvó.

*

A mérnök magára próbálta a gázálcot. Egyetlen méret sem talált a fejére. Törülközőjét vízbe mártotta, és bekötötte vele az arcát. Derékszíjára erősítették a biztosítókötelet.

Az aknában megcsapta a hőség. Az azbesztruhában nehezen mozgott. Csak abban bízott, sokan tartják a kötelet, s nem zuhanhat le. Az

aljára ért. A törülköző gőzölgött, s száraznak érezte a szemét. Tudta, most le kell térdepelnie, s a vasdarabbal be kell nyúlnia a csatornába. Nekiütődött az akna falának. Rosszul érezte magát.

– Csak meg kell döfködni a torlaszt, a többit tiltézi a huzat – hallotta a mester hangját.

Benyúlt a nyílásba. Aztán kezeket látott, ahogy parázslanak az üvegben és törzseket és saját magát is. Szédült, minden vörös volt körülötte. Az egyik kéz arcát simogatta. Lehunyta a szemét.

– Wolfgang Schäffer, huszonkilenc éves, nőtlen, keramikus, apja neve Hans, anyja neve Grete – hallotta.

Összeszorította a száját, tenyerével betapasztotta a fülét. Egy forró kéz ért az arcához. Kinyitotta a szemét. Vörös volt minden. A kéz a fején körözött. Rémulten várta, mi lesz. Aztán felismerte az arcot.

– Otá Vendel – suttogta.

– Megismert? – kérdezte a szlovák.

A mérnök nem értett semmit. Kórházzagot érzett, és sejteni kezdte, sok ideje annak, hogy leérkezett az aknába. Kórházban vagyok – gondolta.

– Valamit hozzak? – kérdezte Vendel.

– Az orvost küldje be – kérte.

Megjött az orvos.

– Kíván valamit?

– Ha valakinek leég a keze egészen a könyökéig – kezdte. Megállt, mintha gondolkodna. – Ha valaki tűzbe teszi a kezét, kibírja, ájulás nélkül, amíg a könyökéig elég?

– Olyan nincs – felelte az orvos. – Mucius Scaevolára gondolt? – kérdezte.

HÁBÉ

Zebra ráköpött a falra. A gyufa végével kapargatni kezdte a meszet. Mikor már elég nagy lett a csimbók, ujjjaival finoman megfogta középen a gyufaszálat, végighúzta a doboz foszforos oldalán. Hirtelen feldobta a lépcsőház plafonjára. Aztán még nagyon sokszor megismételte ezt a folyamatot. Azóta mocskos a lépcsőház abban a házban, ahová soha többé nem teszem be a lábam.

*

Csilla-ho-go-ok csii-lla-gok Szé-épen ra-gyog-ja-tok. A szoba majdnem világos volt. Éjfél körül ez egészen ritka jelenség, főként, ha tudjuk, hogy a redőny is le volt engedve. A villanyt is kikapcsolták. A rádió varázsszemére kendőt terítettek, vagy elnyomta benne valaki a cigarettáját. Egyszóval nem volt semmi kézzel fogható fényforrás. (A Nap éppen a Föld túlsó felén bujkált valami bárányfelhők mögé. Biztos. Én csak ismerem.)

Szóval olyan hábé volt, amit át kell élni. Hábé annyi, mint házibuli. Világosság volt, ha mondom. Például világosan emlékszem, hogy a rumot én ittam meg.

A baj akkor kezdődött, amikor lehülyéztem Ulufut, aki éppen akkor kiáltotta ki magát Ta-

hiti királyának, és szerény földrajzi ismeretei alapján elhatározta, hogy Tahiti fővárosa Gaugin lesz. És kicsi betűvel fogják írni, így: tahiti. Vagy kötőjellel: Tahiti-ti.

– Az országom neve Tahiti, fővárosa Van Gogh, azaz izé, Gaugin – mondta.

Én akkor lehülyéztem. Persze. Nem is abból lett botrány. Szerelmet vallottam Ciciának, aki éppen Tahitiben érezte magát. Mondjuk úgy, a tengerparton és egyedül. Világosan emlékszem rá, ott térdeltem előtte, és mondtam: „Ha szerelsz a gyepen heverészni velem. Shakespeare. Ő írta. Cica.”

Nagyokat csuklottam. Péter ebből arra következtetett, hogy szól a rádió. Nyugodtan aludt tovább. Át akartam ölelni Ciciát. Pontosan a fikusz mellé estem. Feltápáskodtam. Meggyújtottam egy szál gyufát. Cica a szomszéd szobájában próbálta Rodin *A csók* című szobrának minél hitelesebb visszaadását. Már nem volt tahiti nő. A bibliai Évához hasonlított. Csak nem volt rajta fügefalevél.

– Én vagyok Ádám – jutott eszembe, és akkor fájni kezdett a hiányzó bordám.

*

A fürdőszobában nagyon sok volt a csempe. Szinte annyi volt, mint amennyi nem volt. Rög-tön láttam: ez a fürdőszoba nem tud viselkedni. De nem is ez a döntő kérdés. Miért van csak félig felöltözve? Dühödten kezdtem vetkőztetni. Amikor abbahagytam, láttam, hogy máris jobb az arány. Most már annyi csempe sem volt... mint amennyi volt. Azaz, nem volt semmi.

*

– Nehogy előszedje az a kretén a verseit mondta Péter –, mert megháborodok.

Aztán terülj, asztalkám, ott voltak a versek. Kellemetlen. Nem lehetett semmit mondani. Ő volt a házigazda. És akkor ő csak olvasott, mi csak hallgattunk. Mindig azok a részek tetszettek legjobban, mit hozzáfűzött. Erre csak később figyeltem fel. Hajlandó voltam elhinni, hogy mindenkirehasonlít, akihez akar. Kezdték kihozni. Már annyira világos volt előttem minden, hogy felfedeztem: sötét van. Határozottan megijedtem. Nem értettem, sötétben hogy lehet olvasni. Ijedtemben meg is ittam a vodkát.

Hatalmas volt a búcsúzás. Melegen megöleltem a házigazdát. Nem akartak kiengedni. Dühömben összetörtem egy ismerős kínai porcelán kávékészletet, és egy széket a fikuszba hajítottam. Elfáradtam. Begyömöszöltek egy ágyba, és elmentek.

Reggel apám, akin akkor is látszott a hét évgyerekszoba, kimérten pofozott. Egy-kettő. Szembe – vissza.

*

Zebra, az öcsém apránként utánam hordta a holmiimat. Egyszer még jártam otthon. Anyámék a tengeren üdültek. Zebra azt mondta, apám nem is akar látni soha többé, és legjobb lenne, ha eltűnnék a városból. Alapjában véve rendes gyerek ez a Zebra. Akkor mutatta azt, hogy dobja fel az égő gyufát a plafonra. A lépcsőház teteje fekete volt a koromtól. Amíg otthon laktam, nem csinálta soha, mert egyszer megvertem érte. De elköltöztem... Azóta mocskos a lépcsőház abban a házban, ahová soha többé nem teszem be a lábam.

A VÉGES NAP

A fiú megállt a pocsolya előtt. Elkésett esőcseppek hulltak a vízbe, s az apró körkörös hullámok mozgásba hozták a tócsában tükröződő házfalat. Nézte a szeszélyes játékot, s megfedkezett arról, hogy cipője átázott. Valahova készült, s hogy az eső elől beállt egy kapu alá, meggondolta a dolgot. Már nem sietett, volt ideje nézni a pocsolyát, s mindent, ami hozzá kapcsolódott. Felkapta a fejét, észrevette, nincs egyedül.

A tócsa túloldalán kék szvetteres fiú állt. Ő is a vizet nézte, s ahogy megérezte: a másik észrevette, tétován biccentett. A fiú nézte a kék szvetterest, gondolta, jobb lenne lelépni. Maradt, de megvárta, a másik jöjjön át. A kék szvetteres kezét nyújtott. Puha, széteső mozdulat volt, s a fiú kellemetlenül érezte magát. Egy darab langyos hús – gondolta.

– Nem mentél el? – kérdezte a kék szvetteres.

– Nem – felelte a fiú, s nem értette, miért kell válaszolnia.

– Várt. Egészen biztos, hogy várt.

Miért ilyen szomorú? – gondolta a fiú. Aztán megszólalt.

– Nem hiszem – megvonta a vállát –, nem nagyon hinném.

Érezte, ha tovább marad, elmegy a kedve mindentől. Megfordult. A másik gondolkodott egy darabig, aztán utánaindult. A fiú várta, hogy utolérje a kék szvetteres. Mit sajnáltatja magát? – gondolta. Egy darabig mentek hangtalanul. Várta, mikor szólítja meg a másik. Aztán nézegetni kezdte a házakat. Ott, annál a hirdetőoszlopnál megszólal – bizonygatta magának. Elmentek az oszlop mellett, s akkor már biztosan tudta, a másik az útkereszteződésnél kezd majd beszélni.

Miért akaszkodott rám? – kérdezte magától.
– És miért akarja sajnáltatni magát? Nincs kedvem senkivel se törődni. Vagy az már lelki rokonság, ha mindketten egy lányt szeretünk?

– Akarsz valamit mondani? – kérdezte.

A kék szvetteres ingatta a fejét.

– Ha akarod, elmehetek – dünnyögte.

– Nem, nem szükséges – mondta, s érezte, elvágta a visszavonulás lehetőségét.

– Miért nem mentél el? Várt, egész biztos, hogy várt.

A fiú azt akarta mondani, hogy az embereknek semmi közük az életéhez, azt csinál, amit akar, s a kék szvetterest meg akarta kérni, ne avatkozzék az ügyébe még akkor se, ha köze van a lányhoz. Aztán csak legyintett, s mintha nem is a kérdésre felelne, zavarosan kezdett magyarázni.

– Te elmentél volna. Te mindig elmentél volna. Nincs kedvem – aztán hirtelen megfogta a kék szvetteres kezét. Megrázta. – Mit törődsz velem? Nincs szükségem külső lelkiismeretre.

*

Ebéd után lement a trafikba. Felhívta telefonon az üzemet. Azt mondta, rosszul érzi magát s nem megy be. A főkönyvelővel beszélt. Az megnyugtatta, nem lesz semmi baj, úgysem hiányzott soha.

– Gyógyulást kívánok – hallotta a főkönyvelő hangját.

Visszaakasztotta a hallgatót. Kotorászott a zsebében, pénzt szedett elő. Cigaretta-t vett, s arra gondolt, hazamegy, leengedi a redőnyt, és zenét hallgat. A ház előtt meggondolta magát. Füttyült. Az öccse kihajolt az ablakon.

– Zárd be az ajtót. Nem megyek fel – mondta.

Jó lenne átlagembernek lenni. Mindenben átlag – gondolta. Aztán azon töprengett, mi lenne, ha kinézne magának egy szürke kisembert és menne mindenhol utána. Elképzelte, hogy az az ember munka után van, ebédelt, a futballpályára megy. Végignézi a délutáni edzést. Tökmagot rág, s utána bemelegíti a sarki kocsmába, valahol a belváros szélén. Hallotta, mintha a kisember azt mesélné egy féldeci mellett, hogy őt, a kisembert senki sem akarja megérteni, pedig csodálatos elképzélései vannak. „Gombost összekötőnek tenném, Szalait bal hátvédnek. Hatalmas lehetőség, kérem. Hatalmas lehetőség” – hallotta a kisember hangját, s mosolygott azon, hogy nem tud problémátlan embereket elképzelni. Egyszerű – mondta magának –, vannak problémák, de azok nem olyan fontosak, mint az enyéim. Eszébe jutott egy közmondás, hogy minden állatnak a maga kicsinye a legszebb. Gondolta, a közmondások nem takarnak valami nagy bölcsességet. Legtöbbje közhely. Aforizmá-

kon kezdett töprengeni. Egyre emlékezett. Elmondta magában: „Ha a teve a sivatag hajója, akkor a hajó a tenger tevéje.” Rájött, hogy erre – a sémára sok jópofa dolgot lehet rögtönözni. Ha az iskola az élet anyja, akkor az anyák iskolája az élet.

– Marhaság – mondta félhangosan. Cigaretét szedett elő, rágyújtott, s bement a Tulipánba.

– Egy rövid kávé és egy fél rumot – mondta a pincérnek. Az utcán fontoskodva nyüzsögtek az emberek. Kerülgették egymást, s egy pillanatig az volt az érzése, azért mennek az utcára, hogy kerülgethessék egymást. Ivott a rumból, s aztán a maradékot a kávéba öntötte. Arra gondolt, hogy nem is rossz dolog céltalanul mászkálni. Nem értelmetlenül, csak céltalanul. Így legalább nem rontja el mások kedvét is. Az asztalra tette a pénzt, kiment.

*

A délutáni nap már nem ért le az úttestig. A vendéglő előtt emberekbe ütközött, nem akart a hullámzó tömegbe kerülni. A legelső kicsi utcán befordult. Szerette a belvárosnak ezeket a keskeny utcáit. A házak előtt virágoskertek voltak, s szinte szabályosan ismétlődtek a zöldre vagy feketére festett kovácsoltvas kerítések. Az egyik kapu előtt megállt, megkereste a rejtett csengőgombot. Megnyomta, de nem vette le az ujját. A kapuig hallszott az előszobacsengő berregése.

– Megyek – kiáltotta valaki. Nyílt az ajtó. Magas, ősz hajú, fürdőköpenyes férfi jött ki a házból. – Nem tudtam elképzelni, ki lehet – mondta. Kinyitotta a kaput. – Szervusz, Gabi.

A fiú kezét adott. A férfi előtt ment be a házba. Az előszobában meleg volt, s jólesett a belső szoba hűvös félhomálya.

– Örvendek, hogy eljöttél – mondta a férfi. Kérdően nézett rá. A levegőben is érezte ezeket a kérdéseket. A csend, a csend – ismételte magában. – A csend mindig kifejezi az embereket. Hangosan csak annyit mondott:

– Csendre van szükségem.

– Rosszul vagy?

– Nem orvosra van szükségem, doktor. Csendre.

– Olvass valamit. Sürgős munkám van. Dolgozom, Gabi, megint dolgozom. Valamit lejegyzek, aztán beszélünk.

– Siess vele – mondta a fiú, s nézte, hogy a doktor az íróasztal mellé ül. Szóval magára talált a doktor is. Számított rá, hogy egyszer bekövetkezik. Meg aztán ő is mondta eleget a doktornak: dolgozni kell. A betegek, ha nem is köszönik meg, mégis jó érzés valakit visszaadni az életnek. Nagy É-vel gondolta az életet, s mosolygott azon, mennyire banális az orvosi hivatásról beszélni.

Találomra kivett egy könyvet a polc előtti halmazból. Hátradőlt a kényelmes kisuftóban. Az illusztrációkat nézegette, és elképzelte, hogy egyszer valaki megír egy illusztrációt. Egy illusztrációból születik a regény, és nem az illusztrátorok igazítják fantáziájukat az író után. Lapozgatta a könyvet, de tulajdonképpen nem is figyelt oda. A doktort nézegette, aztán megszólalt:

– Jól áll neked a serénykedés.

A doktor bólogatott, de nem hagyta abba az írást. A fiú felállt, ki akarta próbálni, vajon a doktor észreveszi-e, ha kimegy. Az ajtóhoz ment, lenyomta a kilincset.

*

És a tanítvány ott állt a mester előtt, akit nem látott soha, s akiről a hegyi remete mesélt. És azt mondotta akkor ő, az ember fia, maga is ember: mester, tanítványoddá válok. És a tanítvány ott állt a mester előtt, aki ember volt és ember fia is. A mester előtt, akinek fejét nem övezte babérkoszorú. Apró disznószeme volt a mesternek, és sűrűn pislogott. És a tanítvány áhítattal állt a mester előtt, és csodálta pislogó disznószemét, mert az is a mesterhez tartozott.

*

Végigment a fehér kavicsal felszórt kerti ösvényen. Frissek, zöldek voltak a fák. Letépett néhány bazsarózsát, aztán visszament a házba. A virágot vázába tette.

- El akartam menni, doktor – mondta.
- Igen? – kérdezte a férfi.
- Gondoltam, hagylak dolgozni.
- Még két mondat, és kész vagyok – nyugtatta a doktor. Néhány perc alatt elkészült. Összerakta a dolgokat az íróasztal egyik sarkára.
- Mi a baj? – kérdezte.
  - Csend kell, pihenni akarok.
  - Ne hülyéskedj. Minek kell ahhoz csend?
  - Doktor, te megint félreértettél.
  - Nem, Gabi. Én is olyan voltam, mint te. Nem érthetlek félre, mert tudom, neked nem pihenésre van szükséged. Festeni kell, Gabi.

– Rendben van. Csendben, pihenésként festetnék. Ennyi az egész – tagolta a szavakat. Arra gondolt, a doktornak jól áll a munka. Irigyelte, mert látta, a doktor azok közé az emberek közé tartozik, akiket talpra lehet állítani.

Én állítottam talpra – mondta magának. – Én állítottam talpra – nyugtatta magát. Megnyomta jól a mondatot, érezni akarta ebből az egyszerű kijelentésből, hogy képes magát is talpra állítani.

– Igazad van, doktor, festeni kell. Mit is tehetnék, amikor minden más dolgot tehernek érzek. Igaz... igaz... talpra állok valahogy.

Indult. Egy kézmozdulattal jelezte, nem akarja, hogy kikísérjék. Csendben nyomta le az ajtókilincset, s hiába akart föllélegezni, amikor kijött a házból. Magán érezte a doktor nyugodt zöld szemét, és nem érezte könnyebbnek magát, mint ahogy megszokta még azokból az időkből, amikor lelket akart önteni a kiégett doktorba.

*

Szürkületkor ért haza. A konyhába ment. Kenyeret szelt, megkente vajjal. Átment a szobájába, hasra feküdt a díványon, majszolta a kenyeret, s arra gondolt, ezentúl kevesebbet fogja látni a doktort. Meglazította a cipőjét, aztán lerúgta. A lába még mindig vizes volt a déli esőtől. A lányra gondolt, akarta, fájjon valakinek az elmaradása. Bizonytalannak látta az egész udvarlást. Agyonelemezte minden mozdulatát, s már nem jelentett örömet vagy meglepetést semmi. A lányról a kék szvetteres jutott eszébe,

aki erős volt, s mégis annyira gyámoltalan, hogy már utálta is.

Elővette a vázlatfüzetét, s hiába akarta valami szerint csoportosítani a rajzokat, nem lehetett. Minden munkája szétfolyó volt, periférikus témák, s az a hő, amivel készítette őket, nem akart kisugározni. Olyannak látta a rajzokat, mint az idegenek dolgait, és felfedezte bennük a hibákat.

Megnézte óráját. Tudta, ha nagyon sietne, még bemehetne az éjszakai műszakra. Maga előtt látta az elszívó-berendezés horganyzott csöveit. Hallotta a gépek csikorgását, a légsűrítő dübörgését, és elment a kedve a munkától és a munkahelytől, ahol fölöslegesnek érezte magát.

Sokáig feküdt az ágyon. Hallgatta az ablak alatt elmenők beszélgetését. Ha megértett valamit, hozzákapcsolta az előző mondatfoszlányokhoz.

...majdnem kék, vagy...

...a nagyapja is...

...de azért a fa...

– Majdnem kék, vagy a nagyapja is, de azért a fa. – A különböző mondatfoszlányokat, amikből összerakott egy-egy ilyen érthetlenséget, mindig az elmondója hangján idézte vissza. Mély férfihangot folytatott egy ideges női hang, utána egy gyerek.

– Időtöltésnek ez is jó – mondta.

Valaki átment a túlsó szobán. Tudta, mindjárt kopognak az ajtaján. Visszafojtotta a lélegzetét. Három apró koccanást hallott.

– Te vagy, anya? – kérdezte.

– Igen. Gyere vacsorázni.

Kiment, anyja nem kérdezett semmit, látta, fáradt a fiú, s tudta biztosan, a munkahelyére telefonált. Csendben ettek, s az a tudat, hogy kímélni akarja a családot, ingerelte.

– Végül is nem vagyok beteg – magyarázkodott. Megköszönte a vacsorát, megcsókolta anyját. Azt mondta, sétálni megy, s hamarosan hazajön.

– Nem iszom semmit – ígérte.

*

Az utca még mindig tele volt siető emberekkel, s a józan, céltudatos áradat bosszantotta. A piacon cirkuszi sátor állt, s hangosan bömbölt egy hangszóró. Többnyire kamaszok álltak a bejárat előtt meg katonák. A jegytépő különleges programot ígért. Bement. Frakkos, fekete cilindres férfi bűvészkedett. Nem akart pontosan utánagondolni, mit látott. Félt, felismeri a csalást, s akkor kárbaveszett ez a néhány percre is.

A bűvész segédje fiatal nő volt, de fáradtnak, fásultnak látszott. Megkívánta a nőt. Együtt érzett vele, azzal, aki lenézte a közönséget. Magát nem számította nézőnek. Így könnyebb volt minden idegszálát a nőre összpontosítania. Elsőnek ment ki. Megkerülte a sátrat. Várt, aztán felfedezte, suhancok leselkednek az öltöző körül.

– Marhaság – mondta magának, s hazaindult. Útközben képeket festett, s elhatározta, éjjel dolgozni fog. Az út utolsó részén szinte rohant. Még mindig nagyon sokan jártak az utcán.

– Most rólam is azt gondolják, hogy céltudatos vagyok. Festeni kell. Mit is tehetnék mást,

amikor mindent tehernek érzek. Talpra állok valahogy – gondolta.

Csendben nyitotta ki az ajtót. Bement a szobájába. Az állványt előhúzta a sarokból, s meggyújtotta az összes villanyokat.

*

Hát nem fogadtunk szövetséget egymásnak, tárgyak, hogy ecsetem alá hajoltok, ha arra kérek? – kérdezte a tanítvány, és arra várt, hogy a mester megrója a tétlenségért. De a mester nem jött, talán megérezte a tanítvány tétlenségét. A tanítványok tétlenségét a mesterek megérik, de a tanítványok még nem tudják, mi hiányzik a mesterből. Pedig a mester nem akart késni, de leült egy fiatalkori képe elé, és zokogott, mert a hajdani képből perzselte valami, s mesterére gondolt a mester. Arra, akitől azt a lobogást kapta, amiből már nem maradt semmi. Kint égett a tanítvány, és ujjaival tárgyakat akart csalogatni a vászonra.

*

Sokáig dolgozott a fiú. A doktort akarta megfesteni, ahogy nyugodtan dolgozik – mert ő is segítette a megnyugvását. A kék szvetterest akarta megfesteni – mert ő tette sajnálatra méltóvá. A lányt akarta megfesteni – aki szerette, s aki hiába várt rá.

Nem tudott visszaemlékezni senkire. Virágokat festett. Telefestette virágokkal a vásznat. Aztán széles ecsethúzásokkal eltakarta, amit lehetett.

– Marhaság. Banális marhaság. Olyan zárt világ vagyok, hogy csak néhány dolog körül tu-

dok forogni. Mindig ugyanazok a dolgok. Itt a provincializmus, itt a fejemben – mondta. Aztán végiggondolta, mit is mondott.

– Marhaság, banális póz.

Kiült az ablakba, egyik cigarettát a másik után szívta. Hajnalodott, amikor végre lefeküdt. Nyelve megduzzadt a cigarettától, s el szeretett volna aludni, félt attól, hogy vissza kell emlékeznie egy napjára, mert megszokta, hogy elalvás előtt a napra gondoljon, amely eltelt.

FEKETE TÜKÖR

Arcát rátapasztotta az ablakra, s megpróbált valamit kivenni az éjszakából. Valamit, amiről tudja, hogy mi. Orra körül bepárasodott az üveg. Betűket rajzolt a párába, aztán tenyerével szétkente az egészet. A sötétség, mint a szurok, ráragadt a környező tárgyakra, s a faszor tetején csillogott a holdfényben. A petróleumlámpa meglobbant, s mintha csak a fényt akarta volna utánozni, a függöny is elmozdult. Huzat van – jutott eszébe. Felállt, becsukta az összekötő ajtót. A lámpacső felső nyílása szabályos kört vetített a pácolt gerendaplafonra. Széket tett az ablak mellé. Megnézte óráját, várta, hogy a másodpercmutató visszatérjen a tizenkettesre. Eszébe jutott, hogy a rádió sípjeleket közvetít ilyenkor, s amikor a mutató pontosan fedte a számot, hallotta a bemondó kimért hangját is: huszonnégy óra, híreket mondunk.

Tudta, hogy a magányt meg lehet szervezni, s akkor az ember kívánja látni a barátait. – Bocsássátok meg nekem az éjszakát – mondta, s mint aki nem hallotta jól, megismételte: – Bocsássátok meg nekem az éjszakát, mert közöm van a nappalokhoz.

Az ablak ismét bepárasodott, letörölte, s már nem erőlködött azon, hogy kivegye a faszor vonalait. Nézte az üveget. Fekete tükör – gon-

dolta. – Látom benne az egész szobát, csak az arcom helye fekete.

– A kulcsot tegye be az eresz alá. Oda, ahol hiányzik egy téglá. – Az erdész mondta. A szoba sarkában kurta akasztón egy kosár csüngött. – A lőszereskosárban van fenyővíz – futott eszébe. Hátrtolta a széket, felállt. A polcra levett egy poharat. Letette az asztalra, s mintha csak azt a mozdulatot folytatná, felnyúlt az üvegért. A kosár még utána is himbálózott, s a lámpa fénye hol betöltötte, hol pedig árnyékba vonta a sarkot.

– Vissza kell menni, és kész – gondolta.

Felkapta hirtelen a fejét. Még mielőtt jól megfigyelhette volna, már el is ült a kinti zaj. Felállt, a kályha alól fát szedett elő, és rakott a tűzre. A meleg bemaszatotha az arcát, s mosdásnak érezte a hideg levegőt. – Bocsássátok meg nekem az éjszakát, és szórjátok tele világos ablakokkal, meglátjátok, hazatalálnak azok, akiknek közük van a nappalokhoz.

– Vissza kell menni, és kész – mondta hangosan.

Az erdész azt hitte, hogy megint csak egy napra jött. Éjszaka van. Ha akarna, még akkor sem indulhatna vissza. Két éve történt, hogy azt hitte, kitalálták azt, amire gondol. Itt volt akkor is. Amikor bejött a szobába, almaszagot érzett. Aztán észrevette: a tálban alma van.

– A tálban alma van – mondta a felesége. Csodálkozva nézett az asszonyra. Ízeire szedte a mondatot. – A tálban. Igen, abban a tálban. Van valami abban a tálban. Aztán kimondta egyszerre az egészet, s úgy tűnt, mintha már nagyon sokszor hallotta volna:

– A tálban alma van.

Válogatás nélkül vette ki az elsőt. Széna akadt az ujjai közé. Biztos, a szénában tartották – gondolta. – Meg kell mosni.

– Biztos a szénában tartották – mondta a felesége. – Meg kell mosni.

Csodálkozott az asszonyon. Aztán homlokát rányomta az ablakra. Össze akarta szedni a sötétből kimaradt dolgokat, hogy egy képbe öntesse őket.

– Vissza kell menni, és kész – mondotta újra. Aztán sokáig töprengett azon, hogy mit jelent az, amit mond. Itthagyni az ablakot, ezt a fekete tükröt? És a lámpa vibráló fényét?

– Értsd meg, Palikám, hogy senkinek sem kell az újításod. Én tudom jól, hogy igazad van, de akkor is...

Az asszony a tükör előtt ült. Fésülködött. Tömmött, fekete haja eltakarta az arcát, aztán a fésű egyetlen mozdulatával szabaddá tette az egyik szemét, majd a másikat is. Láta, hogy az asszony őt figyeli.

– És Palikám, nem kellene annyit éjszakáznod.

A lámpa fénye gyengült, majd magasra csapott az ujjnyi láng. Tudta, hogy mi lesz a vége. Elfújta, nehogy kiégjen a bél. Hátranyitotta a kályha ajtaját, fát rakott a tűzre, s a poharat eltaszította, nehogy leverje. Az üvegből ivott. Számolni akarta a kortyokat. Belezavarodott, s csak akkor hagyta abba, amikor úgy érezte, nem bírja tovább. Mélyet szívott a levegőből. A víz alól felbukkanók szokták ezt csinálni: behúzzák hirtelen a nyakukat, aztán egy mély sóhaj. Megtörülte az üveg száját, mintha tovább akarná

adni. Letette, s tenyerét szája elé tartotta. Belelehel.

– Nikotinpróba – jutott eszébe. Amíg dugiba cigarettázott kisdíák korában, belelehel a tenyerébe, majd orrához vitte a kezét.

– Fenyővízpróba – mondta. Belelehel a tenyerébe, de nem érzett semmit.

A szobában minden mozdulatlan volt. Ha most jönne az erdész, első dolga az lenne, hogy felnyúlna a kulcsért. Jól érezte magát a sötét-ségben. Visszavitte a széket az ablakhoz. A kályhából kiszivárgó fény gyenge volt ahhoz, hogy láthassa az egész szobát. A pálinkától zsibhadtnak érezte az arcát. Tenyerébe hajtotta a fejét. – Kell borotválkoznom reggel – gondolta. Hüvelykujjával dörzsölni kezdte az állát, és végigtapogatta az ádámcsutkáját.

– Megint megvágta magad – szokta mondani a felesége.

A hold bevilágította a környéket. A faszor világos volt, de a két oldalán sunyító erdőből nem látszott semmi. Hiába próbált fölfelé nézni, a hegyek eltakarták a kilátást, s csak a faszor fölött látszott a csillagtalan decemberi ég.

– Bocsássátok meg nekem az éjszakát, s ha én nem is tudok, ti hagyjatok fényt az ablakokban, hogy akik akarnak, hazataláljanak – mondta.

– Mindenki azt csinálja, amire szükség van – mondta az asszony. – Így nem megyünk semmire, ha önfejűsködsz.

Olyan ismerős minden szó – érezte. Az asszony soha nem tudta felbosszantani. Mosolygott mindig azokon az apró kitöréseken. A külső szobában dolgozott. Az utolsó simítások hiá-

nyoztak még. Elszokott a tustól. Az intézetben a technikusok meg a műszaki rajzolók dolga volt minden ilyen pepecs munka. Hajnal felé átjött a felesége.

– Pali, nem akarsz lefeküdni?

– Nem – mondta, és föl sem nézett.

– Ha nem jössz be... – kezdte az asszony a fenyegetőzést.

– Mi lesz akkor? – kérdezte ő, és farkasszem nézett az asszonnyal.

Az egy darabig állta a tekintetét, aztán felkapta a tusosüveget, és végigöntötte a rajzlapra.

A szék megingott alatta, és fejével koccantott az ablakon.

Felállt. Megkereste az üveget. Kihúzta belőle az egészet. Odaült az ablak mellé, és próbált visszaemlékezni az útra. – Végig a fasoron – dünnyögte. Megnézte az óráját. – Egy óra. Végig a fasoron, aztán balra. – Vaksin bámult ki az ablakon. – Végig a peremen, és onnan már látszik az út.

Nehezen állt fel. Magára vette bundáját. Vizet lötytyintett a tűzre. A sötétben nekiment az asztalnak, s csak nehezen találta meg a kilincset. A hideg levegő felfrissítette. Már messze járt a háztól, amikor eszébe jutott, otthagya a kesztyűjét. Visszament. Gyufát gyújtott, de fölösleges volt, anélkül is emlékezett rá, hol van. A meleg elszédítette, tántorogva jött ki a házból, s alig tudta bezárni az ajtót. Nekidőlt a falnak, úgy kereste meg az üveget. Betette a kulcsot. Eltaszította magát, aztán nekivágott a fasornak.

– Vissza kell menni, és kész – mondta –, reggelre otthon vagyok.

A fasor végénél megállt. – Most balra – motyogta, és nekilódult. Széttárt karokkal rohant az erdei úton. Cipője csattogott a fagyott földön, s a visszhang ijesztővé torzította a lihegését is. Kezdett kimerülni. Lassított, majd teljesen megállt. Leült a földre, hátát nekivetette egy fának. Nem tudta, meddig ült így. Tántorogva folytatta az utat.

– Bocsássátok meg nekem az éjszakát, mert közöm van a nappalokhoz – mondta, és utána hangosan kezdett beszélni: – Hazamegyek és megborotválkozom. Nem akarom fekete tükörben nézni magam, az arcomat is akarom látni. Egye meg a fene...

Úgy érezte, mintha arcát most is az ablak hűtené. Feltúrta a gallérját, megdörzsölte a fülét. Már látszott a sziklaperem. A holdfényben teljesen ki lehetett venni a körvonalait. – Végig a peremen, és onnan már látszik az út – mondta hangosan. Ismerősnek érezte a szavakat. Mintha valaki azt mondta volna:

– És Palikám, nem kellene annyit éjszakáznod.

– Igazad van – mondta ő.

– Megint megvágta magad.

– Igazad van – mondta, és botorkált a perem felé.

– Pali, nem akarsz lefeküdni?

– De igen, csak előbb hazaérek.

– Mindenki azt csinálja, amire szükség van.

– Természetesen.

– A tálban alma van.

– Én is azt akartam mondani.

– Biztos, a szénában tartották. Meg kell mosni.

- Természetesen.
- Hány óra, Palikám?

Kínlódva nézte meg az óráját. Nem látott tisztán.

- Azt hiszem, negyed kettő.
- Éjszaka van, ugye?
- Igen.
- Mit is szoktál mondani az éjszakáról, Pali?
- ...

Letörülte homlokáról a vizet. Rohanni kezdett. A perem helyenként jeges volt. Ott, ahol nagy ívben lefelé hajlott a szikla, megállt. Az ijedség, hogy innen le lehet zuhanni, egy pillanatra megbénította. A falhoz lapult, és egész testében remegett. Olyan hirtelen józanodott ki, mint ahogy berúgott. Visszanézett a párkányra, mely a feje fölött húzódott és nem lehetett több két arasznál. Ezen rohant végig? – kérdezte magától, és szinte hihetetlennek tűnt, hogy most ott áll, s csak néhány lépés választja el a völgytől. Az erdészlak felől farkasüvöltést hozott a szél. A keze átfázott. Csuklójánál meglazította a kesztyűjét. Belelehelte. Visszatért az ereje, és valahogy biztonságosabbnak érezte a hátralévő utat. A gerendahídnál lassított, és menetközben nyújtózkodott. Ha siet... igen, ha siet, még elérheti a hajnali gyorsot. – Gondolta, rohanhat egy kicsit. Ahol a völgyi út az országúttal találkozott, meglepetés várta. Először csak a szurokfáklyát vette észre, aztán előbukkant a szekér is.

– Hó – kiáltott a paraszt a lovaira. – Az állomásra megy? – kérdezte.

– Igen – felelte ő.

Végigaludta az utat. Arra ébredt föl, hogy a

szekér áll a kivilágított állomás előtt. A paraszt nem volt sehol. Lekászálódott. Bement az épületbe. Megkocogtatta a pénztár ablakát. A forgalmista felkapta fejét az asztalról, s már pecsételte a jegyet kérdés nélkül. Hajnalban csak a városba mehet valaki és csak másodosztályon – gondolta magában a forgalmista. Befutott a vonat. Nem kereste a vagon, ahova a jegye szólt. Felszállt az elsőbe. Megállt a folyosón, arcát rátapasztotta az ablakra, és megpróbált valamit kivenni az éjszakából. Orra körül bepárásodott az üveg. Betűket rajzolt a párába, aztán tenyerével szétkente az egészet. Meglepődött, hogy máris fékez a vonat. Az állomáson taxiba ült. A lépcsőházban jutott eszébe, az erdésznél hagyta a kulcsot. Csengegett. Gondolta, várnia kell, amíg felébred az asszony. Mielőtt újra megnyomhatta volna a gombot, nyílt az ajtó. Belépett. A lakásban égtek a villanyok. Az asszony hálóingén nem volt egy gyűrődés sem. Várt rám – gondolta.

– Palikám, nem kellene annyit éjszakáznod
– mondta az asszony.

– Igazad van.

– Nem akarsz lefeküdni?

– De igen.

– Mindenki azt csinálja, amire szükség van
– mondta az asszony.

Almaszagot érzett. Aztán észrevette: a tálban alma van.

– Hány óra, Palikám?

– Nem fontos. Még sötét van.

– Mit is szoktál mondani az éjszakáról?

– Bocsássátok meg nekem az éjszakát, mert közöm van a nappalokhoz.

TRILÓGIA

*Sárga füvek a homokon,
csontos öreg nő ez a szél,
a tócsa ideges barom,
a tenger nyugodt, elbeszél.*
(József Attila: Sárga füvek)

Első beszélgetés

Nyugtató zizegés. A meleg benyomul a fák alá. A tavon lubickolnak a sárga vízirózsák. A halak ilyenkor alszanak. Mozog a nád. Fojtó levegő kószál a parton. A vízen imbolyog a Nap. Iszapszín halak lebegnek a felszín alatt. Nyugalom. Fekszem. Arcomon nyugszik a kék ég.

Most esik az eső. A nadrágomon pettyekben áll a sár. Az egyetem fenyői a kitartó szélben kapkodnak a cseppek után. Anna elment.

Fekszem a parton. Nyújtott nyakkal nézik a jegenyék a túlsó partot.

- Hat éve?
- Igen. Sok. Tizenhárom éves volt. Aztán...
- Legyint.
- Szőke?
- Nem – mondja. (Csend van.)

Ha egyedül vagyok, gondolkodom. Most egyedül vagyok. István mellettem napozik. Ő beszél. Én nem figyelek oda. Anna milyen lehet? „Anna, milyen vagy?” „Szép vagyok.” „Én nem

ismerlek téged, Anna.” „Én sem ismerlek téged „ „Hallod, amit mondok? Anna, hallod, amit mondok?” István megszólal:

- Szép, barna haja van.
- Igen – mondom ösztönösen.
- Ismered? – kérdi.
- Nem.

„Én nem ismerlek téged, Anna. Te már hat éve elmentél. István azt mondja, akkor tizenhárom éves voltál.” „Én nem ismerlek, Csaba. István akkor nem beszélt rólad soha.”

– Anna nagyon szeretett úszni – mondja István. Csónakok siklanak a vízen.

„Mit csinálsz, Anna?” – „Nézem a Zazart. Nézem a zavaros vizet.” „Én is. Nézem a Marost. Nézd, hogy pereg a Nap a fodrozódó vízen.” „Nem látom. Csak olajfoltok szaladnak a köveknek.”

- Az idén érettségizik.
- Megy egyetemre?
- Nem tudom.

– Aludjunk – mondom Istvánnak. „Anna, hova mész egyetemre?” „Apám orvos volt. Én is orvos leszek. És Csaba, a te szülővárosod az enyém is. Szeretem. Már haza akarok menni innen.” „Én is azt akarom, Anna, hogy haza gyere. Értem is jössz, ugye? ... Miért sutogsz, Anna?”

Mozog a nád. Nyugtató zizegés.

- Alszol, Csaba?
- Nem.
- ...
- István, megismernéd Annát, ha látnád?
- Igen.

„Milyen vagy, Anna?” „Magas vagyok.” „Milyen az arcod?” „Szép, nagyon szép, és mindenki magára ismer benne.” „Beszélj magadról, Anna.”

– Egyszer fürödni voltunk Annával. Azon a nyáron, amikor elköltöztek. Akkor csókoltam meg először. Itt voltunk a tóparton. Feküdtünk egymás mellett a fűn. Ki akartam hámozni a fürdőruhájából. Nem lehetett. Megcsókoltam a mellét. Szép kék erek lüktettek a bőrén. Nagyon szép volt – mondja István.

Második beszélgetés

Az ember mindig tisztára tudja mosni magát. És mindig el tudja terelni a gondolatait. – Ezt én is így hittem. De nem lehet. Akkor már rég nem figyelnék magamra sem. De én most magamra akarok figyelni, és nem akarom tisztázni magam. Szerelmes vagyok Annába. El fogjuk kerülni egymást, pedig meg szeretném ismerni. Elmegyek Kolozsvárra, ő Vásárhelyre jön.

– Csaba, figyeld egy kicsit az eget. Látsz valamit?

– Igen. II 18-as.

– Milyen magasan megy?

„Anna, figyelj egy kicsit rám. Mit gondolsz, van mindenkinek egy csillaga?” „Ostobaság, Csaba. Amikor meghalt apám, egész éjszaka csatangoltam, és nem láttam sehol hulló csillagot.” „Szép ostobaság, Anna, képzelj el, ha mindenkinek lenne csillaga, én odarögzíteném a mi enket az éghez, és örökké villogna.”

– Gyermekkoromban pilóta akartam lenni.

– Én is.

– Még nem ültem soha repülön.

„Anna, képzelj csak, odarögzíteném az éghez a csillagunkat, és a Föld távolodna tőle, és a csillagok még mindig azon a ponton függenének, és egyre gyengébben hullna a fényük.”

„Lehet.” „Mit mondtál, Anna?”

– Képzelj el, ha megállna a fejünk fölött egy helikopter olyan magasan, hogy nem hallanának a zúgását, azt hinnénk, hogy egy csillag – mondja István.

– Lehet.

– Mit mondtál, Csaba?

Este van. Elállt az eső. Nem értem, hogy lehetett ilyen marhaságot csinálni. Majdnem az állomásig mentem Anna után. Tudta, hogy megyek utána. (Milyen idegen Kolozsvár.)

– Megyünk, István?

– Igen. Ha akarod, segítek.

– Kösz.

A csomagom már a fülkében van. Állok a peronon. Még van néhány másodperc. Megcsókolom anyámat. Istvánnal kezét fogunk.

– Jó utat. Vigyázz magadra!

Integetek. Vásárhely fényeit lassan elnyeli a rohanó éjszaka.

Harmadik beszélgetés

„Anna, én ki vagyok?” „Nem tudom, Csaba.”

„Anna, milyen vagyok?” „Nem tudom, Csaba.”

„Hogy hívnak engem, Halász Anna?” „Nem tudom. Nem tudom.”

– Meleg van.

– Bemegyünk? – intek a fejemmel a víz felé.

– Igen – feleli István.

Úszunk. Hűvös a víz. Egy csónakba kapaszkodunk. Vontat. Hogy felüdit a víz!

Az egyetem udvaráról kis vízerek cipelik a száraz túleveleket. Teljesen meghibban az ember esős időben. Az állomásról ide hallatszik a tolató vonatok füttye. Nem szeretem Kolozsvárt.

– István, légy szíves, menj el holnap Marikához, hozd el azokat a könyveket.

– Jó.

– Ha akarsz jönni Kolozsvárra, nálam majd lakhatsz.

Hazaérünk. Csomagolni kezdek. Éjjel utazom.

„Anna, szeretted Istvánt?” „Ne gyötörj.” „Szeretted?” „Nem, soha nem szerettem.” „Ha majd ketten találkozunk, Anna, én felismerlek.”

Az idő törvényszerűen múlik, sok mindent elfeledünk. Olyan dolgokat is, amire esküdtünk. Itt állok még mindig az egyetem előtt. Ma egy hete ismertem meg Halász Annát. Barna, magas, és arcában láttam magam. Az egyetem udvaráról kiszivárgó víz tócsába gyűl a járdán. Szeles, hideg ez a november. Varázsukat veszti a dolgok. Most már hiába beszélgetek magammal.

„Halász Anna, én milyen vagyok?” „Szőke vagy és magas.” „Még!” „Vidám vagy, kacagós fajta.” „Halász Anna, én ismerlek téged.” „Tudom.”

Anna ott áll a sarkon. Mellette egy magas, fekete férfi. Feléjük tartok. Köszönök. Beszélni akarok vele. Mindegy, hogy miről.

– *IsmerkedjeteK meg – mondja. – Dűny-nyögűnk valamit.*

„Halász Anna, ez a vőlegényed? Nem lehet, mert nincs semmi közöttök egymáshoz. Érts meg. Csak én. Én vagyok minden. Még nem láttalak, éa máris szerettelek.”

– Csa-ba! – kiáltja István. – Ússzunk vissza! – Nagy tempókban haladunk a part felé.

„Hallod, Halász Anna! Ússzunk vissza!”

Kerekeken robogó idő a vonat. Órákat, napokat ment meg az életünkből. Mindjárt Kolozsvárt vagyok.

Állok az egyetem előtt. Nézem a tócsákat.

„Anna, én szeretem a tócsákat nézni. Nézd te is őket.” „A tócsáról a tenger jut eszembe mindig.” „Nekem is, Anna.” „Nem hiszem.”

Anna és a vőlegénye alig száz méterrel mennek előttem. Megyek utánuk. Azt hiheti, hogy véletlen. De nem hiszi.

„Anna, a Maros nagy folyó.” „Tudom.” „A Zazar zavaros.” „Láttam.”

És minden ember egy regény. Anna egy trilógia: Anna, akiről mesélt István, Anna, akit láthatatlanban szerettem, Anna, a másé. Minden nő egy trilógia.

PÁRBESZÉD

Első beszélgetés

Felemelkedtek a jeges ágak a szélben. Történt valami. Olyasmi, mintha a folyók visszafelé folyának, magasan a meder fölött, s csak azért ereszkednének le a hidak alá, hogy értsük: kell a híd. Valami történt.

Megyek. Jeges ágak simogatják a szelet. Akkor is ilyen volt minden. Megyek a keményre taposott havon. Csendes a park. Azt hiszem, olyan magasan vannak a felső ágak, hogy súrolják a csillagokat. Valami olyasmi történt, mint ha valaki elment volna.

– Érted, Anna? Valaki elment. Lázasan feküdtem. Éreztem, hogy valaki elment, s már nem kiálthatok utána. Tudod, Anna, én az őszről meséltem volna neked. És arról is, hogy egy tavasszal, mikor a patakig is lejönnek az őzek, nézik a szemed. Elfelejtett forrásokat látnak a szemedben. Ennyi voltál nekem is.

Itt van a padunk. Ide jöttünk volna. Nem vésztük volna bele a nevünk.

– Még alig ismerlek.

– Elmesélem, hogy ki vagyok. Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy asszony. Anyám. Egy márciusban fia született, hogy legyen valaki, aki szeressen téged.

Szép télen a park. Kicsit hideg van, s ilyenkor szinte úgy érzem, messzebbre hallatszik a hang. Ha most elkiáltanám magam, ki hallaná? Senkit sem látok sehol. És nem is esne jól kiabálnom.

– Tudod, Anna, jöttek volna az ismerősök, hogy lebeszéljenek. Ha valamit akarunk, mindig vannak, akik arról többet tudnak. Jönnek, és lebeszélnek. Annyira egymásnak kiszolgáltatt az ember, hogy egyedül még meghalni is képtelen.

Szép tágasak a téli éjszakák. Anyámék alsznak ilyenkor. Az éjszaka tetején elfordul a sötétség, s mire észrevennék, hogy hajnalodik, már szól a vekker. Mindig így volt. Apám megdörzsöli a szemét.

– Mesélik a barátaim, hogy ébredés után mindig azt mondom: jól aludtam – te bizonyára nem mondsz semmit.

Történt valami. Onnan tudom, hogy Anna szótlanabb. Tegnap láttam.

– Anna, el akartam mondani neked, hogy az első lánynak, akit szerettem, virágszeme volt. A másodikat csillagszeműnek hívtam. Te őzszemű vagy.

– Ott hagytad el: azért születted, hogy szeress – mondta volna Anna.

– Azért születtem, hogy szeresselek. Anna, van kedvenc csillagod? Még azzal a lánnyal jártam, akit virágszeműnek hívtam, s egy tavasszal arról meséltem, hogy a csillagok mindig a holdfény kereszteződésénél állnak. Akkor a virágszemű azt mondta, úgy dörmögök, ő adta nekem a Nagymedvét. Azóta van csillagom. A második lánynak azt mondtam, csillagszeme van. Egy este kacagva mondtam: Csillagszemű, Nagy-

medve a neved. Kacagott ő is. Megszerette a Nagymedvét. Ő mondta azt, hogy a hold olyan a tiszta égen, mint az őz szeme.

– Ezért szeretted annyira a teliholdat? – kérdezné Anna.

Legjobb itthon ülnöm a szobámban. Ilyenkor hallgatom, hogy duruzsol a gáz, és olvasok. Néha sikerül lemezt szerezni, s olyankor mindig meg akarok érteni valamit, ami nagyon hasonlít Annára, amit zenének neveztek el az emberek, s ami olyan, mint az a folyó, mely magasan a meder fölött folyik. S csak a hidak alatt ereszkedik alá.

– Látod, Anna, szükség van a hídra.

Második beszélgetés

Annát nem érdekelné az, hogy mit csinállok. Engem nagyon foglalkoztatna, hogy mit szeret. Barátom sincs már. Volt István, de Anna miatt vége lett mindennek. Sokat mesélt Annáról és nagyon szépen.

– Anna, tudod, mennyi szépet mondott rólad István?

– El tudom képzelni.

– De igazán, kedves Anna, István nagyon szépen beszélt rólad. Ő mondta, hogy barna a hajad, és én akkor már rögtön tudtam, őzsze-med van.

– Ti, férfiak, mind egyformák vagytok. Hányadik nő vagyok, akinek elmondod ugyanezt a mesét?

Elolvadt a hó. Tavasz van. Súlyos lesz az ágnak, s a szél már rügyeket emel magasra.

Történt valami. Megyek a rügyező ágak között. Szép tavasszal a park. Az ember szinte úgy érzi, messzebbre hallatszik a hang. Keresek valakit, akit a barátomnak nevezhetek. És keresek valakit, akit Annának hívnak, őzsze van, s karcú, barna. Arra születtem, hogy valakiket keressek, s engem mindig megtaláljanak, még akkor is, ha én nem találom őket. Arra születtem, hogy őszről meséljek tavaszok helyett. Tudom azt is, hogy egy tavasszal, mikor a patakig jönnek az őzek, nézik a szemed, s elfelejtett forrásokat látnak.

- Anna, nagyon szeretlek.
- Elhiszem.
- Szeretsz?
- Nem tudom.
- Este megvárlak.
- Jó.
- Pontos leszel?
- Remélhetőleg.

Anna ilyenkor megy. Én várom estig. Van, amikor nem is jön.

Tavasszal, amikor meleg szél sodorja a folyók páráját, még várni is lehet. Aztán megjön.

- Vártalak.
- Látom.
- Sétálunk?
- Ha akarsz.
- Merre megyünk, Anna?
- Te tudod, Csaba.

Az úton mindig elmondom magamban, hogy van egy leány, akit Annának hívnak, aki szeret. Egy lány, aki olyan, amilyen nincs több. Csendes. Halk szavú.

Megyünk egymás mellett. A fákon lármáznak a verebek. Végigmegyünk a parkon. A méz égetők fénye magasra száll, és megcsillan a folyón is. A strand előtti elhanyagolt járdán kisgyermek hancúroznak. Egyik köröttünk rohangál.

– Nem jár! – kiáltja a fogó. – Csaba, nem hallod, hogy nem jár köröttük forogni.

Anna rám néz, kacag.

– Hallod, Csaba, nem jár köröttem forogni.

A legkisebb gyerek nekiszalad Annának. A térdéig ér. Anna lehajol, felkapja a földről, körbeforgatja. A fogó, aki elől menekült a kicsi, megáll Anna előtt. Egy darabig nézi, aztán könnyörögni kezd:

– Tessék letenni, néni, hadd fogjam meg. Anna meghimbálja a visítózó üldözöttet. A fogó rám néz, aztán megszólal:

– Bácsi kérem, mondja meg a feleségének, hogy adja ide az öcsémet.

– Anna, látod, milyen érzékeny szemük van a gyermekeknek?

– Gondolod, Csaba?

– Igen.

– A gyerekek nem érzékenyek, Csaba, a gyerekek nem tudják felmérni a környezetüket.

Harmadik beszélgetés

Történt valami. Onnan tudom, hogy Annával mostanában csak érdektelen dolgokról beszélünk. Ma is. És nincs, amit tenni. Már nem is próbálok másról beszélni.

– Moziba megyünk?

- Igen, Csaba.
- Igyunk előtte egy feketét.
- Jó, Csaba. Még van időnk rá?
- Van.

Elhétköznapiasodnak a dolgok. Mennyire szebb lenne, Anna, ha nem te lennél az a folyó, amely magasan a meder fölött hömpölyög, s csak a hidak alatt érinti a köveket. Én mindig látom, hogy mit teszel. Őzsemű vagy, s az emberek, ha megkérdem tőlük, nem láttak-e egy lányt, akinek őzszeme volt, mindig elmondják, hogy merre láttak.

A cukrászda tömve van. Szerencsére éppen ürül egy asztal. Leülünk, Anna kicsit sápadt. Nem tudom, mi lehet vele. Rágyújtunk, és már sajnálom is, hogy megkínáltam. Mohón szívja a füstöt.

- Anna, rosszul vagy?
- Nem, igazán nem – mondja.

Megyünk a mozi felé, belém karol Anna.

Nem szól egy szót sem. Furcsán, aprókat nyelve lélegzik. Aztán behúz egy kicsi utca felé.

- Mi van veled, Anna?
- Nem tudom – mondja, és kitör belőle a zokogás.

AZ UTOLSÓ HAJÓK
(Időmese Évának)

„Visz a vonat, megyek utánad”

A töprengés nem térhez kötött dolog. A környezet mintha befolyásolná, de ha el is mozdulunk a térben (az egymás után következő pontokon), töprenghetünk.

Adva van a tér, amelyben elmozdul velünk a vonat, és adva van a környezet, amelyet a vonat, az utazás teremt. Érzem, hogy a tapsoló kerekek előrevisznek. Engem visz a vonat. A velem szemben ülőt hozza. Én hazamegyek, ő otthonról jön. Ha nem lenne különbség köztünk, tán azt se bánnánk, ha egy helyben csattognának a kerekek.

A mozdony füstnyelvével végignyalja a sínre lapuló kocsikat, s hogy ne feledkezzünk meg az elhagyott pontokról – a vágatásról –, az ablakokra, mint valami vetítővásznakra, ráterül a táj, és kelletti magát, mert tudja, mi a robogó szörny vagyunk, akinek koponyájában bűzös pocsolya az idő és a tér, és ki akarunk kerülni a fenyőhegyekből és búzamezőkből a városokért.

Bűzös pocsolya az idő és a tér, amiből a városiaknak egyenetlen részek jutnak, s ezért van az, hogy pályaudvarnak nevezett téren megáll az idő-átszelő vonat.

*

Lemaradtam a vonatról. Tudtam, ha beme-
gyek a vendéglőbe, ez lesz a vége. A pénztáros
azt mondja, estig nincs vonatom.

Az állomás üres. A felmelegedett talpfák kát-
rányszaga rácsavarodik a zümmögő távíróhuza-
lokra.

A legértelmesebb dolog az lenne, ha tekereg-
nénk egyet a töltés körül. Eső előtti meleg van.
A fűtőház előtt mozdony áll. A nyirkos meleg-
től lekonyul a füstje, s olyan a sínek fölött,
mint a gyermekjátékokon a spárga.

Pohárban érzem magam. Körben mindenfelé
fekete dombok. Igazi kráter. Az állomás a kö-
zepén van, s a két végéről kiinduló sínpár mint-
ha emelkedne a végtelenbe. A dombok pereméig
tart a nádas. Az az érzésem, mintha üreg lenne
alattunk, s valaki a sínekkel kötözte volna a
dombokhoz a lápot, hogy le ne zuhanjon. Az
állomás preckelt falán megtapadt a korom és a
füst. Valaki rosszkedvében tervezte az épületet
egy esős, szeptemberi éjszakán. A nagy hídnál
megszakad a nádas, s egy hosszú víztükör ágas-
kodik a felhőkig, testére csalogatva őket. Egy
kisebb csatornáról hajó siklik a vízre. Méltóság-
teljesen indul a széle felé. Látni, a kapitány
figyeli a part vonulatát. Ott, ahol már sekély
a víz, a hajó megáll, elfordul lassan a tenge-
lye körül. A kapitány figyel, aztán szócsövébe
kiáltja a parancsot: „Vitorlát be!” A legénység
egy szerkezethez ugrál, csavarnak egy kereket,
s lassan eltűnik a világos színű vászon. A hajó
megbillen, s már senki sem hallgat a kapitány
szitkozódásaira. Az, amikor észreveszi, hogy
nem hallgatnak rá, kiszáll, és meglöki a hajót.
A matrózok is leugrálnak. Kötelekkel partra

vontatják, s egy cölöphöz rögzítik a vitorlást. A kapitány figyeli őket egy darabig, aztán megszólal: „Vigyázni kell, fiúk. Mi vagyunk az utolsó hajó. Nem szabad lemondani erről a nagy vízről.” Áll, nézi a vizet. Egy fejjel kiemelkedik a tömegből. Csepegni kezd az eső, s a hajó legénysége elindul. Én is megyek. Vissza az állomásra. A szél utánam hozza a hajósok énekét: „Esik az eső, csepereg, paprikajancsi kesereg. Hát a másik mit csinál? Hasra fekszik, s úgy pipál.”

A bejáratnál jelzőnél, ahova kihallszik a vonatok pöfögése, megfordulok. A víztükör szélén himbálózik a mosóteknő. Az oldalára valaki kátránnyal ráírta: *Utolsó hajó.*

*

(Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy fényes világ. Ezen a fényes világon élt egy ember, aki meg akarta számolni a fákat, amelyek mellett elmegy. Számolta, egyre csak számolta, míg egyszer rájött, hogy így nem ér el semmi eredményt. Morcos volt, hogy hiába számolt az ujjaival, és elhatározta, attól kezdi, hogy feljön a nap, és addig számol, amíg lemegy. Aztán majd összeadja a napokat. Így fedezte fel az időt, ami a csillagok logikája szerint végtelen, hömpölygő valami, s a tudatunkban azonosult az elmúlással.

A városokban sok mindent számolhat meg az ember, mert kicsi a tér, és fél lábon állnak a házak is. A városiak számolnak is. Ezért kevés az idejük másra és egymásra.)

Nyár volt, apám estére ért haza. Közel laktunk a Maroshoz. Mindenki fürdeni ment. Anyám kitett az udvarra egy mosóteknőt. Mi hancúroztunk a vízben. Apám mindig estére ért haza, és nem volt ideje velünk törődni.

Nyugodt dolog felnőttnek lenni. Már nem akarok mindent, s apámnak is elhiszem, hogy akkor fürdeni szeretett volna ő is.

Az orgonabokrokra öntöttük a vizet. Anyám szárazra dörzsölt, megfésült. Ő kötött, mi vártuk, hátha korábban jön haza apám. Látni akartam a Marost.

Az öcsémmel történeteket találtunk ki, s azokat színezgettük. Apám vett nekem egy hegedűt, de nem tudtam mit kezdeni vele. Az öcsém szépen pengette. Irigyeltem, s ezért találtam ki a meséket. Ő pengette a hegedűt, s én meséltem, hogy a Maros alatt nagy barlangok vannak, s aki lemegy a víz alá, megtalálja az elsüllyedt csónakokat.

– A Maros olyan, mint az ég. Még a felhők is látszanak benne. A köveket az emberek dobálják bele, mert nem szeretik tisztának látni. Amikor fúj a szél, a víz hajladozik, mint a búza – mondtam.

– Miért fúj a szél? – kérdezte ő.

– Én azt hiszem, azért, mert az emberek, ha utazni készülnek, az állomáson integetnek. Az integetésből lesz a szél.

Azt hittem akkor, hogy a tenger majd pótolni fogja az elmaradt Marost, mert olyan, mintha sok Marost raknának egymás mellé.

Az állomás elhagyott, olyan, mintha itt felejtette volna valaki. A váróterem ablakából a dombokat lehet látni. A táviróoszlopokat és a síneket. Pohárban érzem magam.

*

„Talán ma még meg is talállok...”

Mi egymás számára már nem jelentünk semmit. Ha találkozunk, elnézünk valahova. Ez a semmi kapcsolatban áll velünk, viszonyul hozzánk. Egymás szemében nincs tényleges nagyságunk. Hol te vagy egészen törpe, hol pedig én. Az, hogy eltűnünk egymás számára, az azt jelenti, hogy dolgaink kimondhatatlanul kettőnk között maradtak. (Viszony lett belőlük, de a megértés elmaradt.)

Ehhez jó lenne ismerni az integrálszámítást. Csak arra emlékszem belőle, hogy olyan számokkal kell dolgozni, melyeknek egymáshoz képest értékük van, de zéróknak vehetjük őket, és akkor csak a viszonyuk érdekes.

Egymás számára nem jelentünk semmit?

Szeretlek, és próbáltam tagadni. Te vagy az utolsó hajó. Az én Utolsó Hajóm.

Ha gyermekünk lesz, majd elmesélem neki, hogy a gyermekek mindig utolsó hajót játszanak a Maroson, mert olyan mély, mint az ég, s tudják: a köveket a felnőttek dobálták bele, mert nem szerették tisztának látni. Azt nem mondom el, hogy a felnőttek már felfedezték az utolsó előtti hajókat, a tökéletesebbeket, de azok nem olyan szépek, mint a gyermekkori utolsó hajói, melyek nincsenek időhöz kötve, s amíg a nap fönt jár az égen, dédelgetnek, ringatnak egy darab álmot kék és tiszta tengerekről.

PLETYKA NEGYVEN PLATÁN KÖRÜL

1

Szombaton még zavaros volt a folyó. A homokzsákokat nem hordták el, de mindenki tudta, hogy már nem lesz szükség rájuk.

A hídra futó utcában lakott nagyapám. Sárga keramikockákkal burkolták az utat, s a járda szélén végighúzódtott egy keskeny virágágyás. Az utca a mészégetőknél kezdődött, érintette a belváros egyik forgalmatlan részét, aztán visszatért a külvárosba, a folyó felé.

Az utca legmagasabb épülete a szombatista imaház volt. A kocsmá és a könyvesbolt közötti telekre épült, hátul az udvarban. Nagyapám itt élt ebben az utcában, amíg az utca egyszer el nem tűnt. Nagyanyám elmondta az utca eltűnésének történetét.

Fáj nagyon a fejem. Én itt lakom a szomszéd utcában, ugyan nem is szomszéd utca, mert a másik eltűnt.

A nagyapám utcájában hatalmas platánfák sorakoztak. Nagyanyám azt meséli, hogy legelőször a platánok mentek el. Kikászálódtak a földből, lerázták a gyökereikre akadt göröngyöket, és elmentek. Azt mondják, az egyikén éppen kötött egy gerle.

A legelső platán, amelyik elindult, a Kovács Elemérék háza előtt állt. Idősebb Kovács Elemér

úr a polgármesteri hivatalban dolgozott. A feleségét szerette, de a legnagyobb élvezetet az jelentette számára, ha a két lánya négykezesen játszott az ócska pianinón.

A kisebbik, Lujza, minden újévkor a Szamárintulót játszotta. A nagyobbik kamillával mosta a haját, és közel járt a harminchoz.

Idősebb Kovács Elemérnek volt még egy fia is, de az hatéves korában a kolerajárvány idején, az öreg szerint „ismeretlen okokból elhalálozott”. Az öreg szerette, ha idősebb Kovács Elemérnek szólították, mert akkor mindi érezte, hogy volt fia.

A felesége délutánoként az ablak mellett ült, és kötött. Idősebb Kovács Elemér az ujjait számolta. Évek óta ez volt a kedvenc szórakozása. Remélte, hogy egyszer csak többet számol. (Az már megtörtént, hogy kevesebbet olvasott.)

- Egy – mondta.
- Nádli – szuszogta a felesége.
- Kettő.
- Sima.
- Három.
- Nádli. Te Elemér, én azt hiszem, hogy valami készülődik.
- Négy. Miből gondolod?
- Az az érzésem. Sima.
- Öt – dünnyögte idősebb Kovács Elemér.

A kakukkóra ablaka megbillent, és néhány-szor meghajolt a famadár. Már nem volt hangja. Nagyanyám azt mondta, hogy pár nappal az események előtt már mindenki sejtette, valami készül.

A sárga keramikockák egymáshoz bújtak. Nagyapám megszokta, hogy a ház előtt be van-

nak süppedve és egy kicsit le kell lépnie. Az eset előtti éjszaka szinte orra bukott, mert amikor lelépett, csak akkor vette észre, hogy nincs mélyedés.

Idősebb Kovács Elemérhez az eset előtt egy nappal vendégek érkeztek. A fiákeres csodálkozott, hogy a lova nem akar bemenni az utcába. Azzal nyugtatta az utasokat, hogy nagyon érzékeny a lova, és biztos dög van valahol. Aztán lemászott a bakról, és segített bevinni a csomagokat a házig. Állandóan mentegetőzött, és nagyanyám azt mondja, hogy már gyanús is volt. Talán lehetett valami köze az esethez.

– Isten hozott benneteket – mondta idősebb Kovács Elemér, és kezét csókolt a sógornőjének. Nagyanyám azt mondja, hogy az asszonyon lila kalap volt, a férfin keménykalap, s a cipője nem von begombolva egy helyen.

Nagyapámat állandó fejfájás gyötörte, s elhátározta, másnap elmegy az orvoshoz. Erre azonban a közbejött események miatt nem került sor.

Nagyanyám azt mondja, hogy a platánok a hetedik faluig mentek. Hogy a házak hova tűntek, nem tudják, mert ők bámulták a távozó platánokat, s amikor visszafordultak, már nem találták a házakat sem. Azt is mondja, hogy ő nem csodálkozott az eseten, mert unta az utcát. A házak nálánál is idősebbek voltak, úgyhogy igazán nem csodás eset.

Mindenki találgatta, hova mehettek. Mert a pincéiket otthagyták. A városból az egyik vasutas azt állította, hogy az imaházat látta a hegyek között bódorogni, s arra is esküdött, hogy

a magasabb fákat meg is süvegelte. A kocsmának ott maradt a teteje és a pincéje is.

Mindenki elköltözött, mert féltek attól, hogy egyszer ezek a házak visszajönnek kísérteni.

*

– Tudod, az a legviccesebb, hogy másnap a világsajtót bejárta a hír: „Hordapusztára érkezett negyven platánfa. Beásták magukat a földbe. Szabályos kettős sorban álltak. Másnap minden fa mögé beállt egy-egy ház.”

Ennyit mond a közlemény. Nem hiszed? Érdekes. Nekünk, falusi tanítóknak semmit nem akartok elhinni. Ide figyelj: az egyik házban találtak egy lila kalapot. Ha nem tudnám, hogy nagyapámék szomszédjához, idősebb Kovács Elemérhez az utca elköltözése előtt vendégek érkeztek és a nőn lila kalap volt, én sem hinném el, hogy Hordapusztára érkezett egy egész utca.

Most elmondok neked még néhány dolgot. Tanár vagyok Hordapusztán. Hat évig udvaroltam egy lánynak, aki tegnap férjhez ment. Ilyenkor az ember visszagondol a régi emlékekre. Nekem egyik legnagyobb élményem az, hogy nagyapámékat otthagya az utca. Mennyivel egészségesebb dolog erről mesélni, mint arról, hogy otthagyt egy nő. Arról sem szeretek beszélni, hogy Hordapusztán ismeretlen okokból sok a szombatista.

Egyesek szerint először volt szombat, aztán imaház, és később lettek itt nálunk szombatiszták. Arról sem fogok beszélni, hogy a nova bortól gyenge felfogású a fél falu. Elárulom, hogy mit teszek: elmondok egy hosszú pletykát negyven platánról, negyven platán alatt.

A fák már sárgák. Valaki mindig itthagyt minket. Most már visszavonhatatlanul vége. Szerelmem volt?

Kora reggel van. Ma nincs köd. Szép idő lesz. A saroktól már hallani fogom a kompresszorok zúgását.

A zajok még soha nem szöktek meg tőlem. Azok mindig körülvesznek. Szerencse, hogy van, ami itthagyjon.

Átmegek a téren. A bal oldali utcában van a busz-megálló. Minden reggel döcögök húsz kilométert a faluig. Nem nagy falu, de szüksége van irodalomtanárra. Eredetileg tanya volt, pusztta. Most is őrzi a nevét: Hordapuszta. Aztán egy nap arra ébredt a tisztartó, hogy van egy plátánfasor és házak. Csak azért dühöngött, hogy amikor betelepítette a mostani lakosokat, senki sem akart arra az évre adót fizetni. Mutattak valami nyugtákat. Valakik valahol már előbb kifizették.

Az egész történet, amit elmondtam, akkor fog kezdődni, amikor majd meghalok. Akkor történik az is, hogy egy fiatal tanár nem unta magát Hordapusztán, mert szerelmes lesz egy tanárnőbe, aki ott akar maradni.

A nő szőke volt, a szeme barnás. A fiatal tanár matematikát fog tanítani, és imádta Einsteint. Versek is írt. Az történik majd velük, hogy annyira szerették egymást, hogy összeházasodnak. Két gyermekük is lesz. Az egyik volt Olt, a másik Maros. Az egyik megy délnek, a másik nyugatnak. Ez már szokásuk a folyóknak. A Ma-

roson van az a híd, ahonnan megszökött a nagy apámék utcája.

Nagyanyám elmesélte az egész utca történetét. Én eddig még csak idősebb Kovács Elemérről beszéltem. Ő a tizenegyes számú házban lakott.

A harmincötös szám alatt lakott Vorencz Kázmér, nyugalmazott mozdonyvezető, cipész. Az utcában mindenki Kázmencnek hívta, s amikor bepanaszolta őket a rendőrnél, az megpödörte a bajuszát, nyelt egyet, mert száraz volt a torka, aztán még egyet hivatalból, és azt mondta:

– Sajnálom, uram. Feljelentése alapján nem rendelhetek el vizsgálatot, ugyanis az ön eredeti neve két szótag. Az új neve is annyi. Káz-menc. Tehát nincs megrövidítve.

Kázmenc úr a cipőtalpalás mellett imádott rémtörténeteket mesélni.

Idősebb Kovács Elemér, aki büszke volt hivatalára, nem engedhette meg magának azt, hogy leereszkedjen abba a társaságba, mely minden este a műhelyben szorongott. Ezért előre kiszámítottan minden héten újabb és újabb cipőket vitt. Megvárta a talpalásukat is.

Kázmenc legkedvesebb története a Kanári-szigeteken játszódott le.

– A Kanári-szigeteken minden ember fekete. Még a kanárik is. Ezért mindenkit mórnak hívnak. Azoknak a szigeteknek a királya... hogy is hívják... mondjanak már egy autómárkát.

- Fiát.
- Nem.
- Ford.
- Nem.
- Dodge.

– Az, az. Dodge-nak hívják a királyt. Élt ezen a szigeten egy Ottó nevű ember. Mivel fehér volt az istenadta, úgy is hívták, hogy Ottó, a velencei mór. Ez belehabarodott egy ottani fejes lányába, bizonyos Démonába. Az apa váltig erősködött, hogy ő fehérhez nem adja a lányát, nem azért nevelte meg minden, de aztán a Dodge nevű király igazat tett. Ezzel még nem lett vége a hercehurcának. Volt egy Jákob nevű szombatiszta, az addig csürte-csavarta a dolgot, míg egy vasárnap egymás ellen haragította Ottót Démonával. Ottó megfojtotta az asszonyt. Aztán megverte jól istenigazában Jákobot. Ezt még vasutas koromban hallottam egy utastól, aki valami kalendáriumban olvasta.

– Hazudott – mondta az utcaseprő. – Én a télen diplomás emberekkel hánytam a havat, ők mondták, hogy a vonaton mindenki hazudik.

– Igaz is – mondta az ötven szám alatt lakó szobafestő. – Én a tavaszon már utaztam egy emberrel. Mondta, hogy gyáros. Én azt mondtam, hogy földjeim vannak. Délelőtt voltak járnivalóim. Hát uramisten, délután megyek budai-földet venni. Ott van a szerencsétlen a pult mögött. Segéd volt. Szóval az is hazudott a vonaton. Gondolhattam volna, harmadosztályú jegye volt.

Idősebb Kovács Elemér unta az ilyenfajta vitát. Közbeszólt:

– A négerék örvendenek, ha fehér ember veszi el a lányukat.

Nagyanyám azt mondja, ő akkor nem hitte azt, hogy van Kanári-sziget, de aztán, hogy elmaszírozott az utca, már azt is elhitte szívesen.

Kázmencnek volt egy fehér gebéje. Minden vasárnap kihajtotta a piacra. Nem tudott túladni rajta. Talán azért mesélte a másik történetét olyan elragadóan. Mindenáron azt akarta kideríteni, hogy hajdanában milyen drága volt a ló.

– Ugyanaz az utas mesélte, hogy egy orosz cár, akiről a Napóleon-konyakot is elnevezték, egyszer azt mondta egy kupecnek: „Egy országot egy lóért.”

Zötyög a busz. Megyek Hordapusztára. Valaki ott is kell tanítson. Alapjában véve elhíhet, amit Kázmenc mesélt. A harmincötös számú ház létezett. Tehát élt Kázmenc is. Mesélhetett. Nem az a lényeg, hogy mit mesélünk, hanem az, hogy hogyan.

3

Képzeld el, mostanában állandóan van egy olyan érzésem, hogy én már éltem egyszer. Valamikor nagyon rég. Azt hiszem, hogy a frissen épült Rómában, de akkor még senki sem gondolt arra, hogy majd antik lesz. Mindennel így vagyunk. Elindítjuk, és nem tudjuk, hogy mi lesz belőle.

Szerettem egy nőt, aki máshoz ment feleségül. Egyszerű. Nem erről van szó, barátom. Azt szeretném megmagyarázni, amit én már régóta tudok. Ez az élet egy álló vonat. Csak áll egy állomás előtt. Néha lecserélik az állomás tábláját, és akkor, aki azt hiszi, hogy célhoz ért, leszáll. A többiek még maradnak. A végállomáson mindenki lemászik. Utána a főnök kiakasztja a legelső táblát, és így tovább.

Az a röhej, hogy az is végállomás, ahol föl szállunk. Öregem, mi azzal a lánnyal másodosztályra vettünk jegyet. Amikor táblát cseréltek, azt hazudta, hogy ott lakik, és leszállt.

De most nem erről van szó. Azt akarom elmondani, hogy mielőtt az utca elindult volna, már mindenki sejtette: valami készül. Azt még nem tudhatták, hogy éppen én leszek a nagyanyám unokája, és tanár leszek Hordapusztán.

Nem tudták azt sem, hogy lesz majd egy szőke asszonynak két fia: Olt és Maros.

Az éjjel az utca helyén tekeregtem. Kázmenc sétabotjával találok. Elkopogott a kocsmáig. Ott nekidőlt valaminek. Figyeltem. Néha mintha meglökte volna valaki, megingott. Aztán hazaindult, arra a telekre, ahol a harmincötös ház állt valamikor. Felemelkedett, és függve maradt. Talán azon a ponton állhatott Kázmenc fogasa.

Természetesen számodra ez egy rossz vicc. De én tudom, hogy Kázmencnek volt sétabotja.

Arról van szó, hogy figyelj ide. Nagyapám, Haday Ignác, született valamikor a múlt században. Szülei, dédnagyapámék, kurtanemesek voltak. Nagyapám nyolc osztályt járt, aztán letelepedett itt a város szélén abban az utcában, amelyről mesélek. Nagyon szerette a kertet. Megnősült. Felesége, Kiss Ilona, polgárlány volt. Az ő gyermekük apám. Az öreg postás volt, apám is ott dolgozott.

Anyai nagyapám városi ember, nagyanyám is. Ez a nagyanyám volt a jó nagymama. Mindig meséssel tömött. Szegénynek gyengék voltak az idegei. Anyámba is belenevelte az idegbajt. Gyermekkoromban legtöbbet anyámmal és nagyanyámmal voltam. Nagyanyám kitartóan mesélte

Teddy gombját – azt, hogy volt egy árva gyermek, aki a szülei sírján fagyott meg. Énekelt is: „Egy árva gyermek andalog, szívét bú tölti el. Anyám, anyám, te jó anyám...” Olyankor bebújtam az asztal alá sírni.

Egy reggel arra ébredtem, hogy nagymama énekelt és kacagott. Csorogtak a könnyei.

– Igaz, drágaságom. Igazad van – mondta. Ijedten ültem fel.

– Hát persze hogy igazad van. Mindenkinek igazad van. Az a legjobb, amikor mindenki azt csinál, amit akar. Te csak aludj. – Visszatakart. Aztán ismét kacagni kezdett. Később tudtam meg, hogy azon az éjszakán megőrült.

Felnőttem. Egyetemet végeztem, és mindegyre kimegyek a faluba. Tanítom az embereket arra, hogy a dolgok örökkön változnak, minden eltűnik, szertefoszlik, csak az anyag nem.

4

A nőn rózsaszín ruha volt, és a vörös fényben úgy nézett ki, mintha meztelen lett volna. Akkor már négy éve ismertük egymást. Ültünk. Valamit ittam azelőtt, mielőtt fölmentem hozzá.

– Ne nézd állandóan a szemem. Félek nagyon, hogy egyszer sírni látsz – mondtam.

– Nem szégyen, ha sírsz. Én sokszor sírok. Elalvás előtt oktanul rám jön. Befordulok, a párnát a fejemre teszem, és sírok.

Azon csodálkoztam, hogy vörös a fény. Most már tudom, hogy a fény lehet vörös, zöld is lehet. És egyáltalán. Töltöttem. Úgy töltöttem,

ahogy még egyszer fogok, de akkor már nem neki. Neked.

Ő nagyon egyedül van. Akinek hazája van vagy otthona, még lehet hontalan. Ő nagyon ilyen. Azért, mert képtelen kitalálni magának embereket. Még az élőket sem tudja megismerni.

Ittunk. Aztán megszólalt.

– Nem akarok ma éjjel veled lenni. Menj haza.

Akkor az úton eszembe jutott valami: „Fiam, ne feledd el, hogy a föld gömb alakú és forog” – mondta a földrajztanárunk. Minden évben más földrajztanárom volt, és mindenikben egy mondatot éreztem lebegni: „Fiam, ne feledd el, hogy a föld gömb alakú és forog.” Ők megszólaltak voltak. Az én szerelmeim nem. Ők nem tudtak volna órákon keresztül egy dologra gondolni.

Valami összefüggés lehet a két dolog között: az utca Hordapusztára költözött, és én ugyanabban a házban lakom, amiben hajdan nagyapámék. Még nem gondolkodtam az összefüggéseken.

Legelső furcsa dolog az volt, amikor a kétágú templom átfordult, és egyik keresztről a másikra billegett. Bal-jobb. És megszólaltak a harangok. Ez tény. Akkor sérült meg a gesztenyefa teteje. Mások ugyan azt állítják, hogy a vihar törte le a felső fiatal hajtásokat.

Abban az utcában a negyvennyolcas számú házban lakott Geschmeidi Alpár. Két éve építette a házát. A legutolsó szegig mindent saját kezével válogatott össze.

A jobb fülére süket volt s a bal fülére nagyot-halló. Mindenkit megkért, hogy a süket jobb

fülébe kiabáljon, s amikor a másikkal valamit felfogott, azt mondta: he-he-he. Mégiscsak másfél füle van a vén Geschmeidinek.

A kertjében volt három fenyőfa. Ezek nyújtották a fő szórakozását. Parittyával lőtte róluk a csókákat. Mesélik, hogy a csókák soha nem döglöttek meg, csak leestek. Aztán felhordta őket a padlásra.

– He-he-he. Jótékony vagyok a kártékony madarakkal – mondta, amikor faggatták, hogy miért nem öli meg őket.

Kázmenc viszont azt állította, hogy amikor sok lesz belőlük, befogja őket egy hámba, és elrepül velük.

Ez az alak az utca eltűnése előtt kiengedte a csókákat és varjakat. Ez is gyanús körülmény. Talán sejtette, hogy valami készül.

*

Szombaton még zavaros volt a folyó. A homokzsákokat még nem hordták el, de mindenki tudta, hogy már nem lesz szükség rájuk. Az utcák helyén hatalmas tócsák terpeszkedtek, és a bokrokon fennakadt a hordalék.

Ma reggel már világosan láttam, nem lesz semmi baj, a hét végén már nyugodtan lehet horgászni a gát körül. És most rázattatom magam a busszal. Érthető. Hordapusztán kell magyarázzon valaki a gyerekeknek a népköltészet-ről. A gyerekek szeretik, ha értelmes dolgokról beszélnek nekik. Azóta szeretnek, amióta elmeséltem nekik, hogy volt két testvér, az egyiket Marosnak hívták, a másikat Olnak. Volt két testvér, akik elindultak világot látni...

És elmeséltem nekik, hogy egyszer valahonnan megszökött egy utca. Nem kacagtak ki. Cserében az egyik szeplős nebuló elmondta, hogy egy reggel két tojást találtak a vörös kakas alatt. A másik azt, hogy a kutyájuk, Bundás, egy éjszaka nekitámasztotta a létrát a tűzfalnak, és felmászott egészen a kémény tövéig. Magasabbról akarta ugatni a holdat.

Nagyon szépen meséltek, és nem csodálkoztunk egymás történeteiben.

Miért is csodálkozna az ember ilyen egyszerű dolgokon, mikor ott van például a következő kérdés: miért festik barnára a falusi házakat? Nem mindeniket, ez is igaz. Vannak egyesek, amelyeket nem. És azokat miért nem?

Egyszerű. Ha egy utca akar, akkor elmegy bejelentés nélkül. Vagy nem? De azok a házfalak!

Hordapusztán nagyon rendesek a házfalak. Egészen városiasan néznek ki. Az iskola nemrég épült. A lakások is nagyon egészségesek. Rendezett falu. Olyan, hogy akármelyik kisvárosi utcával felveheti a versenyt.

Jómódú a lakosság. MTSz-tagok. Az elnök egy nagyon rendes zsidó ember. A háború előtt kosárfonó volt a faluban. A földosztásnál neki is mértek. Mondta a szomszédainak, hogy ő nem nagyon ért a földhöz, de szívesen elvégez bármit.

Magyarázott nekik, aztán egy nap összeálltak vagy haton. Ő rendezte a hivatalos dolgokat, üzleti ügyeket. Jól ment a társulás. Agitálás nélkül alakult a kollektív gazdaság.

Nagyon rendes falu, csak Keretti, az iskolaigazgató egy rohadék. Fogalma sincs a pedagó-

giáról, és mégis mindig oktatni akar minket, nevelőket. Ez azért majdnem mindig így volt. Szarházi, kiskaliberű pasasoknak adják ki magukat. Nem szoktam tapsolni nekik.

– Kolléga, remélem, hogy csak tévedésből vitte sétálni az osztályát órák alatt – mondta. – Az iskola belső szabályzata a tanárookra is vonatkozik. – Cigaretta vett elő. – Egy tüzet lesz szíves...

Ha megmagyarázom annak a kreténnek, hogy éppen havazott, és nem lehetett volna órát tartani, mert a gyerekek állandóan bámulták a puha hullást... Elvittem őket sétálni, és az irodalom helyett arról beszéltem, hogyan kelt át Hannibál az Alpokon.

Az igazgató történelemtanár. Ha elárulom, miről beszéltem a gyerekeknek, egyszerűen kinyír. Szerinte az nem ennek az osztálynak az anyaga. Arról már beszélhettem volna, hogy miként égették elevenen az eretnekeket.

Nekünk, falusi tanítóknak, sok mindent nem akartok elhinni. A tanfelügyelő sem hitte, hogy az igazgató egy bezsongott kretén. Azt gondolta, hogy fúrom. Pedig nem. Nem akarok igazgató lenni. Akkor itt kellene élnem Hordapusztán. Béreltem ugyan egy szobát, de nem alszom mindig ott. Egy hónapban átlag háromszor. Inkább zötyögök a busszal.

Elhatároztam, egyszer nagyon behúdom az igazgatót. El fogom mesélni neki nagyapámék utcájának történetét. Azt hiszem, rögtön feljelentene. Úgy csinál mindig. Ha nem ért valamit, megy és jelenti a tanügynél.

Az utca akkori lakói közül még ketten élnek. Az egyik nagyanyám, a másik idősebb Kovács Elemér, aki azóta a legidősebb, s talán már nem is emlékszik semmire, ami akkor történt. Kilencvenéves, és évek óta intézetben van. Sajnálom. Azt hiszem, tőle több mindent tudhattam volna meg az utca eltűnéséről. Ahogy elképzelem, már úgyis nagyon szép. Igaz, elfogult vagyok, nemcsak azért, mert közöm van ahhoz az utcához, de a kedvenc fám a platán, és a platánok kezdtek el ezt az egész bulit.

A lánynak nem mondtam el semmit. Kifosztottnak érzem magam. Nem mondhattam el a szerelmemnek azt, ami leköti minden energiámat.

*

Az utcaseprő a kanyar mellett lakott egy vályogházban. A kapun hatalmas tábla lógott: VIGYÁZAT, HARAPÓS EB!

Nem tartott kutyát. A táblát a szemétből szedte ki. Fehér zománcon fekete betűk. Tudta a pasas, hogy mi a dekoráció. Jól rendezett, ápolt udvara volt, egy kis veteményeskerttel. A házat mindegyre kimeszelték. A szoba két sarkában egy-egy szobor állt. Az ajtóval szemben levő falon egy tucat ízléses kép. A másik fal a szekrényt pótolta. Szöveget vertek bele, és arra akasztották a holmijukat,

A legfeltűnőbb kép: narancssárga járdán egy ledöntött feszület, rajta a lila Krisztus. Körötte szabályosan váltakozó citromsárga és lila csizmák. A csizmák között fekete árnyékok. Alap-

jában véve gyanús lehet ez a körülmény, hogy egy utcaseprő ennyire érdeklődik a képzőművészetek iránt. Ő azt állította, hogy ezeket a kepeket és szobrokat majdan azoktól az állástalan művészekről kérte, akiket télire beajánlott havat hányni.

A leggyanúsabb mégiscsak az, hogy eredetileg nem akarta eladni a képeket. Ez még önmagában nem lenne gyanús, ha nem az utca eltűnése előtt egy nappal adta volna el őket.

Ha elmehetnék Kázmenc műhelyébe, bizonyára sok mindent megtudnék. De Kázmenc már nem él. És ha azokkal a dolgokkal foglalkoznék, amik a negyven platán körül történtek valamikor, akkor nem bántana, hogy engem, a kis falusi tanárt, otthagyt a nőm.

*

Az ötvenkettes számú házban lakott Jancsics Kunó. Azt vallotta, hogy semmilyen mesterséget nem lehet elég korán elkezdni.

– Tetszik látni, kérem szépen – mondta, és vakargatta az orra tövén kidudorodó szemölcsöt –, én például már negyvenéves koromban felcsaptam éjjeliőrnek, és mégsem volt elég.

Jancsics Kunónak nem volt semmi konkrét ismertetőjele. Nem szerette az ecetes uborkát.

– Mert, kérem szépen, az savat csinál – mondotta.

Volt egy szemölcs az orra tövén, és éjjeliőri nyugdíjat kapott. Nyugdíjazása után egy héttel a felesége felfedezte, hogy Kunó egész éjjel dobálja magát, és nem alszik. Az első hét után megkezdődött a nagy kísérletezés. Az asszony

nem akart beletörődni, hogy álmatlan férje mellett nem tudja átaludni az éjszakát.

– Kunó, fordulj a bal feledre – dörögte basszusból a szopránba visszacsukló hangján. És Kunó úgy is forgolódott.

- Hányszor mondjam, hogy aludj hasmánt!
- Balra!
- Jobbra!

Tízperces csend. Kunó lassan megmozdította a lábát, és felsóhajtott. Felkönyökölt. Hisztérikusán szuszogott. Galambtekintetű felesége ismét megszólalt:

– Kunó, te egy állat vagy. Ha nem akarsz aludni, legalább rám lennél tekintettel. Te Bá-lám számára, mit bámulsz?

Az asszony megfigyelte, hogy néha evés közben majdnem elalszik. Megtaláltam a kulcsot – gondolta. Este jóllaktatta az öreget. Azt hitte, hogy teli gyomorral könnyebben alszik majd. De az öreg forgolódott, nyögött. Panaszkodott, hogy fáj a gyomra.

Egy ebéd közben elaludt, kezéből kiesett a kanál. Az asszony felrázta.

– Ebéd közben nem alszunk, Kunó! Az öreg megébredt, aztán hiába tiltakozott, estére is köménymaglevest kapott és másnap reggelre is. Mégsem tudott aludni.

Aztán az asszony rájött, hogy itt az ülés körül van valami hiba. Eszébe jutott, mindegyre panaszkodnak a férjére, hogy alszik szolgálat közben. És a kísérlet így jutott el a tetőfokra.

Este kilenckor bevitte a polgármesteri hivatalba, a KAPUS feliratot viselő szobában egy székre ültette.

Jancsics Kunó végignézte a KULCSOK dobozt. A kályha alsó ajtaját hátranyitotta. Rádőlt a székről az asztalra, és elaludt.

A felesége ezt a pillanatot várta. Gallérjánál fogva fölrázta a férjét.

– Te szemét! Nyomorult! Itt tudsz aludni, mi? – hörögte.

Jancsics Kunó útközben kétszer elaludt. Egy heti kapuskúra után majdnem rendbejött. Ekkor Jancsics Kunóné átrendezte a lakást. A kályha mellé tett egy asztalt. Az asztal fölé egy dobozt, KULCSOK felírással. Férje minden este felnézett a dobozra, kinyitotta a kályhaajtót, előredőlt az asztalra, majd hortyogni kezdett. Néha arra ébredt az asszony, hogy az öreg félálmában megrakja a kályhát, és be akar gyújtani. Ilyenkor dühösen elfújta a gyufát, s Jancsics Kunó nyugodtan dőlt vissza az asztalra. Álmában szépen lobogott a tűz. S néha, ha fölbosszantotta az asszonyt, azzal torkolták le:

– Hallgass, te meleg hernyó. Pocsékolnád még álmodban is a fát, mi?!

– Én?

– Te biza. Ez családi ház, és nem kapus-szoba. Ide én veszek minden forgácsot a hozományomból.

Így fedezte fel Jancsics Kunóné, született Rebik Berta Pavlov előtt a feltételes reflexeket.

Néhány év múlva örök álmra szenderült. A temetésen ott volt az egész utca. Mindenki kíváncsi volt arra, vajon nincs-e egy nyitott kályhaajtó és egy KULCSOK feliratú doboz a kopersóban. Ezek nélkül senki sem tudta elképzelni az örök álmra szenderülését.

Sokszor ismerős képekbe ütközöm. Nagyanyam meséi kísérnek. Utcákat, házakat ismerék fel, s meg mernék esküdni arra, hogy Kázmencel vagy Geschmeidival találkoztam. Néha még azt is fel tudom idézni, milyen idő lehetett akkor. Érdekes, a mi városunkban minden jelentősebb dolog esőben történt.

Valahol magasan ék alakban vonultak a felhők. A zápor elállt, s a tócsák aljára leszállt a por. Tiszta csillogással égtek az utcai gázlámpák. A lakóbástya kéményén egy bagoly folyamatosan ismételte a jövő heti elhalálzási programot. Huhogása betöltötte a vár sötét falközeit. A törökök sírja fölött bólogatott egy gesztenyefa, s apró sorozatokban koppantak a lejárt földön a levelekről aláhulló vízcseppek.

A vártemplom megfeketedett gótikus kapuja alatt fekete macskák ültek. Maguk alá túrték farkukat, s zöldes szemük végessé tette a végtelennek tűnő sötétséget. Az eső utáni nyirkos levegőtől lövöldözve pattogtak a díszes faragású s a templomhoz nem illő barokk padok.

Várencz Kázmér elkergette a macskákat. Zsebébe nyúlt, és hatalmas kulcsot szedett elő. A kulcs tolla koccanva kereste helyét a zárban.

Lenyomta a kilincset, s a nehéz bükkfaajtó kerepelő nyikorgással megtántorodott a zsámolján, aztán engedett a kéznek, s hagyta, hogy keveredjen a két sötétség.

Kázmenc remegve állt a küszöbön. Csoszogva indult befele a padok között. A bagoly ismét rákezdett a huhogásra, s a templom tornyában a kisharang elütötte a tizenkettőt. Várencz Kázmér térdre vetette magát, és felnyögött:

– Ó, add – a visszhangok mintha a bagoly-
nak akartak volna felelni, visszavágtak:

...add... add...

Kázmenc arcát kiverte az izzadság, s megpró-
bált halkabban imádkozni.

– Ó, add, Uram, hogy kopjon az emberek ci-
pője. És azt is add, Uram, hogy hozzám jöjje-
nek talpalni, ne a konkurenciához. Rendben
van, Atyám?

Várt néhány másodpercig, majd lassan az
oltár felé mászott.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben... –
nem figyelt a szövegre, tudta, hogy csak a cipő-
talpakra mehet a játék, s megkönnyebbülten
szinte kiáltotta: – Ámen!

És jöttek a visszhangok:

...ámen... men... nnn...

Felállt. Az ajtó felé akart rohanni. Megakadt
egy padban, s szinte elesett. Lépései betöltötték
a templomot.

A nyitott ajtóban megjelent egy gyertya. Káz-
menc megállt.

– Ki vagy?! – jött a gyertya felől a hang.

– Ki vagy?! – ismételte a visszhang.

– Én a sekrestyés vagyok – válaszolt a
gyertya.

– Én a sekrestyés vagyok – válaszolt a
visszhang.

Kázmenc egész testében remegett. A gyertya
bennebb nyomult, és akkor Kázmenc elkezdett
makogni, nyeríteni, és teljes erejéből rúgott egy
padot.

A gyertya bizonytalanul megingott, aztán visz-
szaindult. Nagyot dőndülve becsapódott az ajtó,

aztán kettőt csattant a zár. Kázmenc leült egy padra és szónokolni kezdett:

– Miatyánk, kitoltam jól a sekrestyével. Miatyánk, nekem volt egy kollégám még vasutas koromban, aki egy ilyen éjszakán szinte megháborodott. Képzeld el, hogy az alagútban eltörött a dugattyú. És leállt a mozdony. Képzeld el, mi lehetett. A kazánt nem tudta kioltani. Az utasok visítotak, aztán jött szembe egy vonat, később vette észre a mozdonyvezető a fényt az alagútban. Fékezett, de összeakadtak. Hajnalig álltak mind a ketten. Egész éjjel füstölgött a két mozdony. Képzeld el, mi lehetett. Úgy vinyogtak az utasok, mint a patkányok. Na, én megyek. – Odament az ajtóhoz. Kinyitotta. Künn gyertyával a kezében várta a sekrestyés.

- Jó éjszakát – mondta.
- Magának is – fogadta Kázmenc.
- Maga vasutas?

Kázmenc ásított. Aztán legyintett.

– Csak voltam. – Rövid szünetet tartott, s csak utána folytatta: – Hallgatózott, mi? Nem szégyenli magát?

A sekrestyés lehajtotta a fejét. Szégyellős embernek látszott így gyertyafényben.

*

Kázmenchez egészen közel lakott a „Mária Fia” katolikus színjátszókör önkéntes díszlettervezője, Zugai Nándor. Magas ember volt, kissé hajlott hátú s mindig frissen borotvált. Zugai Nándor művészlélek lévén, elhatározta, hogy könyvet ír *Milyen az igazi színpad előadás előtt?* címmel. Azt hitte, ha délután az amatőr színészek az előre elkészített ágyakon alszanak, s

csak az előadás megkezdése előtt ébresztik fel őket, úgy tökéletesen fognak játszani. Így abban alszanak, amiben élnek.

Az elmélet csodálatos szépségén még az sem változtatott, hogy a *Fiákeres gyón* című drámában Kázmenc a kezdet után álmosan lődörgött, s a nagy jelenetben, mikor meg kellett volna gyónnia a papnak nagy körülírásokkal, hogy ő állandóan káromkodik, megfélekedett az eredeti szövegről, és azt saját természéssel pótolta.

A közönség egy része még évek múltán is emlegette: „Mily természetes volt, bárminő gorombán is beszélt, de úgy káromkodott, mint egy igazi kocsis.” A drámát ismerő plébános Zugai Nándort vádolta a balesetért, s elrendelte, hogy a „Mária Fia” kör tagjai előadás előtt imádkozzanak, s ezzel segítsék elő az átlényegülést.

Zugai Nándor ezek után hozzáfogott *Milyen az igazi színpad előadás előtt?* című munkájához, melyben bizonygatni akarta azt is, hogy nemcsak a színpadhoz ért, de az írás művészetéhez is.

Így kezdődött a könyv: „Ezen könyvemet, melyet elsőnek numerálok, s melyet minden időnek örökül hagyok korom emlékeként, ajánlom azoknak az igaz polgároknak, kik önnön szándékuk és józan megfontolásuk alapján belépésüket elhatározták és véghezvitték nagymúltú „Mária Fia” elnevezést viselő színjátszó körbe, s akik tudvalevőleg rangos vagy csekélyebb szerepekben mint tehetségek megnyilatkoztak előttünk: ajánlom továbbá annak, aki érdeklődve művem felől, felé fordul.”

Zugai Nándor hosszabb időt töltött a papírok fölött, melyeken az első fejezet vázlatait készít-

gette. Végül is ez lett az első fejezet első nagy mondata: „Filozofice lehet vitatkozni azon, hogy a lét vagy a tudat elsődleges-e, de hol van oly bátor ember, ki konkrétan ellenem szólna, mikor azt, mondom: kell egy színpad elsőosztályú díszletekkel s egy nézőtér. Íme, kedves olvasóim, ez a csírája, mondhatni alfája és omegája a színjátszásnak.”

Nagyanyám azt mondja, hogy az utca eltűnése előtt egy nappal valami olyasmit mondott Zugul Nándor a plébánosnak, hogy a nézőtér a legfontosabb, mert ha az már megvan, lehet csinálni egy pódiumot, melyen előadható bármi.

Mesélik, hogy Zugai fiatalabb korában az egyik platánba belevészte későbbi felesége monogramját, s ez a platán volt az, amely kissé szégyenlősen somfordált kifelé a városból.

A napokban Hordapusztán végignéztem a platánokat. Az egyikben a következő betűket láttam: K.M.+Z.M. Elképzelttem a kövér feleségét. Plusz a hajlott hátú Zugait.

A fa most is ott áll. Akárki megnézheti.

Itt Hordapusztán még azzal sem törődik senki, hogy miért jött ide az utca. Pedig én tudom, hogy az öregek elmesélhetnék. Valami oka van, hogy pontosan ide jött. Van valami monda bizonyára. Talán az örült nagyanyám találta ki az egészet: onnan emlékszem rá. Az öregek lehet, hogy nem mondják el nekem ezt a történetet, de a fiatalokat már én nevelem. A fiatalok el fogják mondani. Persze kitartó munka lesz, amíg elérek addig.

Érdekes jelenségre figyeltem fel. Sokan vettek televíziót, hűtőszekrényt. Kezdenek itt is el-

kényelmesedni az emberek. Már alig lehet őket összeszedni színjátszó próbára.

Nem valami jó a darab. *Önbírálat* a címe. A rajztanár készített néhány díszletet. Elég tökéletlen dolgok. Az öreg falusi suszter játssza a főszerepet. Egy brigádos, aki rászokott az önbírálatra úgy, hogy minden hét végén önbírálot rendez. Nehezen tanulta meg az öreg a szöveget, állandóan faszöveget rág. Mondtuk neki, hogy az nem megy. Azt felelte, hogy az már lehet, de szög nélkül nem tud beszélni. Aludni még tudna.

*

Vasárnap reggel van. A falusiak elsétálnak a községháza előtt. Olyan az épület, mint a K.u.K. postaépületek. Valamikor a kisvárosok postahivatalai lehettek ilyenek. Érdekes figyelni, hogy az alszeg meglátogatja a felszeget. Egy darabig azon gondolkodtam, hogy ki marad otthon.

A falu két vége meglátogatja egymást, de ha a házigazdám a komájához megy és a koma ugyanakkor jön hozzá, mi értelme van az udvariaskodásnak? Mindenesetre nagyon finoman kiagyalták.

Nem is ültetik le egymás vendégeit az otthonlevők.

– Éppen most ment el magához – mondják. Az pedig mégiscsak illetlenség lenne, hogy egy asszony délelőtt leüljön, vagy pálinkát töltsön. Istenem-istenem, mi lenne a húslevessel?

Elég sok motor van a faluban. Ez is többnyire a vasárnaphoz tartozik. Reggel fényesre dörzsölik a nikkelezett alkatrészeket. Elég pepecsmun-

ka. Aztán irány a város. Mindenkinek bőrkabátja van és menyasszonya. Az úton egymást előzve bizonygatják a lányoknak: „Hohó, csak-hogy olyan legény vagyok én.”

Vasárnap reggel van, egye meg a fene. Azt hittem, hogy ha ittmaradok, kipihenhetem magam. Távolság a város zajától. Csoda pasas vagyok, mi? A város zajától. Ne szavaljam azt, hogy: „Víg fiúk és lányok mennek violát szedegetni, Nem várt semmi vetést, önmaga adta a föld.”

Ne szavaljam? Nyavalya törje ki, ezen a hepehupás környéken még a gyomot is ültetni kell azért, hogy lehessen gyomirtási akciót rendezni. Olyanok a nedves szántások a falu körül, mintha összevacskolták volna a disznók. Bámulok kifelé az ablakon. Úgy érzem, mintha a pofámba hőmpölyögne az a lötyty. Az ember ebbe is belehülyülhet. (Távolság a város zajától... víg fiúk és lányok mennek violát szedegetni.)

A fene egye meg. Ülök az ablakban. Ez mozgás? Az ember elfelejt mozogni.

Fogalmazást írtam a gyerekekkel. Majdnem mindenki ilyesmit írt: „Amikor mentem az utcán, az történt...” – „Ültem az ablakban, és láttam...”

Már olyasmit is szeretnék látni, hogy valaki azt írja: „Azért mentem az utcán, hogy az történjen...”

Öregem, nem tehetek róla, de mindenhol rosszul érzem magam. A háziasszonyom azt hiszi, beteg vagyok.

Pirika, pi... pi... pi... – mondja a tyúkoknak. Leszórja a kukoricát. Amikor észreveszi, az ablakban vagyok, kötényébe törli a ke-

zét, megigazítja a fejkendőjét, aztán megszólít:
– Fel tetszett kelni már?
– Nem. Igazán nem keltem fel.
– Hát csak azért kérdem...
– Igazán, ne zavarja magát – vágom közbe –, most már úgyis fölkelnek.
– Hát csak azért kérdem – folytatja ijedten –, hogy csinálnék egy kis reggelit.
– Reggelit?
– Azt, azt – mondja, s örvend, hogy van valami, amibe kapaszkodhat.
– Már behozta egyszer – folytatnám tovább az ijesztgetést, de jön a gazda. Nem találta otthon a komáját. Látszik rajta, mert elégedetlen.
– Jó napot – mondja. – Felkelt?
– Éppen az előbb mondtam a feleségének, hogy nem.
– Ha már itt maradt, este átjöhetne televíziót nézni – mondja.

*

Gyermekkoromban nagyon féltem a sötétségtől. Az volt az érzésem, hogy a sötétség egy fal, s valakik lesnek rám mögüle. Fütyörészve mentem át a lakáson, s mindig meg szerettem volna kérdezni: van itt valaki?

Nagyapámról mesélik, hogy fiatalkorában mindig az asszonyokkal dominózott. A szoba közepén állt a nagyasztal. Egyszer éjjel előtt valaki azt mondta: mintha járkálnának odafönt a padláson.

Kérték nagyapámat, nézzen utána. Lassan vonszolta magát az előszoba ajtajáig (innen lehetett fölmenni a padlásra). Óvatosan nyitotta

ki az ajtót, aztán elcsukló hangon megszólalt: „Tolvaj úr, lesz szíves lejönni?”

A ház most ott van Hordapusztán, és senki sem emlékszik rá, hogy mit csinált benne nagypapám. Engem is csak azért érdekel, mert nagymamám a lelkemre kötötte: „Fiam, aztán nézd meg jól a házat.”

Ritkán sétáltam éjszaka a faluban, pedig csodálatos. A holdfényben olyanok a platánok, mint a fehérre főzött csontok. Van bennük valami mozgás.

Az éjjeliőr panyókára vetett kabáttal sétál az úton, s a bolt előtti fához koppantja pipáját úgy éjfél után, mikor már álmos s rágyújtana.

Ma rajtakaptam a srácokat. Még mielőtt becsengettek volna, benyitottam az egyik terembe, valószínűleg azért, mert nagy volt a csend. Az egyik lány ült a helyén, és rajzolt. A srácok álltak a háta mögött, és nézték... a lány mellett. Kivágott blúz volt rajta. Úgy tettem, mintha nem vettem volna észre. Egy pillanatig csodálkoztam. Mit néznek rajta? Vékony kislány volt nagyon. Mi annak idején... igaz, Ilike sem volt testesebb, mégis órákat töltöttünk a háta mögött. Én még túlóráztam is.

Természetesen hülyeség lenne elmesélni, hogy engem, a kis vidéki tanárt elhagyott a nőm. Nem várhattam el, hogy utánam jöjjön.

*

Álltunk a fenyők alatt. Esett, s a tűlevelekkel keveredett föld puhára ázott. A park túlsó végén, ott, ahol a busz-megálló lehetett, himbálózott egy villanykörte. A csupasz ágak között a fenyőig hatolt a fénye. Néha esőcseppeket le-

hetett látni. Estükben olyanok voltak, mint valami felgöngyölt tűlevél. Az esőköpenyem fényesre ázott. Nagyon akartam, hogy velem jöjjön.

– Ilike, jössz?

Nem felelt. Dacosan nézett. Most már tudom, elméletileg ott kellett volna hagynom a fa alatt. Az elméleteket nem nekem találták ki. Akkor hirtelen eszembe jutott nagyapám. Felnéztem a fenyőre.

– Tolvaj úr, lesz szíves lejönni? – mondtam. Ilike elkezdett kacagni, és jött. Aztán jelünk lett. Ha akartam, hogy feljöjjön hozzám, kicsit orrhangon mondtam: „Tolvaj úr, lesz szíves lejönni?”

Egyszer aztán nem jött le. Most már nem is bánom. Lötyögök a város utcáin, és a falura gondolok és az esős éjszakákra. És kiülök egy falusi ház ablakába, mely lehetne éppen városi is, s dühögök mindennek az ellenkezőjén.

*

Mostanában furcsa szorongással figyelem az embereket. Mit tudhatnak ezek rólam? Sejtik vajon, hogy figyelem mozdulataikat, hogy meg akarom fejteni álmaikat?

– Értsd meg, öregem, hogy békében hagynám őket, ha elmondanák azt, amit tudnak. A gyerekeket hiába kérdeném. Lehet, hogy titkolják előttük is. Pedig nem véletlen, hogy a platánok ide jöttek.

Az egyedüli, akivel beszéltem egyszer, Racsu volt, a patkolócigány. Az utca végéhez tapadó cigánysoron van a műhelye.

– A tanító úrnak bolondnak tetszik lenni – mondta, s elnézően nevetett. Aztán megbökte homlokát, s azt mondta: – Sze akkor innen is elmehet.

Racsu nem is olyan buta fiú.

– Lehet, hogy igazad van, Racsu – mondtam. (Még erről kell leszoktatnom magam. Tegezem az idősebb cigányokat is.)

– De mennyire, hogy igazam van. Mit gondol, tanító úr, meddig lehet az, hogy a kocsmáros, azt mondja nekem: „hé, Racsu!” A gazdák meg azt, hogy „Ácsi cigány”. Sze a bulletinomban Racsó vagyok. Urizáló népek ezek. Higgye el nekem, tanító úr, ha elmegy az utca, csak a cigánysor marad itt. – Nekidühödve folytatta: – Mennyenek a nyavalyába, házastul. Én mindig kapok munkát, mert jól dolgozom. De azok dolgoznak egy kicsit, s vesznek televíziót. Dolgoznak egy kicsit, vesznek motrot. Tanulhatnának Racsó cigánytól élni.

Felemelte a nagykalapácsot, és rácsapott az üllőre. A műhely dörgött, a padlója beleremegett. Hirtelen hátrakaptam a fejem. Azt hittem, elindulnak a platánok.

De semmi sem történt. A fák mozdulatlanok voltak, s akkor éreztem először hiányát a gyermekkorban áhított varázserőnek.

EMBERTEREMTŐ

Elhatároztam, hogy itthagynom a külvárost. Kertes házat keresek a sétatér körül. Nemcsak a távolság miatt, de zavar a por meg a gyerekek örökös rikoltozása is.

Aztán sikerült. Olyan volt a ház, ahogy elképzelttem. Négy sarkán gesztenyefák. Cement kifutó s a ház alatt garázs. Berendeztem a szobákat. Mindeniket egyformára festettem, s ugyanazokat a bútorokat raktam be az összes szobába. Nem szeretem a változatosságot, s tudom, hogy idegesített volna, ha a dolgozószobámon kívül más is lenne a házban. Csak a fürdőszoba maradt változatlan. Csak az ablakokat vakoltattam be. A plafonba szellőztetőt vágattam, és leszereltem a világítást. Jobb sötétben lenni.

A dolgozószobám fala könyvespolc. A jobb sarkában íróasztal, előtte csontváz. A bal sarkában kis laboratórium. Az ajtó mellé heverőt tettem. Van egy kényelmes bőrfotelem is.

Ha be akarom fejezni a kísérletem, okvetlenül szükségem van erre a csendre, erre az egyedülletre s a kényelemre, amit manapság megvet minden polgár.

Az ajtóra ráfestettem: HAGYJUK ABBA A VILÁGOT.

Egyetlen látogatóm volt, s ő is nagyon csodálkozott ezen a feliraton. Azóta nem engedek senkit a közelembe.

Anatómiával foglalkozom. Ebből doktoráltam, s az akadémián is ezzel tartom magam. Ezért van szükségem a csontvázra. Rájöttem, hogy minden felszínes dolog tökéletes az emberen. A szem, az orr, az idegrendszer. Egyszóval minden, és mégis életképtelen. Figyeltem, milyen könnyen meg lehet ölni valakit.

Vázlatot készítettem arról, hogyan nézzen ki a szuperember. Minek kell ellenállnia?

Így alakult ki a következő táblázatom:

Rúgásnak – tehát meg kell szüntetni a folyamatos felületeket.

Csonkításnak – tehát fel kell számolnom a törzsből kiugró részeket.

Ezenkívül minden külső erőszaknak, beleértve az első kettőt is.

Ekkor a csontváz mellkasában kapott helyet a fej. A kar és a láb csontjaival kibővítettem a mellkast, és lezártam alulról is a testüreget. Számításaim szerint így elég ellenállóvá vált az ember. Ez azonban még mindig nem elég, mert az egyes csontok közötti részeket ki kellett volna töltenem hússal, izommal. Tehát az ember még így sem lenne sérthetetlen.

Figyelni kezdtem a csigákat. Tanulmányoztam a fizika és az anatómia szempontjából is ezt a meszházú csúszómászt. Gondoltam, ez lenne a legjobb megoldás. Páncélba szorítani az embert. Aztán eszembe jutott, hogy a gyerekek pálcikával szokták ingerelni a házába szorult csigát. Új tervemben már nem szerepelt ekkora

nyílás. Hajszálvékony csatornák hálózata közné össze a szervezetet a külvilággal.

Megfontolt, kiegyensúlyozott ember vagyok. Nem hamarkodok el semmit. Szerencsém van ezzel a tulajdonságommal, mert akkor mások jöttek volna rá, hogy megfosztottam mozgásától az embert. Ez a felfedezésem új kedvet adott a munkához. Gondoltam, valami technikai berendezéssel fogom megoldani a helyváltoztatást. Kisebbségi görkorcsolyára emlékeztető motoros járművet szerkesztettem. Itt viszont üzemanyag-problémáim voltak.

Több tucat vázlat után jutottam el a teknősbékáig. Az ajtómon levő feliratot saját kezűleg kibővítettem: HAGYJUK ABBA A VILÁGOT, MERT A LEGTÖKÉLETESEBB ÉLŐLÉNY A TEKNŐS.

Elkeserített ez a felfedezésem. Egy időre abba is hagytam a munkát. Aztán újra hozzáfogtam mindenhez. Mindent az elejéről. És megint eljutottam a teknősbékáig. Innen már csak egy lépést kellett megtennem, hogy fölfedezem a teuton lovagokat és a német filozófiát. És a könyvekből megtanultam, hogy semmi sem lehet titok előttem, ami az emberiséget szolgálja. A világ nem titkolózhat előttem.

Mert én az embert félttem!

Mert én az embert akarom tökéletesíteni!

De nem volt mit tennem. Kultúránkra gondoltam. Mindenre, amit teremtettünk. És már csak azért sem maradhattam meg a teknőc-forma mellett, mert néhány évszázad múltán az utódok elfelednék a mi civilizációnkat. A diszkoszvetőt, Vénuszt, Mona Lisát.

Tovább kell menteni az embert. Tökéletesíteni kell az embert és erősíteni.

Szelekciót!

Mesterséges szelekciót!

Aki gyenge: kinyírni! Aki beteg, kinyírni! Egészséges egyedektől egészséges utódokat a földre. És ha mindenki erős lesz, kinyírjuk a teknősbékákat, hogy ne hogy rájöjjenek arra, hogy ők a legsérthetlenebbek. A legtökéletesebbek. És erre is én fogom megadni a jelt. Tanulmányozni fogom a teknősöket, s amikor meglátom köztük az első ilyen táblát: **HAGYJUK ABBA A VILÁGOT, MERT A LEGTÖKÉLETESEBB ÉLŐLÉNY AZ EMBER** – akkor közbe kell lépni, mert elkeseredésükben még kárt tehetnek bennünk.

És levakartam a feliratot az ajtómról.

És vendégeket hívtam.

Szeretnek az emberek, mert tudják, hogy megmentem őket. Az új barátok miatt átalakítottam a lakásomat is.

– Jaj, von Kramer, meg lehet fulladni a maga fürdőszobájában – mondta az egyik hölgy.

Nem is rossz ötlet. De akkor a tusból gáz kel-
lene folyjon.

VÉGRENDELET FORGALMISTÁKNAK

Menetrendváltás idején két órára megállt a forgalom. Hajnali négykor húzott ki az utolsó vonat, s az új menetrend értelmében hat órákor érkezik vonat erre a hegyek közé ágyazott vonalra. Hollófürdőre a legelső tíz órákor érkezik majd. Addig magára marad az állomás és a személyzet is.

*

Erőlködve indult a hajnali gyors. A füsttel kevert pára benyomult az állomás épületébe, s a korai hidegben még sokáig látszott, ahogy a huzattól elmozdul, terjeng és foszlik a széle. A forgalmista mozdulatlanul nézte a magára maradt sínpart. Felemelte indítótábláját.

– Uraim, a gőzös előállt. Parancsoljanak beszállni – mondta, s mintha egy taxiajtót csapna be, bal kezével széles mozdulatot tett a levegőben. – Jó utat, uraim és hölgyeim.

Az állomásfőnök felesége lenézett az emeletről a peronra, s aztán mint aki fél, hogy észreveszik, magára csapta a zsalugáteres ablakot.

– Uraim és hölgyeim, a viszontlátásra – mondta a forgalmista. Disztlépésben végigmasírozott az állomás alacsony kőkerítésén.

Az állomásfőnök megmasszírozta gémberedett ujjait. Kikapcsolta a telefont. Mélyet szívott ci-

garettájából, és hátradőlt a kényelmetlen karosszékben.

A forgalmista bevágatott az irodába. Sapkáját fölhajította a szekrény tetejére.

– Megyek a gondolkodóba, főnök. Rendben? – kérdezte.

– Tőlem... – mondta a főnök. Arra gondolt, hogy vidám ember ez a forgalmista.

– Maga helyett is, izé, gondolkodom. Maga családos. Szóval nem magának való. Hátra arc, bal–jobb–bal... – menetelve indult a kissozóba. (A váróteremből spórolták le, s nem lehetett semmire használni, mert nyirkos volt és sötét. Egy kicsi ablaka volt közvetlenül a plafon alatt.)

A forgalmista óvatosan magára csukta az ajtót. Hátat fordított az ablaknak, s leült egy háromlábú székre. A földről hatalmas tükröt emelt föl. Megtámasztotta iratokkal. A tükör az ablak fényét homlokára vetítette. A vetített fény kidomborította fejének szögletességét. A forgalmista nézte magát, lassan előredőlt.

– Te vagyok én, én vagy te. No, csak semmi begazolás. Szemben ülünk egymással. Máskor is így volt. Most is így lesz. Dumálgatunk, meg meg egymás. Most például hátrébb ülök, mert úgy kényelmesebb. Hol hagytam el a múltkor? Jaj, igen. Hogy mindenki azt hiszi, hogy bolond vagyok meg mókás. Pedig nem. Fáradt vagyok és csúnya – megsimogatta arcát, száját csücsörítve bólogatott. – Úgy-úgy. Meg túlságosan okos. És itt vagyok Kukutyinban forgalmista. Pedig nem itt lenne a helyem. Valami nagyobb állomáson vagy világvárosban irányíthatnám a for–

galmat. Mint Ottó bácsi. Apám nagybátyja – elvgyorodott. – Ő a világ keresztútján volt forgalmista. Valahol Kamcsatka és Milánó között.

*

Az állomásfőnök kábultan nézte az asztalára terített grafikonokat. A vonalak helyére tájakat, akart behelyettesíteni.

Lennebb engedte az olvasólámpát. A szeme árnyékba került, s szája körül élesre rajzolódtak a ráncok.

Nem bírta a tétlenséget. Akarta, hogy szóljon a telefon vagy legalább tolassanak az ablak alatt. Iszonyodott az ilyenfajta függetlenségtől. Tudta, hiába hívná fel a közeli állomásokat, senki sem jelentkezne. Erőtlen volt. Félt a magámaradástól, mert megszokta, hogy két állomás között van, s a tudat, hogy része egy láncnak, megacélozta idegeit.

De így? Egyedül?

Egy férfi sétált a peronon, vállán táskarádió csüngött. Angol vagy német adót hallgatott. Dzsessz-zene a hegyek között – gondolta az állomásfőnök. Szerette a dzsesszt, s úgy tűnt, mintha valami rég olvasott könyv címét skandálná magában a zene ritmusára. Halál a Mississipp mentén. Nem emlékezett ilyen könyvre. Mégis tudta, ha van egy ilyen regény, az csak négerekről szólhat.

Be akarta hívni a táskarádióst. Felállt, megkerülte az asztalt. Amire az ajtóhoz ért, már nem látta sehol. Aztán visszaült a helyére. Leste a telefont, és hallgatta a forgalmista dünnyögését a kishabából.

A forgalmista előbbre hajolt. Orra majdnem súrolta a tükör peremét. Suttogása mint egy idegen vallomás, ide-oda hullámozott a nyirkos helyiségben.

– Meghalt Ottó bácsi, akit nagyon szerettem. Végrendeletemben rólam is megemlékezett. Rám hagyott egy magnetofont és egy noteszt. Azt írta, hogy már nem volt ideje rendszerezni, s kért, hogy a noteszben található dolgokat olvassam rá a szalagra. Azt írta: ha elkészültem vele, reméli, hogy vállalom az állását, mert nem maradhat védtelenül, irányítás nélkül az út. Felállt, megigazította a tükröt. A széket visszahozta az ablak alá, és kilépett az irodából.

– Semmi sehol? – kérdezte.

A főnök unottan bólintott.

– Hazalépek néhány percre. Rendben?

– Nem marad inkább itt? – kérdezte félszegen a főnök.

A forgalmista lefittyentette száját, kerekre nyitotta szemét, s mintha hipnotizálni akarná főnökét, úgy suttogta: – Nem lehet. Kamcsatka és Milánó között magára maradt az út. Megyek haza. Vigyázni akarok, nehogy baleset érjen valakit.

A főnök halálravált arccal húzódott a sarok felé. A forgalmista követte.

– A világ keresztútja nem maradhat nélkülem. Érti? – Négykézlábra ereszkedett, s ugatva rohant ki az ajtón.

A főnök letörölte homlokáról az izzadságcseppeket. Felkapta a telefonkagylót, s kétségbeeset-

ten nyomkodta a csengőt. Nem jelentkezett senki.

– Ez több, mint jókedv. Ez örület – gondolta.

*

A forgalmista hazaért. Ablaka előtt hatalmas diófa volt. A ház a fürdőhely főutcáján áll. Az elmúlt évben táblát akasztott a fára: „Bukott diákoknak kiadó jutányos áron.”

Kinyitotta az ajtót. A lakásban félhomály volt. Fel kellett gyújtani a villanyt.

– A nappalok a két éjszaka között olyanok, mint egy tízórai kenyér. A barna kenyérben a fehér vaj. A reggelek nem hasonlítanak semmihez és a szürkület sem. Vannak, mert kell valami átvezetés a világosság és a sötétség között. Az árnyékokról is lehetne beszélni. Vajon az éjszakából maradtak itt, vagy már készülődik a sötétség? – mondta, s felgyújtotta az asztali lámpát is.

Bekapcsolta a magnetofont, s várta, hogy szélesre nyíljon a varázsszem. Zsongani kezdett a hangszóró, s végre elindíthatta a szalagot: „Elindult a karaván megkeresni a gyémántot, amit Szónak hívnak, s mondják, előttük mindig hajnal volt, s a hátuk mögött mindig sötétedett. Minden százezer patanyomot évnek neveztek, s ha százszor százezer patanyom van a hátuk mögött, mondták, hogy vége van egy évszázadnak. Velem éppen félúton találkoztak, s azt mondták, nem látták a Szót, de sietnek, mert éhesek az állatok, s még kell ötvenezer patanyom, hogy élelmet találjanak. És csak az emlékük maradt meg, hogy utat mutattak.

Másoktól hallottam, hogy találkoztak egy karavánnal, amely onnan jött, ahova ők mentek. A másíkok egy gyémántot kerestek, amit Tettnek hívnak. Ezek is elmentek mellettem.

Talán mindkét karaván látta a másík gyémántját, de nem vette fel, mert nem azt kereste. Két karaván ment el mellettem, és hazudtam mind a kettőnek, mert azt kérdezte mind a kettő: nem láttad? És bólogattam, s kezemet kinyújtva beleböktem a végtelenbe.

– Ott! Ott keressetek – mondtam. Ezért lettem fiatalon öreg, mert félttem attól, hogy visszafordulhatnak, s rám ismernek. De a karavánok mentek, csavargatták magukról útjelzőnek az időt, nem azért, hogy visszataláljanak, hanem hogy utánuk találjon, aki keresi őket. Itt tévedtem, amikor megöregítettem magam, mert azt hittem, visszatérnek értem.

És most hazudok egy szörnyűt: nem volt karaván. Megöregedtem, hogy fehér legyen a hajam és tiszteljenek. Látod az utat, amit ezerszer százszor százezer pata fényesített? Ha visszafelé mész rajta – arra, amerre én mutatom –, csontvázakat találsz. Vegyesen tevét és embert. És ott, ahol kezdődik, sok csontvázat találsz. Azért, mert ott éltek, míg el nem indultak. Ne hidd el senkinek, hogy ott van az út vége s ott találtak meg, mert félrevezettem őket. Nem igaz. Az út ott kezdődik, és nézd meg, hogy egyre kevesebb a csontváz arra, amerre folytatódik.”

A szalag sustorgott. Nem volt rajta több semmi. Ennyi volt a hagyaték, s a forgalmista lapozgatta a noteszt. Nem akarta hinni, hogy csak annyi van benne, amennyit az első oldalon látott: AZÉRT ÖREGEDTEM MEG, MERT...

Nem volt más a noteszben.

– Majd én is végrendeletet írok, s barátaimra hagyom a magnetofont és a noteszt, hogy ők is töprengjenek azon, hogy azért öregedünk, mert halad a karaván, vagy azért halad, hogy öregedjünk. Ha egyáltalán van karaván – gondolta.

*

Szerette, ha ostoba tréfáitól reszketni kezdett a főnök. Visszament az állomásra. Azon töprengett, mivel ijessze meg. Tudta, hogy ízetlenek ezek a viccek, mégsem akarta abbahagyni őket. Valami kényszert érzett, hogy folytatnia kell. Képtelenebbnél képtelenebb ötletei támadtak.

Megbújt az ablak mellett.

A főnök még mindig az íróasztal mögött ült, egy meghegyezett gyufával piszkálgatta fogát. Mindegyre megpróbált telefonálni, s az ismételt hangtalan vonal miatt sűrűn pislogott. Mésziről látszott, hogy kicsúszott a talaj a lába alól.

A forgalmista felvett egy kavicsot, s megcélozta a főnök kopaszodó fejét. Aztán felemelkedett, s szemberöhozte az elképedt embert.

– Mondja csak, miért halad a karaván? – kérdezte. Nagybátyjára gondolt, aki mindenkinek bedumálta, hogy a világ keresztútján forgalmista. Ottó bácsira, aki három állomással arébb élte le az életét, s aki alapjában véve komoly ember lehetett. Eszébe jutott a magnetofon, s tudta, hogy most már nincs megállás, mert valahol átlépte a határt, többet engedett meg magának, mint egy normális ember.

Bement a sínek közé.

– Si-hu-hu-hu! – kiabálta, s kezével utánnoztta a dugattyú mozgását.

Mindenki megbotránkozva nézte.

És megszólalt a telefon. A főnök örömmel kapott a hallgató után.

– Halló, igen. Szomszéd, telefonáljon az üzletvezetőségnek. Megbolondult a forgalmistám... Igen... orvosi komisszió?... Nem... be kell szállítani.

A forgalmista a kijárat jelzőhöz ért. Megállt, a két rövidet füttyentett.

A váltókezelő csodálkozva nézte. Aztán észrevette az integető állomásfőnököt. Nem értette, miért huzigálja a kezét a feje előtt. Mit mutat? – gondolta. Csak lassan jutott el a tudatáig: megbolondult a forgalmista.

Bement az őrházba. Szájába vette sípját, s a kis sárga zászlóval hadonászva, kirohant a jelzőhöz.

A forgalmista megértette a jelzést. Háttal, nagyon lassan visszaindult az állomás elé.

– Mozdony vagyok – gondolta, s lassan összefolyt minden a szeme előtt.

*

Fekete sínautón érkezett az orvos. Az állomásfőnök halkán magyarázta:

– Kiss Ottónak az öccse. Tudja, aki tavaly örült meg. Biztos, családi baj.

EMLÉKHALÁL

A folyó hólyagos volt, s alig fért át a híd ívei alatt. Éreztem, nagyon hasonlítunk egymáshoz, s fölöttem is vannak hidak, csak nem tudok rólok. Teli volt szeméttel a felszín, s zavarosan kavardott a kövek között a meglazult víz. Aztán egy láthatatlan viharágyú lefújta a díszszemlét. A dörrenés talán a zajlás végét jelezte.

A víz csendesedett, eltűnt a hordalék. Aztán kisütött a nap. A város fáradt csatakancái, dübörgő buszok vánszorogtak a hídon. Szemem elé tartottam kezem, hátha felismerem valakit az utasok közül.

A híd végénél találkozott a két járat, az egyes és a kettes. Mindkettőn tábla jelezte az útirányt. Az egyes. Állomás–Főtér, a kettes: Főtér–Állomás. Az utasok java része azért ment az állomásra, hogy elbúcsúztassa a vonatból integető idegeneket, akik nem akarták megszakítani útjukat, de megérkeztek, tehát tovább is mentek.

Ilyen volt tíz évem tavasztól tavaszig. Képhalmaz, és minden képben én voltam és a folyó, ez a toprongyosra vert vén csecsemő. Csak néhány apróság nem fért ebbe a képbe. Szerettem ezeket az apróságokat, mert olyanok, mint én, s ha azt akarnám, hogy valaki olyannak lásson, amilyen vagyok, ezeket mutogatnám neki.

Elégett pajta mellett ülök. Hubar, az örült cigány terpesztve guggolt, s tenyerével paskolta a nedves agyagot. A félszemű váltóőr hangosan röhögött, s mutatóját ritmikusan húzgálta fogatlan szájában.

Hubar egyre szaporázta a ritmust. Valamit motyogott. Az égés szaga pálinkával keveredett, s felrázta szűkülő gyomromat. A félszemű bokán rúgott, s integetett, nézzem a cigányt.

– Messze van Makó Jeruzsálemtől – kurjantotta Hubar.

– Hi-ju-hu-hu – vinnyogott föl a váltóőr.

– De mi távol vagyunk Makótól s közel Jeruzsálemhez – folytatta, s nem hagyta abba egy pillanatra sem a paskolást. Félttem, nehogy felbosszantsa a váltóőr, mert erős volt Hubar, s nem lett volna mit kezdeni vele.

– Igyatok – mondtam, s elővettem a demizsont. A váltóőr kivette a dugót, s nagyot húzott. Aztán kiköpött.

– Meleg lópusi – mondta.

A cigány hirtelen abbahagyta, fenékre ült, megslukkolta a demizsont. Bal kezével kitapogatózott egy csizmanyomot, aztán beszélni kezdett:

– Ez itt az életvonal. Ez itt a halálvonal. Rövid élete lesz, de minden sikerül, amit akar. Nem lesznek gyermekei. Nagy gazdagságban fog meghalni.

– Mi az, te? Jósolsz? – kérdezte a váltóőr. Hubar bólogatott. Másik kezével magához szórította az italt.

– Valaki megöli. Ennyi az egész, amit látok ismét fölemelte a demizsont. Ivott. Amikor

letette, a koccanásról hallottuk, hogy megitta az egészet. Végigfeküdt a földön. Szétnyitotta szakadt katonakabátját. Hortyogva aludt, s álmában élvezte a nap melegét.

A váltóőr előszedte a zsíros kártyát. Huszonegyeztünk döngben. Már délután lehetett, amikor felébredt Hubar. Felállt. Tántorogva ment a folyópartra. Egy darabig mereven állt, aztán előredőlt, mint egy tuskó. Összecsapott a víz a feje fölött. Harmadnap horgászták ki a hídnál.

*

Tökéletes gondolkodó ember vagyok. Minde nem megvan, amit csak éppen akarok. Ruhám, lakásom, pénzem. Sokszor gondolok egy topronyos emberre, másik magamra, akinek sok csodát mesélt egy örült cigány. Egy csizmanyomból rövid életet jóstolt a földnek. Azt mondta, hogy meggyilkolja valaki. (Még az a szerencse, hogy nem félek a jóslatoktól.)

Mit lehet tenni? Elfogadom magam olyannak, amilyenek az emberek látnak. Embernek látnak, szemlélő embernek. Gyakran ülök itt a híd mellett. Nézem évszámra az autóbuszokat, és képekbe akarom sűríteni a környező világot.

Ketten maradtunk a félszemű váltóőrrel. Nyár végén nádat hordtunk a kiégett pajtához. Beta pasztottuk agyaggal a réseket. Gondoltuk, télire csak meghúzzuk magunkat itt, aztán tavasszal továbbállunk egy házzal.

Fát gyűjtöttünk, s a váltóőr lopott vagy huszonöt liter szeszt a faraktárból.

Egy reggel arra ébredtem, hogy fekszik mellettem valaki. Azt hittem, a váltóőr gurult át.

Arrébb löktem. A lökéstől arccal felém fordult. Egy cigánylány volt. Nem láttam soha, de gondoltam, Hubar testvére lehet. Szája nedvesen duzzadt volt, s haja válla alá simult. Azóta gyakran gondolok arra, hogy ő volt a legszebb alvó nő, akit láttam.

A váltóór már fölkelte. Azt hittem, ételért ment. Fel akartam ébreszteni a lányt, de nem lehetett. Bevackolta magát a gyékénybe. Ráterítettem a váltóór takaróját is.

Kimentem a folyópartra. A fűzfák mellett kis cölöpök jelölték, hol kell keresnem a varsákat. Sok halat szedtem össze. Amikor visszaértem a pajtához, a lány már ébren volt.

– Láttalak hajnalban – mondta.

Kértem, segítsen ágat tördelni a tűzhöz. Segített mindenben. Csak ketten ettünk. A váltóór éjszakára sem érkezett meg. A lány azt mondta, hogy nagyon szomorú volt hajnalban a fél-szemű. (Azóta megtudtam, hogy visszament a falujába.)

Egész éjszaka gyötörtem magam. A lány felém fordult alvás közben, s arcom kislányosan kemény melle közé került. Kezemet végigcsúsztattam hasán. Combja közé ékeltem tenyeremet, s ujjaimat táncoltattam a rezdülő bőrön.

– Ne. Igazán ne – mondta. Könyörgés volt a hangjában és vád. Elszégyelltem magam. Valahogy nem számítottam arra, hogy fölébredhet. Mégsem engedtem el. Magamhoz szorítottam, és csókoltam a szemét, a nyakát, és hasára gyűrtem szoknyája elejét. A szoknya gombja lepatant, és felcsúszott majdnem a nyakáig, magával sodorva a blúzt is. Ingembe kapaszkodott. Hagytam, szakadjon az ing. Aztán már éreztem, nincs

szükségem a lányra, mégsem engedtem el. Lanyhult az ő ellenállása is. Lihegtünk mind a ketten. Meztelenül feküdt mellettem. Azt hiszem, sírt. Aztán rám hajolt, és szájon csókolt. Magamra húztam. Simogatott és becézett. Gügyögött, ahogy gyerekeknek szokás.

– Jobban érzed magad? – kérdezte.

Valami nem volt teljesen rendben a kérdés körül.

– Én nem akarom – mondta. – Én férjhez akarok menni. Az uramnak adom magam. Csak neki. Te nem vennél feleségül, ugye?

Várta, hátha megnyugtatom. Nem vehettem el. Tudtam, visszamegyek az emberek közé.

Egész télen együtt voltunk. Sokszor próbálkoztam, de nem lehetett semmire menni vele. Gyakran felébredtem arra, hogy mellettem fekszik és magához ölel.

Tavasszal ment el búcsú nélkül. Előtte való éjszaka azt gondoltam, minden megoldódott.

– Akarsz? – kérdezte.

Azt mondtam, hogy máskor, mert fáradt vagyok. Reggel már nem volt sehol. Egyedül maradtam. Sokáig hiányzott. Csak egészen későn jutott eszembe, hogy még a nevét sem tudom.

*

Én is az elithez tartozom. Gyakran kanasztázunk. Nagyon jó időtöltés. Majdnem olyan, mint a varsákat lesni. Még az is jó, hogy azt hiszik az emberek, hogy tisztellem őket.

Gyakran jövök a hídhoz, és töprengek azon, mi lesz, ha valaki felfedezi ezeket a hidakat fölöttem. Mondtam, olyan vagyok, mint a folyó, csak nem ismerem minden hidamat.

Sokszor gondolok Hubarra. Hallom, ahogy részegen motyogja: „Messze van Makó Jeruzsálemtől. De mi távol vagyunk Makótól s közelebb Jeruzsálemhez.”

És hallom a félszemű váltóőr magyarázkodását is: „Makó minden ember, de Jeruzsálem csak jó ember lehet.”

És sokszor annyira szeretem a feleségemet, mint azt a cigánylányt, az első éjszakán.

*

A buszok, ezek a kivénhedt kancák hordják az embereket az állomásra, hogy legyen aki integessen, azoknak, akik nem akarják összepiszkolni magukat azzal, hogy megszakítják útjukat ebben a városban.

Integetnek az emberek, mert gyávák menni. Kötí őket egy emlék, egy pajta vagy egy ábránd.